

ΑΠΟΜΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ
ΤΙΝΑ
ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΤΟΥ
1821.

ΥΠΟ
ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΙΩ. ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ.

ΕΝ ΤΡΙΠΟΛΕΙ.
ΤΥΠΟΙΣ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ ΤΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ.

1864.

— 0 —

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

TINA

ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1821.

ΥΠΟ

Στεφάνου Ίω. Στεφανοπούλου.

ΠΟΛΛΟΙ ἔγραψαν καὶ πρόκειται νὰ γράψωσι περὶ τῆς περικλεοῦς τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Τούτων ἐλάχιστος μιμητὴς καὶ ἐγὼ ὁ Στέφανος Ίω. Στεφανόπουλος ἐκ Ζατούνης τῆς Ἐπαρχίας Γορτυνίας, παραδίδω εἰς φῶς τ' ἀπομνημονεύματά μου, περιοριζόμενα εἰς ὀλίγα μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπόλεως, καὶ στηριζόμενα εἰς γεγονότα ὧν εἰμὶ αὐτόπτης καὶ ἐνεργὸς ἢ συνεργὸς, πλεῖστα τῶν ὁποίων δὲν εὐρίσκονται εἰς τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας περὶ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης ἱστορίας, διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἱστορὸν, ὅστις θέλει ἱστορήσει τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς κλεινῆς ταύτης ἐπαναστάσεώς μας.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1769, ὅτε ὁ Μπενάκης, ὁ Κρεββατᾶς καὶ ὁ Σαράντος, προὔχοντες ἰσχυροὶ καὶ πλούσιοι τῆς Πελοποννήσου συννενοθέντες μὲ διαφόρους ἄρματωλοὺς ἡγεῖρον ὅπλα κατὰ τῶν τυράννων αὐτῶν ὀθωμανῶν, χωρὶς νὰ λάβωσιν ἄλλο τι ὑπ' ὄψιν ἢ τὸν πατριωτισμὸν αὐτῶν

καὶ τὴν πρὸς τὴν τυραννίαν ἀποστροφὴν των, καὶ ἐπῆλθεν ἡ περὶ τὰ Τρίκορφα τῆς Τριπόλεως, τρομερὰ ἐκείνη τῶν Ἑλλήνων καταστροφή, ἀπὸ τότε οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες ἔπαθον ὅσα ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε καὶ ὦτα οὐκ ἤκουσαν.

Ἡ χήρα τοῦ Σαράντου, ὀρμωμένου ἐκ Κορώνης καὶ μάμμη μου, γυνὴ πολὺπειρος καὶ φρονίμη, φρικιάσασα πρὸς τὴν καταστροφήν ἔφυγε μετὰ τῶν τέκνων τῆς εἰς Ζάκυνθον, ὅπου διαρκῶς ἐκατοίκησε καὶ ὅπου ἐγεννήθη καὶ ἐγὼ καὶ ἀκολούθως μετέβη εἰς Κέρκυραν ὅπου καὶ ἀπεβίωσε, μὴ παύσασα μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτῆς νὰ διηγῇται τὰς σφαγὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ ἐμπνέῃ εἰς ὅσους τὴν ἐπλησίαζον τὸ ἐνδόμυχον κατὰ τῶν σφαγέων τῶν ἀδελφῶν, τῶν συγγενῶν, τῶν φίλων καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων μῖσός της, ὅπερ εὔρεν μεγάλην ὑποδεξίωσιν ἀπὸ τοῦς ἐν Ἑπτανήσῳ ἀδελφοῦς μας Ἕλληνας, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις εἶδομεν ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι οὐχὶ μόνον καὶ ἄνδρας καὶ χρήματα ἐπρόσφερον εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Ἱμπραῖμ Πασσᾶ, ὑπεδέχθησαν καὶ περιέβαλψαν ὡς ἀδελφοῦς, τοὺς προσφυγόντας πρὸς αὐτούς.

Οἱ ἐν Πελοποννήσῳ, τῇ στερεᾷ καὶ τὰς νήσους Ἕλληνες, μετὰ τὴν καταστροφήν τοῦ 1769 ἔπαθον μὲν πολλὰ ὡς εἴρηται, ἀπὸ τοῦς Τούρκους, καὶ ἀποδεκατώθησαν πολ-
λάκις, ἀλλ' οὐδέποτε τὸ ὄνειρόν των ἐξέλιπε τοῦ νοός των. Ἡ μόνη των ἐπιθυμία, ἦτο νὰ ἐλευθερωθῶσι καὶ ἡ θεὰ ἐλευθερία εἶναι γνωστὸν πόσον θερμαίνει καὶ ἀνδρίζει τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, δι' ὃ, οἱ μὲν φυγόντες τῆς πατρίδος των, ἔνεκεν τῶν ἀπείρων καταπίεσεων τῶν Τούρκων καὶ ἐγκατασταθέντες εἰς Ἑπτάνησον, εἰς Εὐρώπην, εἰς Ῥωσίαν κτλ. εἰς τόπους δηλ. εἰς τοὺς ὁποίους τὸ καθοῦχι τοῦ

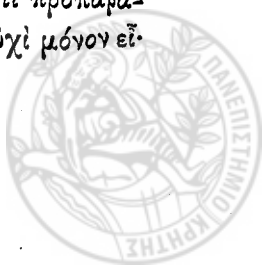
Τούρκου, καὶ ἡ κοπτερὰ σπάθη τοῦ Γιαννιτσάρου, δὲν εἶχον ἰσχύον τινά, κατεπλούτισαν, ἐνεδυναμώθησαν καὶ ἐν τῇ δυνάμει καὶ τῷ πλούτῳ των δὲν ἡλησμονήσαν τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ, τῇ στερεᾷ καὶ τὰς νήσους βαθυστενάζοντας ἀπὸ τὴν δουλείαν συγγενεῖς καὶ συμπατριώτας των, πάντοτε διὰ χρημάτων τοὺς ἐβοήθουν καὶ τοὺς συνεβούλευον νὰ ἐτοιμάζωνται, διότι ὅταν ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, θέλει ἐγερθῇ ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἀπὸ τοῦ Αἴμου μέχρι τοῦ Ταυγέτου καὶ ἐκδικηθῇ τοὺς ἀπογόνους τῶν σφαγέων τοῦ 1769, οἱ δὲ ἐν τῇ ἡμεδαπῇ ἰσχυρότεροι καὶ πλουσιότεροι ἐφρόντισαν πάντοτε πῶς νὰ καταστήσωσιν ἐλαφρότερον τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς τῶν, πῶς νὰ ὑπενθυμίζωσιν αὐτοῖς τὸ ἄλλοτε μεγαλειόν των. Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν μ' ὅλην τὴν δουλείαν των, ἔμενον ἥσυχοι συλλογιζόμενοι πάντοτε ὅτι θέλουσι ποτὲ ἐλευθερωθῇ. Ἐπειδὴ δὲ ὅλοι οἱ νοσημονέστεροι καὶ εὐκαταστατότεροι τῶν ἔξω τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐντὸς αὐτῆς Ἕλληνες, διίδον ὅτι πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἐλευθερίας ἀπαιτοῦντο σχολείων ἐγκαθίδρυσις εἰς διάφορα τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς στερεᾶς μέρη, ἕκαμον τοιαῦτα ἀρχετὰ, εἰς ἃ ἐδιδασκόμεια γράμματα ὀλίγα, ἀλλὰ πρόσφορα εἰς τὸ νὰ ἀναπτέρωνωσι τὰς καρδίας πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, τὴν θρησκείαν, τὴν ἠθικὴν, καὶ πρὸς τὴν ἀποστροφήν κατὰ τῆς τυραννίας, ἐτυπώθησαν ὀλίγιστα μὲν ἀλλ' ὠφέλιμα βιβλία, ἐγκατεστήθησαν ἐν αὐτοῖς ὀλίγοι μὲν ἀλλ' ἀξιοὶ καὶ πνευματώδεις διδάσκαλοι καὶ ἱεροκέρυκες καὶ εἶδον τὸ φῶς παιᾶνες καὶ ὕμνοι τοῦ Ῥήγα καὶ ἄλλων τῆς ἐλευθερίας ἀηδόνων. Ὅλα δὲ ταῦτα καὶ ἡ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἔλευσις ἀποστόλων ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, ἀνεπτέρωνον τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες περιέμενον τὴν πολυπόθητον ἡμέραν,

τῆς ἐπαναστάσεως, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσι, διὰ νὰ ἐκδικηθῶσι τοὺς σφαγέντας πατέρας καὶ πάππους των.

Πολὺ πρὶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ὁ πατήρ μου παραλαβὼν ἐκ Ζακύνθου τὴν οἰκογένειάν του ἦλθε καὶ ἐκατοίκησεν εἰς Τρίπολιν, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Πελοποννήσου, διὰ νὰ ἐξασκήσῃ μὲν τὴν τέχνην του, τοῦ ὥρολογοποιοῦ, ἰδίως ὅμως διὰ νὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὸς τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν διάχυσιν, διὰ τῶν φώτων του, (διότι κατὰ τοὺς τότε χρόνους, ἦτον εἷς τῶν λογιωτέρων τῆς Τριπόλεως,) τῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν γραμμάτων σπερμάτων εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀδελφῶν του. Δυστυχῶς ὅμως ὁ πατήρ μου δὲν ἐπέζησε διὰ νὰ εἶδῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων. Τὸ 1810 ἀπεβίωσεν ἐνταῦθα, ἐντολὴν ἀφῆσας τοῖς οἰκιακοῖς του τὴν ἐλευθερίαν, ἣ τὸν θάνατον.

Κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1818 ἔτους ἀνεχώρησα ἐκ Τριπόλεως διὰ Ζάκυνθον μετὰ τῆς μητρός μου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου Χρήστου Στεφανοπούλου, δικηγόρου ἤδη ἐν Τρίπολει, παιδὸς ὄντος, πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν συγγενῶν μας Στεφάνων, Χαλκιοπούλων κλπ. καὶ ἐκατοικήσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πρώτου μου ἐξαδέλφου ἐκ μητρός Παναγ. Στεφάνου Ἰατροῦ, πολλὰς πρὸς τὴν πατρίδα ἐνεγκόντος ἐκδουλεύσεις καὶ ἐν τῇ ἐπαναστάσει καὶ μετ' αὐτήν. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Π. Στεφάνου ἐσύχναζεν ὁ ἐν Ζακύνθῳ τότε διαμένων ἀείμνηστος Θεόδωρος ὁ Κολοκοτρώνης, μετ' οὗ ἐσχετίσθην στενῶς, τόσῳ περισσότερον, ὅσῳ ἦτον ἀδελφοποιτὸς τοῦ μακαρίτου πατρός μου, ἀπὸ τὸ 1803 γενόμενοι τοιοῦτοι ἐν Ζατούνη μετὰ τοῦ θείου μου Λεονάρδου τοῦ Λεοναρδοπούλου. Ἀπὸ τὰς πολλὰς δὲ συνδιαλέξεις ἃς ἐκάμομεν, ἔλαβον ὑπονοίας τινὰς ὅτι προπαρασκευάζεται ἐπανάστασις, καὶ ὅτι καὶ οὗτος οὐχὶ μόνον εἶ-

ναι γνώστης αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ εἷς τῶν σημαντικότερων αὐ-
τῆς ἀρχηγῶν, ἀλλὰ τί εἶδους ἐπανάστασις ἐπρόκειτο νὰ
γίνη καὶ πῶς καὶ ποῦ καὶ πότε δὲν ἠδυνήθη κατ' ἀρχὰς νὰ
κατανοήσω, μετ' οὐ πολὺ ὅμως καὶ μετὰ ἐπανειλημμένας
ἐρωτήσεις μου, ὦν τὴν ἀπάντησιν διέφευγεν ὁ Κολοκοτρῶ-
νης, διότι δὲν μὲ εἶχε σπουδάσει καλῶς καὶ ἐφοβεῖτο ἀκρι-
τομυθεῖαν τινα, μοὶ ὑπεσχέθη νὰ μὲ κατηχήσῃ ἐπὶ πάν-
των, ἀλλὰ ἅμα ἐτοιμασθῶ νὰ ἐπιστρέψω εἰς Πελοπόν-
νησον. Τοῦτο δὲ ἐγένετο κατὰ τὸν ὄριον τοῦ ἰδίου ἔ-
τους 1818 ἐντῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀειμνήστου τούτου ἀνδρὸς, δύο
ἡμέρας πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς μου. Οὗτος τότε μοὶ εἶπεν
ὅτι οἱ Ἕλληνες πάσχουσιν ἀπὸ ἀφόρητον ζυγόν, ὅτι θέτ-
λουσι μετ' οὐ πολὺ ἐλευθερωθῆ, ὅτι πρέπει νὰ φυλάξω ἁ-
κραν μυστικότητα, καὶ ὅτι ταχέως καὶ οὗτος θέλει ἔλθει
ἐν Πελοποννήσῳ εἰς ἣν θέλει χύσει τὸ αἷμά του χάριν τῶν
στεναζόντων ἀδελφῶν του καὶ χάριν τῆς ἀγαπητῆς πα-
τρίδος. Τελευταῖον μὲ ἐκατήχησεν εἰς τὰ μυστήρια τῆς
φιλικῆς ἐταιρίας καὶ ἀποχαιρετίσας με, μοὶ ἔδωσε πολλὰς
ἀγαθὰς συμβουλὰς, περὶ τοῦ πῶς νὰ διάγῃ ἐταιριστῆς ἡ-
δὴ κατασταθεῖς, καὶ μοὶ ἐσύστησεν ὡς συνεταριστὰς τοῦ ἐ-
παναστατικοῦ κινήματος τοὺς Πανάγον Ζάρκον καὶ Πανα-
γίωτην Κρεββατᾶν, οὓς εἶχον γνωρίσει ἐν Τριπόλει ὡς
προεστούς.

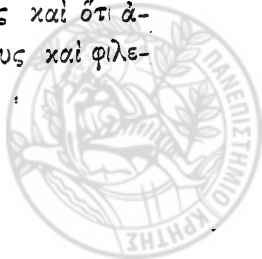
Ἐπανελθὼν εἰς Τρίπολιν περὶ τὰ τέλη τοῦ Ὀκτω-
βρίου ἔθεσα εὐθὺς εἰς πρᾶξιν τὰς συμβουλὰς τοῦ γέ-
ροντος Κολοκοτρώνη, ἐγεννώμην λοιπὸν προσεκτικό-
τερος, δραστηριότερος καὶ ἐπιτηδειότερος, εἰς τὸ νὰ
κρύπτω τοὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰς ἐνεργείας μου.
Κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κολοκοτρώνου ἐσχετίσθην στε-
νότερον μετὰ τοῦ Πανάγου Ζάρκου καὶ μετ' οὐ πολὺ

ἦλθον εἰς ἐκτεταμένην μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν καὶ γνωρισθέντες ὡς συνεταιρισταί, ἐκοινοποίησα αὐτῷ ὅτι μοι εἶπεν ὁ Κολοκοτρώνης. Οὗτος εὐχαριστηθεὶς διότι καὶ ἕτερον ἀπέκτησε συνετεριστήν, μ' ἐβεβαίωσε περὶ τῆς μελετωμένης ἐπαναστάσεως, μοι συνεβούλευσεν ἄκραν μυστικότητα καὶ προσοχὴν εἰς τὰς σχέσεις μου μετὰ τοὺς Τούρκους καὶ μετὰ παρότρυνεν ἵνα ἐπιδοθῶ εἰς τὸ μυστήριον τῆς κατηχήσεως ἐπὶ ἀνδρῶν δεδοκιμασμένης τιμιότητος, ἀγαθότητος καὶ μισοτουραννίας, καὶ οὕτω καὶ ἔπραξα.

Ῥολίγας ἡμέρας ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν μου ταύτην μετὰ τοῦ Π. Ζάρκου, οὗτος ἀνεχώρησε διὰ Καλάμας, διὰ νὰ διαδώσῃ ἐτι περισσότερον τῆς φιλικῆς ἐταιρίας τὰ μυστήρια, ἐγὼ δὲ μείνας ἐν Τριπόλει, ἐξηκολούθουν τὸ ἔργον τῆς κατηχήσεως κατ' ὅσον μοι ἦτο δυνατόν μετὰ περισσοτέρας προσοχῆς καὶ γνωρισθεὶς καὶ μετ' ἄλλων ἐταιριστῶν, συνεσκεπτόμεθα καὶ συνενεργούσαμεν, τόσον μυστικῶς ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ στενότεροι συγγενεῖς μας δὲν ἠδύναντο οὔτε ὑποψίαν ἔχειν νὰ λάβωσι περὶ τῶν ἐνεργειῶν μας.

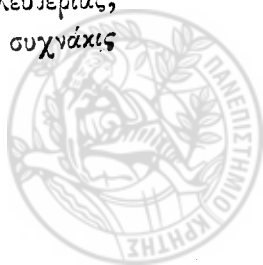
Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1818. ἦλθεν εἰς Τρίπολιν ἐξ Ἀλεξανδρείας μετὰ διαφόρων ἐμπορευμάτων ὁ ἐκ Βαλτεσινίκου τῆς Γόρτυνος, Σωτήριος Ἰωάννου Παππαγιαννόπουλος, ἀνὴρ δραστήριος, πλούσιος καὶ ἐπιτήδειος ἐταιριστής, μὲν οὖν γνωρισθεὶς ὡς συνεταιριστής καὶ ἔχων ἄλλως πρότιρον στενὴν φιλίαν, ἔμαθον παρ' αὐτοῦ, ὅτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας ὅπου ὑπάρχουσιν Ἕλληνες, εὐρίσκονται πολλοὶ ἐταιρισταὶ προεσχευαζόμενοι διὰ νὰ στείλωσι χρήματα, ὅπλα καὶ ἄλλα πολεμικὰ εἶδη ἐν Πελοποννήσῳ, διὰ νὰ κινήθῃ ἐν δέυντι χρόνῳ ἡ νέα κατὰ τῶν Τούρκων ἐπανάστασις καὶ ὅτι ἀπεστάλη ἀπὸ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πλουσίους καὶ φιλε-

λευτέρους πατριώτας, ἐν Πελοποννήσῳ, διὰ τὰ μάθη τὴν πρόοδον τῶν φιλικῶν, τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ἔχουσι καὶ τί τοῖς ἀναγκαιοῖ εἰσέτι, καὶ τὰ τοὺς εἰδοποιήσῃ διὰ τὰ περαιτέρω. Γνώστης τότε μυστηρίων τινῶν, καὶ ἐπαναστατῶν καὶ τῶν ὑπαρχόντων μέσων, ὑπέδειξα αὐτῷ αὐτὰ καὶ τὸν ἐσχέτισα μὲ τοὺς γνωστούς μοι ἐταιριστάς. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας οὗτος μὲ τὸν μυστικότερον τρόπον μοι παρέδωσε πολλὰ κομμάτια πετσίων χρησίμων διὰ τσαρούχια, καὶ δοχεῖα τινὰ μπαρούτης, καὶ τσιβερτσιλὲ τὰ ὁποῖα ἔκρυφα ἐν παραβύστῳ χωρὶς νὰ μάθῃ τις ἄλλος περὶ αὐτῶν τότε τι.

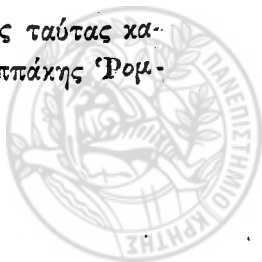
Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου καιροῦ, ἦλθεν αὖθις ἐν Τριπόλει ἐκ Σμύρνης εἰς ἣν συχνάκις μετέβαινεν ὁ ἀπὸ Λάσταν τῆς Γόρτυνος Κωνσταντῖνος Παππαζαφειρόπουλος, λεγόμενος καὶ Μερίκας, πατὴρ τῶν ἀδελφῶν Ἀναστασίου καὶ Ἰωάννου Παππαζαφειροπούλων δικηγόρων ἤδη, τοῦ μὲν ἐνταῦθα, τοῦ δὲ ἐν Ἀθήναις, ἔμπορος πλούσιος, μεμυημένος εἰς τὰ μυστήρια τῆς φιλικῆς ἐταιρίας καὶ ἐξάδελφος τοῦ Σωτηρίου Ἰωάννου Παπαγιαννοπούλου, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχον σχετισίῃ πρότερον στενῶς διὰ τοῦ Σωτηρίου τούτου καὶ ὃν τινα εἶχον κάμει ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν πρό τινος καὶ ἔμαθον ὅτι καὶ ἐν τῇ Μικρασίᾳ καὶ τὰς παρακειμένας νήσους μεγάλοι γίνονται πρὸς ἐπανάστασιν ἐτοιμασίαι καὶ χρήματα εἰσπράττονται καὶ ὅπλα καὶ πολεμοφόδια προπαρασκευάζονται.

Μετὰ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἀναδειχθέντος ἐνὸς τῶν εὐγενεστέρων τέκνων τῆς πατρίδος, ἔνεκεν τῶν ἀγνῶν αἰσθημάτων του καὶ τῶν πολλῶν χρηματικῶν συνεισφορῶν καὶ προσωπικῶν θυσιῶν του εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ μετὰ τοῦ Σ. Ι. Παπαγιαννοπούλου, ἐρχόμενοι συχνάκις

εἰς ὀμιλίας αἵτινες ἀπέβλεπον πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, ἣν ἐθεωρούσαμεν ὡς τὸ ποθητότερον ἐπὶ τῆς γῆς ἀντικείμενον, ἀπεφασίσαμεν ἵνα ἐμφρόνως καὶ περισχεμμένως ἐκτείνωμεν ἔτι μᾶλλον τὰς πρὸς τὴν ἐπανάστασιν ἐνεργείας μας, καὶ διαδώσωμεν εἰς πλείονας τὰ μυστήρια τῆς ἐπαναστάσεως, δι' ὃ ἐκατηχῆσαμεν ἐν Τριπόλει τοὺς Εὐγένιον Κωνσταντῖνον, Ε. Βερβενιώτην, Δημήτριον Σταμέλον, Ἀθανάσιον Μπιλάλην, Ἀθανάσιον Λαγόν, Βασίλειον Κατσῖκαν, Στάθην Χρηστοδουλόπουλον, Π. Ἀρβάλην, Εὐθύμιον Βλαντοῦσαν, Γιαννάκην Μπαρουξῆν, ἅπαντας ἐμπόρους καὶ τὰ μάλιστα εὐυπολήπτους, τιμίους καὶ φιλελευθέρους, καὶ τοὺς Γ. Κοντόγεωργαν Ν. Λακασᾶν, Λαλεσπύρον κλπ. οὓς ἐλάβομεν ἀκολούθως μαζύ μας εἰς Λάσταν καὶ κατεστήσαμεν Μπουλουξίδας μετὰ τῶν Ντάναση καὶ Σεμπέκου Λαστιωτῶν κάππων. Συνελθόντες ἀκολούθως εἰς διάσκεψιν μετὰ τούτων καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν Γεωργίου καὶ Παναγιώτου Γιαννακοπούλων, Τριπολιτῶν, ἐμπόρων μεμυημένων εἰς τὰ τῆς ἐπαναστάσεως παρὰ τοῦ Π. Ζάρκου, ἀπεφασίσαμεν καὶ ἐκατηχῆσαμεν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Σωτήριον καὶ Προκόπιον Σαρδελαίους, Εὐθύμιον Σταυρόπουλον, Ἀναγνώστην Ῥοντόπουλον καὶ Γεώργιον Ἀντωνόπουλον ἐμπόρους, οἵτινες ἀνεδείχθησαν, ἀληθεῖς πατριῶται καὶ προέβημεν εἰς ἀγορὰς ὅπλων, πολεμοφοδίων κτλ. ἅτινα ἀπεστέλλοντο νύκτωρ καὶ ἐν μεγάλῃ μυστικότητι εἰς Μαγούλιανα καὶ Λάσταν τῆς Γορτυνίας, ἐνθα ὑπῆρχον πολλοὶ ἀρειμάνιοι ἐπαναστάται, ἔτοιμοι πρῶτοι νὰ ἐγείρωσι τὰ ὅπλα εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

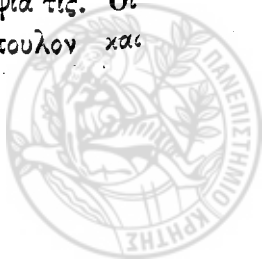
Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τὰς τελευταίας ταύτας κατηχήσεις ἦλθεν εἰς Τρίπολιν ὁ Γάλλος Φιλιππάκης Ῥομ-

πέρ, ὡς ἔμπορος ὥρολογίων, τουφεκίων, μπιστολίων κλπ. καὶ μετ' αὐτοῦ, ὡς ὥρολογοποιός, εὐκόλως ἐσχετίσθην καὶ ὡς ἐκ τῆς σχέσεως μοι ἐπρότεινεν ἵνα τὸν συντρεξῶ πρὸς πώλησιν τῶν ἐμπορευμάτων του. Μαθόντες οἱ ἐν Τριπόλει ἐταιρισταὶ τὴν ἔλευσιν τοῦ 'Ρομπέρ καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐμπορίας του, καὶ μὴ θέλοντες ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς τὴν ἀγορὰν διὰ νὰ μὴ δώσωσιν ὑποψίας μὲ παρεκίνησαν ἵνα πρὸς μυστικῶς καὶ ἐπιτηδείως εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν ὀπλῶν καὶ οὕτω καὶ ἔπραξα. Ἠγόρασα δι' ἑκουσίων τῶν ἐταιριστῶν συνεισφορῶν, εἰς τὰς κάσσας αὐτῶν, ἀρχετὰ Ντουφέκια, καὶ πιστόλια καὶ διὰ νὰ μὴ δώσω ὑποψίαν ἐπροσποιήθην ὅτι τὰ ἡγόρασα πρὸς μεταπώλησιν, καὶ πολλὰ μὲν, τὰ πλεῖστα, ἐστάλησαν διὰ τοῦ Κωνσταντίνου Παπαζαφειροπούλου εἰς Λάσταν, ἐξ ὧν τινὰ μὲν διενεμήθησαν εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας ὅπλα ἐταιριστάς, ἄλλα δὲ ἐκρύβησαν καὶ διενεμήθησαν ἀκρολούθως μετ' ἄλλων πολλῶν ἐπὶ τούτῳ ἀπὸ διαλείμματα εἰς διαλείμματα συναγομένων, τινὰ δὲ ἔδωσα εἰς τοὺς κήρυκας διὰ νὰ τὰ πωλήσωσι δῆθεν, ἄλλα δὲ ἐξέβηκα εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου, ἄλλα καὶ διὰ τὰ μὲν καὶ διὰ τὰ δὲ ἐζήτουν τοιαύτην τιμὴν ὑψηλὴν, ὥστε οὐδεὶς ἀνεδέχθη ἀγοραστῆς καὶ οὕτως εὔρον καιρὸν καὶ ἔπεμψα καὶ ἐκ τούτων τινὰ νύκτωρ εἰς Λάσταν, θέτων αὐτὰ εἰς σακχία βάμβακος κτλ. διὰ νὰ μὴ εἶδῃ τις ὅτι ὅπλα στέλλονται εἰς τὰ βουνά. Δυστυχῶς ὅμως ὁ Γραμματεὺς τοῦ Μουσταφάγα Νησιώτη, Βοεδόνδα τῆς Καρυταίνης Χρυστιανός, οὗ τ' ὄνομα αἰσχύνομαι νὰ μνημονεύσω ὡς ἐπρόδοσεν εἰς τὸν Μουσταφάγα τοῦτον, εἰπὼν ὅτι ἀπὸ τῆς ζω ντουφέκια καὶ μπιστόλια καὶ τὰ πέμπω τοῦ γιᾶσου μου Κώνστ. Παπαζαφειροπούλου εἰς Λάσταν. Ὁ Μουσταφάγας ἐταράχθη ἀπὸ τὴν εἶδῃσιν ταύτην καὶ ἐσχέπετο

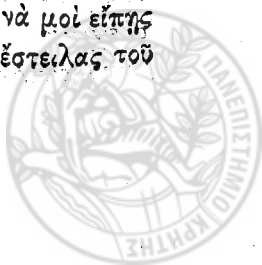

πῶς νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς εἰς Λαυρίαν τῶν
 ὀπλων, ἀλλὰ δὲν προέβη εἰς μέτρον τι κατ' ἐμοῦ, διότι δὲν
 ἐπίστευσε τὰ λεγόμενα γνωρίζων με μάλιστα καλῶς, κα-
 θότι τὸν εἶχον φίλον. Οἱ ἑταιρισταί, μαλόντες τὴν προ-
 δοσίαν ταύτην σφόδρα ἐταράχθησαν καὶ ἔτρεμον μήπως
 ἀνακαλυφθῶσιν οἱ σκοποὶ των. Ἐν τούτοις δὲν ἀπελπίσθη-
 σαν, οὔτε ὀπισθοδρόμησαν, φοβούμενοι δὲ μήπως ἐγὼ συλ-
 ληφθῶ καὶ ἀναγκασθῶ διὰ βασάνων ἢ ἄλλως πῶς καὶ κα-
 ταμαρτυρήσω τὰ τρέχοντα μὲ προσεχάλεσαν νύκτα τινὰ καὶ
 ἀπήτησαν νὰ φύγω, προφασιζόμενος ἐργασίαν τινὰ εἰς τὸν
 ὑδρομυλὸν μου ἐν Καρυταίνῃ, ἕως ὅτου εἶδωσι τί μέλλει
 γενέσθαι. Ἐγὼ τοὺς εἶπον τότε ὅτι δὲν πρέπει νὰ φοβῶν-
 ται δι' ἐμέ καὶ ἂν φυλακισθῶ, θέλω ἐπιτηδεύω ἀπατήσῃ
 τοὺς Τούρκους, καὶ ὅτι προτιμῶ νὰ γίνω χίλια κομμάτια
 ἢ νὰ καταμαρτυρήσω τὰ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἂν δὲν μὲ
 πιστεύωσιν εἰμὶ ἑτοιμος νὰ ὑποστῶ ὅσον αὐτοὶ ἐγχρίνουσι
 θάνατον, διότι καὶ τὴν ὑποψίαν των κατενόησα καὶ τὴν
 φιλοπατρίαν μου ἐγνώριζον· οἱ ἑταιρισταί γνωρίζοντάς με,
 ἐπίστευσαν τὰ λεγόμενά μου, ἐπέμεινον ὁμως ὡς συμφε-
 ρότερον, ν' ἀπομακρυνθῶ. Τότε λοιπὸν ἐγὼ ἀνεχώρησα
 κρυφίως διὰ Λάσταν καὶ Μαγούλιαν ὅπου ἐφρόντισα νὰ
 κρυθῶσιν ἀσφαλῶς τὰ ὅπλα, τὰ πολεμοφόδια καὶ τὰ λοι-
 πά, λαβὼν δὲ ἐν ἑξ αὐτῶν ἀνεχώρησα καὶ ἐφθασα κατ' εὐ-
 θεϊαν εἰς Καρύταιναν πρὸς τὸν συνάδελφόν μας Παναγιώ-
 την Δημητρακόπουλον Σεντουκεμίνην, ἥτοι Γαμίαν, ὃν
 πρότερον εἶχον κατηχήσει εἰς τὴν ἑταιρίαν, πρὸς ὃν εἶ-
 πον τὰ διατρέχοντα, καὶ ὅστις πολὺ ἐφοβήθη, ἀλλ' ἐγὼ
 τὸν καθήσυχασα, εἰπὼν αὐτῷ ὅτι θέλω οἰκονομήσει οὕτως
 ἐπιτηδεύω τὸ πρᾶγμα ὥστε νὰ μὴ δοθῇ ὑποψία τις. Οἱ
 λόγοι μου οὗτοι καθήσυχασαν τὸν Δημητρακόπουλον καὶ

ἐδόθημεν εἰς διαφόρους ἄλλας ὁμιλίας. Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου, βλέπομεν ἐρχόμενον Τάταρην τινὰ Ταχυδρόμον ἐκ Τριπόλεως, Κούναν λεγόμενον, ὃν ἐγνώριζον ἐν Τριπόλει καὶ ὃν, ἐγερθεὶς, προσεκάλεσα νὰ καθήσῃ καὶ νὰ συμφάγωμεν. Οὗτος ἅμα ἰδὼν με μοὶ εἶπεν ὅτι μ' ἐζητοῦσε καὶ ὅτι ἦτο τυχερὸς διότι μ' εὔρε εἰς τοῦ Δημητράκοπούλου. Ἀκολούθως μᾶς εἶπεν ὅτι ἦλθε νὰ παραλάβῃ χρήματα ἀπὸ τὸν Ταμίαν καὶ ἀφοῦ ἀνταμώσῃ τὸν Νουμάναγαν, ἀναπληρωτὴν τοῦ Μουσταφάγα βοεβόδα, γυναικαδέλφου του, θὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Τρίπολιν καὶ ὥς ἐκ τούτου βιάζεται καὶ δὲν κáθηται νὰ δειπνήσῃ. Ἐγὼ τοῦ εἶπον τότε ὅτι νὰ καθήσῃ καὶ ζητῶ τὴν ἄδειαν πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὸν Νουμάναγαν καὶ αὐτὸς ἐπέσιδῃ καὶ ἐκάθησεν ἀφοῦ, ζητήσας, ἔλαβον τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Νουμάναγα, ὅστις ἦτο φίλος μου στενὸς καὶ ὃν εἶχον εἰς τὸ ὠρολογοποιεῖόν μου ἐν ἔτος μανθάνων αὐτὸν τὴν τέχνην μου, παρακλήσει τοῦ Μουσταφάγα, καὶ τὸν ἡρτιφά, ἥτοι τὸν τρόπον τοῦ νὰ διακρίνῃ τις τὴν ὕψωσιν τοῦ ἡλίου. Διαρχοῦντος τοῦ δείπνου, ἐσυλλογιζόμεν διὰ τοὺς λόγους τοῦ Κούνα καὶ ἔλεγον καθ' ἑαυτὸν τί νὰ μὲ ζητῇ, ὑποπτευόμενος μήπως καὶ αὐτὸς γνωρίζει τι καὶ τὸν ἠρώτησα θὰ ῥ' ῥαλέως καὶ αὐτὸς τότε μοὶ εἶπεν, ὅτι μ' ἐζήτη διὰ νὰ μοὶ εἴπῃ ὅτι οἱ ἐν Τριπόλει Τοῦρκοι ἐχάλασαν τὸν τόπον ζητοῦντές με διὰ τὰ ὠρολόγια των, τὰ ὅποια ὅταν ἐφυγον εἶχον κλειδώσει εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου. Οἱ λόγοι οὗτοι μὲ καυχούχασαν κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐνδομύχως ὅμως ἐφοβοῦμην μήπως ὁ Κούνας γνωρίζει τι μυστικότερον καὶ ἦλθε διὰ νὰ δώσῃ εἰδοσιν νὰ μὲ συλλάβωσι. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Κούνας ἀνεχώρησε καὶ ἡμεῖς ἐμείνομεν διασχεδάσαντες, ἀλλ' ἐγὼ ἡμην εἰς ἄκρον ὑποπτος. Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης ἡ-

μέρας ἀπῆλθον εἰς τὸν ὑδρόμυλόν μου, διὰ νὰ φανῶ δὲ ὅτι χάριν ἐργασίας ἦλθον εἰς αὐτόν, ἐμίσθωσα τέκτονα τινά, πρὸς ἐπισκευὴν δῆθεν τοῦ ὑδρομύλου. Δὲν παρῆλθε δὲ πολὺ τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ βλέπω Ὀλωμανόν τινα, ἀπόστολον τοῦ Νουμάναγα, καλοῦντά με ἵνα προσέλθω πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς Καρυταίνης. Δὲν ἀπεδειλίασα ὥς ἐκ τούτου ὁμως, ἀλλὰ προμελετήσας πῶς ἔπρεπε νὰ φερθῶ, ἀπῆντησα αὐτῷ, ὅτι ἄλλην ἡμέραν ἔρχομαι εἰς τοῦ Βοϊβόδα, διότι ἤδη ἔχω μάστορην καὶ ἐπισκευάζω τὸν μύλόν μου. Τότε ὁ ἀπόστολος ἀνεχώρησε καὶ μετ' ὀλίγον βλέπω αὐτὸν ἐπανερχόμενον, καὶ ἀπαιτοῦντα ν' ἀφίσω τὴν ἐργασίαν μου καὶ νὰ φιάσω εἰς Καρύταιναν, διότι κατὶ νεχσάνιέτι τρέχει ἐναντίον μου, δηλ. προδοσία. Μὴ νομίζων κατάλληλον καὶ φρόνιμον πλέον ν' ἀρνηθῶ, ἀπῆλθον παρὰ τῷ Βοϊβόδῃ καὶ τῷ εἶπον τὰ ἐξῆς. — Τί με θέλεις, δὲν μὲ ἀφίνεις νὰ φτιάσω τὸν μύλον μου καὶ ὕστερον νὰ ἔλθω, διότι βιάζομαι ν' ἀπέλθω εἰς Τρίπολιν, ὅπως δώσω τὰ ὠρολόγια τῶν ἀγάδων, τὰ ὁποῖα, διὰ νὰ φτιάσω τὸν μύλόν μου τὰ ἐκλείδωσα εἰς τὸ ἐργασιήριόν μου, καὶ τώρα τὰ ζητοῦν; — Τότε αὐτὸς μοι ἀπῆντησεν ὅτι διὰ τὸν μύλον ἐγὼ σοῦ εὐρίσκω μαστώρους καὶ ὑπάγομεν καὶ μαζὺ πρὸς περιδιάδασιν, ἀπόψε ὁμως νὰ μείνης ἐνταῦθα νὰ διασκεδάσωμεν. Ὑπήκουσα καὶ ἔμεινον, ἀλλ' ἀνήσυχος ὢν, τὸν ἠρώτησα τί τρέχει καὶ μὲ ἐζήτησε. Δὲν εἶναι τίποτε, μὲ ἀπεκρίθη, θὰ σὲ ἐρωτήσω διὰ τινα τουφέκια, ἀλλὰ τὸ ἑσπέρας ὅταν θέλωμεν κοιμηθῇ τὰ λέγομεν καὶ οὕτω καὶ ἐγένετο. Ἀφοῦ διεσκεδάσαμεν ἀρκετὰ καὶ πρὸ τοῦ δείπνου καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον, μετέβημεν εἰς ἰδιαιτέρον βάλανμον, καὶ ἐκεῖ μοι εἶπεν. Φίλε μου Στεφανῆ, νὰ μοι εἴπῃς τίνα τουφέκια καὶ πιστόλια ἠγόρασες καὶ τὰ ἔστειλας τοῦ

γαμβροῦ σου εἰς Λάσταν. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἐννόησα ὅτι ἐπιτηδείως κατεζήτει νὰ τῷ εἶπω ὅ,τι ἐγνώριζον, ἀλλ' ἐγὼ ἐπιτήδειος εἰς τὸ τέχνασμα, τῷ ἀπήντησα, ὅτι λυπούμαι διατὶ νὰ λάβῃς Νουμάναγα ὑποψίαν ἀπὸ ἐμὲ καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ μοι ἐξηγηθῇς τί τρέχει διότι ἐγὼ δὲν ἐννοῶ τίποτε. Τότε αὐτὸς μοι εἶπεν. Ἴδου Στεφανῆ, σοὶ ἐμπιστεύομαι. Ὁ γυναικάδελφός μου Μουσταφάγας μοὶ στέλλει γράμμα, καὶ νὰ τὸ φυλάξῃς μυστικόν, καὶ μοὶ λέγει νὰ ἀνταμώσῃς τὸν ἐδικόν μας Στεφανῆν καὶ νὰ ἐμπορέσῃς μὲ πάντα τρόπον νὰ σοῦ ἐξηγηθῇ τί τουφέκια καὶ πιστόλας εἶναι ποῦ στέλλει εἰς Λάσταν τοῦ γαμβροῦ του καὶ τί τὰ θέλousι, νὰ μάθῃς τὰ τρέχοντα χωρὶς ἄλλο καὶ ὁ Στεφανῆς θέλει σοῦ εἶπει, ὡς ἐδικός μας ἄνθρωπος ὅλην τὴν ἀλήθειαν, καὶ εὐθὺς νὰ μοὶ ἀπαντήσῃς. Ἐνθα' ῥυνθεις ἀπὸ τὴν εὐπιστίαν ταύτην εἶπον τότε, ἀγά μου, ἀφοῦ τόσον εἰλικρινῶς μοὶ ἐκφράζεσαι ἡὰ σοῦ εἶπω [καὶ ἐγὼ ὅλην τὴν ἀλήθειαν ἠγόρασα, ἀληθινὰ, τουφέκια ἀπὸ τὸν φράγκον Φομπέρ, καὶ ὡς ἠγόρασα καὶ ὠρολόγια ὅπου εἶχε, διότι οὗτος, ἀφοῦ εἶδεν ὅτι τοῦ ἐπώλησα ἀρκετὰ ὠρολόγια καὶ τὸν ὠφέλησα πολὺ μοὶ ἐπώλησεν εὐθυνότερα τὰ τουφέκια, ἕως δέκα, τὰ ὅποια ἤρχισα νὰ τὰ πωλῶ εἰς τὸν ἕνα καὶ εἰς τὸν ἄλλον, ἔχω δὲ καὶ εἰς τὸν μῦλον ἐν καὶ εἰς τὴν Τριπολιτσὰ δύο, τρία, εἰς τοὺς τελάλιδας, ἂν θέλῃς δὲ νὰ σοῦ εἶπω τί τρέχει καὶ μὲ κατηγοροῦσιν, εἶναι ὅτι ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐπίτιδες κατηγορεῖ τὸν ἕνα φίλον σας καὶ τὸν ἄλλον, διὰ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς Τούρκους ὑποψίας κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Ἐμαθὼν δὲ μέσα εἰς τὴν Τριπολιτσαῖν, ὅτι ἔχει στελεμένους ἀποστόλους μὲ χρήματα διὰ νὰ κάμῃ νὰ ἐπαναστήσωσιν οἱ μαχαιράδες Τούρκοι καὶ νὰ πολεμήσωσι τὸν πολυχρονεμένον βα-

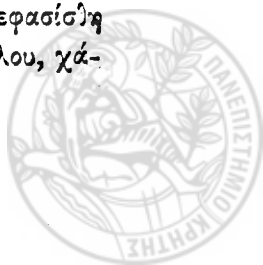

σιλέα Σουλτάνον μας, (και ἰσαλὰ) γρήγορα θὰ τὸν εὔρω
τὸν μπελά του. Αὐτὰ εἶναι Νουμάναγα ὅπου ἤξεύρω καὶ
γράψε ὅ,τι θέλεις, σὲ παρακαλῶ ὅμως νὰ κάμης ὥστε νὰ
μὲ ἀφήσωσι νὰ τηράγω τὴν φαμελιά μου καὶ τὴν πτώ-
χια μου. Στείλε λοιπὸν αὔριον νὰ εὔρωμεν μαστώρους νὰ
διορθώσωμεν τὸν μύλον γλήγορα διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς
Τριπολιτσά διὰ νὰ πληροφορήσω καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τοὺς
φίλους, διότι αὐτὸ τὸ ἄδικον δὲν τὸ δέχομαι. Οἱ λόγοι μου
οὕτοι ἔφερον τὸ ἀποτέλεσμά των καὶ ὁ ἀγαθὸς Βοεβόδας
ἐπέισθη, δι' ὃ τὴν ἐπομένην ἡμέραν μετέβημεν μετ' αὐτοῦ
καὶ μαστόρων εἰς τὸν ὑδρόμυλόν μου καὶ ἐπισκευάσαμεν
αὐτόν, εἰδὼν δὲ καὶ τὸ τουφέκι τοῦ ἤρесе καὶ τὸ ἔλαβεν,
ἀνταμείψας με γενναίως. Ἐλθὼν ἀκολούθως εἰς Τρίπολιν
ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐργασίαν μου. Ἐνταῦθα ἔμαθον ὅτι ἔ-
λεγον, ὅτι ἔφυγον χρυφίως, ἀλλ' ὅταν μὲ εἶδον οἱ ἀγάδες
καὶ τοὺς ἐπληροφόρησα ὅ,τι ἔμαθον, εὐχαριστήθησαν καὶ
ἐπεδόθησαν εἰς τὴν συνήθη ἀφροντισίαν των εἰς ἣν κατὰ
μέγα μέρος (ἐκ θείας εὐδοκίας) ὀφείλεται ἡ ἐπίδοσις τῆς
ἐπαναστάσεώς μας. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα ὅτι, ἀφοῦ ἐγνώ-
σθη ὁ ἐρχομός μου εἰς πολλοὺς, μὲ προσεκάλεσαν εἰς τὰς
οἰκίας των οἱ Μουφτῆς καὶ Κιαμίλμπεης, καὶ μὲ ἐζήτησαν
λόγον διὰ ντουφέκια, ἀλλ' ὅπως ἔπεισα τὸν Βοεβόνδα τῆς
Καρυταίνης, ἔπεισα καὶ αὐτοὺς εὐκόλως καὶ οὕτω καὶ ἐ-
γὼ ἐσώθην καὶ οἱ συνεταῖροι οἵτινες πλεόν ἐπέισθημεν ἀπὸ
τὴν τύφλωσιν αὐτῶν, ὅτι ὁ μέγας Θεὸς μας, συγχωρεῖ τὴν
δικαίαν ἐπαναστάσιν μας, καὶ τόσῳ μᾶλλον ἐπέισθημεν
εἰς τοῦτο, ὅσω ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ὀμιλίαν μου μὲ
τοὺς Μουφτῆν καὶ Κιαμίλμπεην, συνηθροίσθησαν οἱ μα-
χεράδες Τεῦρκοι τῆς Τριπόλεως εἰς τὸ καφφενεῖον τῆς
ώρας, καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ ῥαγιαῖς, δὲν πᾶει καλὰ, ἀγοράζει

στουρνάρια, φουσέκια, πιστόλια, τουφέκια, καὶ ὁ Στεφανῆς εἰναισύμφωνος μὲ αὐτὸν καὶ μολονότι μέπροσεκάλεσαν καὶ θέλων καὶ μὴ θέλων μετέβην εἰς τὸ καφφενεῖον καὶ μοὶ παρεπονέθησαν δι' ὅλα ταῦτα, μ' ὅλα ταῦτα τόσον εὐκόλως τοὺς ἔπεισα ὅτι πάντα ταῦτα διαδίδουσιν οἱ φίλοι τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ, ὥστε ἐπέσιθην καὶ αὐτοὶ καὶ οὕτως οἱ ἔταιρισται λαβόντες περισσότερον θά'ρ'ρος προέδαινα εἰς τὰς ἐνεργείας των.

Ἐνταῦθα προσίεττω ὅτι οἱ καμπαταῖδες Τοῦρκοι μαθόντες παρ' ἐμοῦ ὅτι οἱ κήρυκες ἔχουσι τουφέκια τινὰ, ἔστειλαν καὶ τὰ ἐπῆραν καὶ ἀπήτησαν καὶ τοὺς ἔδωκα καὶ τὸ ἐδικόν μου, δίκανον τοῦ κυνηγίου, ὅλα ὁμως ταῦτα μοὶ τὰ ἐπέστρεψαν ἀφοῦ παρεπονέθην εἰς τὸν Κιαμίλμπεην.

Δὲν παρήλθε πολὺ ἀπὸ τὰ συμβάντα ταῦτα καὶ ἦλθεν αὖθις εἰς Τρίπολιν ἐκ Καλαμῶν ὁ Π. Ζάρκος μετὰ τοῦ ὁποίου συσχεφθέντες, ἀπεφασίσαμεν νὰ κάμωμεν μυστικήν τινα συνέλευσιν διὰ νὰ λάβωμεν μέτρα τινα ἀναγκαῖα καὶ νὰ συννενοήωμεν μετ' ἄλλων τινῶν νέων συνεταιρῶν, οὓς ἀνεκαλύψαμεν διὰ τῶν γνωστῶν τοῖς ἑταιριστοῖς σημείων, ἀναγνωρίσεως ἅτινα μετεχειριζόμεθα καὶ ἐν καφφενείοις, καὶ ἐν συναθροίσεσι καὶ ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις πρὸς τοὺς ξένους, πρὸς τοὺς συγγενεῖς καὶ πρὸς τοὺς φίλους διὰ νὰ γνωρίσωμεν, τίνες ἐξ αὐτῶν εἰσὶν ἑταιρισται καὶ τινες δὲν εἶναι, τοῦτο δὲ ἦτον εὐκολώτατον, διότι ὅταν ὁ εἷς τῶν ἑταιριστῶν ἔκαμε τὰ νενομισμένα τῶν χειρῶν σημεῖα, πρὸς τινα, οὗτος ἔπρεπε δι' ἄλλων σημείων ν' ἀποκριθῇ, ἐὰν ἦτο μύστης, ἄλλως μὴ ἀποκρινόμενος, ἀπεδεικνύετο ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸ μυστήριο. Διὰ νὰ μὴ δώσωμεν δὲ ὑποψίαν τινὰ εἰς τοὺς Τούρκους, ἀπεφασίσθη νὰ συναχθῶμεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Δημητρίου Σταμέλου, χά-

ριν διασκεδάσειωσ καὶ ἐπὶ τούτῳ προετοιμάσαμεν, διὰ νόμιμον δικαιολόγημα, βάπτισμα, τῆς θυγατρὸς τοῦ Σταμέλου τούτου ὑπὸ τοῦ Προκοπίου Σαρδέλη. Ἐν τῇ οἰκίᾳ λοιπὸν τοῦ Σταμέλου νύκτα τινὰ συνελλόντες ἀρχετοὶ ἑταῖροι, συνεσχέφημεν ἐπὶ διαφορῶν ἀντικειμένων καὶ ἐλάβομεν ὡς σύνθημα, τὸ Σπαρτιατικόν, « ἦ τὰν ἦ ἐπὶ τάν ». Μετὰ τὴν συνδιάσκεψιν ἐπεδόθημεν εἰς δεῖπνον, ἔνθα ἐχαιρετίσαμεν τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐτραγωδήσαμεν, σιγὰ σιγὰ, ἐν τῇ κατανύξει μας, διάφορα ἡρωικὰ ᾄσματα πρὸς τιμὴν Φήγα τοῦ Φεραίου καὶ Θεοδώρου τοῦ Κολοκοτρώνου. Περὶ τὸ τέλος τοῦ δεῖπνου ἀπεφασίσθη ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω εἰς Λάσταν, ἐνῷα πρό τινος διέμενεν ὁ γαμβρός μου Κωνσταντῖνος Παππαζαφειρόπουλος, διὰ νὰ κατηχήσωμεν ἐν τοῖς ὄρεινοῖς τῆς Καρυταίνης μέρεσι καὶ ἑτέροισι Ἑλληνας συγγενεῖς μας καὶ φίλους, φίλους καὶ συγγενεῖς τῶν ἀρχαίων ἀρματωλῶν καὶ ἰδίως τῶν Κολοκοτρωναίων, ὁ Π. Ἀρβάλης μετὰ τοῦ Δημ. Σταμέλου, νὰ μένωσιν εἰς Τρίπολιν καὶ νὰ παρατηρῶσι τὰ διαδήματα τῶν Ὀλωμανῶν καὶ τῶν συνεταίρων, καὶ νὰ προῦδῶσιν εἰς κατηχήσεις, ὅταν δὲ εὕρῃ πρόσφορον καιρὸν ὁ Ἀρβάλης νὰ μεταβῇ εἰς Καλάβρυτα, ἐνῷα εἶχε συγγενεῖς διὰ νὰ αὐξήσῃ τοὺς ἐταιριστάς. Ὁ Π. Ζάρκος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Καλάμας, καὶ συννενοούμενος μετὰ τοῦ ἐκ Μιστρὸς Π. Κρεββατᾶ, νὰ προῦδῶσιν εἰς περαιτέρω κατήχησιν, ἑτεροὶ δὲ νὰ διασπαρῶσιν ὅπου νομίζωσιν ὅτι δύνανται νὰ ἀκουσίῳσι.

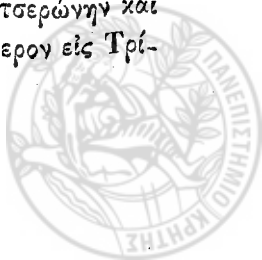
Εἰς τούτῳ τῷ μεταξὺ ἑτέρον σπουδαῖον γεγονός ὀλίγον ἔλειψεν οὐχὶ πλέον νὰ ἐγείρῃ ὑποψίας, ἀλλὰ νὰ ἐπιφέρῃ νέαν σφαγὴν τῶν Χριστιανῶν. Ὁ ἀείμνηστος Καυέλλος Δεληγιάννης πρὸ τινος ὧν εἰς Λαγκάδια μετέ-

βαινεν μετὰ τοῦ ἀγαλοῦ πατριώτου Παππαλέξη, τοῦ ἐξ Ἀνδριταίνης εἰς Τρίπολιν εἰς ἣν διαρκῶς διέμενεν ὡς προεστώς, ἐν συνοδίᾳ, μέχρις Ἀλωνισταίνης, τῶν τότε Κάπων, Δημητρίου Κολιοπούλου ἢ Πλαπλούτα καὶ Νικηταῖα Σταματελοπούλου) καὶ τινων στρατιωτῶν αὐτῶν, οἵτινες δι' οὐδένα λόγον ἤρχοντο εἰς Τρίπολιν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Δεληγιάννη καὶ Παππαλέξη διὰ Τρίπολιν, οἱ κάποιοι μετὰ τοὺς στρατιώτας ἔμεινον πρὸς ἀνάπαυσιν ἐν Ἀλωνισταίῳ ἐν ἡμέρᾳ ὑπῆρχον ἐξ ἑπτὰ Τούρκοι μετὰ τοῦ Ἀράπη τοῦ Μουλαμέμου, ἀγὰ τῆς Ἀλωνισταίνης, οἵτινες ἐπὶ προσήματι φαίνεται ἐξήλθον εἰς τὰ ἀλῶνια διὰ νὰ χορέψωσιν, ὅτε πρὸς διασκέδασιν ἦλθον καὶ οἱ κάποιοι οὗτοι μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῶν καὶ ἐκάθησαν πλησίον τῶν χορευτῶν. Τότε ὁ Ἀράπης λέγει τοῦ Κολιοπούλου νὰ σηκωθῇ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν χορόν, οὗτος δὲ ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν μὴ ὑποπτευόμενος τι καὶ ἔλαβε τὴν δεξιάν τοῦ ἀράπη, ὅστις προτιθέμενος νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ φοβούμενος τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ, δὲν ἐτόλμα νὰ ἐπιτεθῇ ἢ αἰφνης κατ' αὐτοῦ, ὅθεν ἐπάσχισε διὰ τριποδιᾶς νὰ ῥίψῃ χαμαὶ τὸν Κολιοπούλου καὶ οὕτως ἄνευ κινδύνου νὰ τὸν δολοφονήσῃ, ἀλλ' ὁ Κολιοπούλος οὐχὶ μόνον δὲν ἔπεσεν ἀλλὰ ἠγνόησε καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ Ἀράπη, δι' ὃ ἠθέλησε ν' ἀποσυρθῇ, ὅτε ὁ ἀράπης προσηνενοημένος μετὰ τοὺς λοιποὺς Τούρκους ἔβαλον χερί εἰς τ' ἄρματα τῶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτά, ὁ Κολιοπούλος ἔσυρε τὸ σπαθί καὶ μετ' αὐτοῦ, κατὰ νόημά του καὶ οἱ ὁπαδοί του καὶ ἐπέπεσον, ἅμα ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κολιοπούλου, «τὶ τοὺς φυλάτε θὰ μᾶς φάγῃ» κατὰ τῶν Γούρκων καὶ εὐχόλως ἔτρεψαν αὐτοὺς εἰς φυγὴν, φονεύσαντες δύο μὴ συνηθέντος τοῦ Νικηταῖα νὰ φονεύσῃ καὶ τὸν Ἀράπην ὃν

ἐκυνήγησε, διότι ἐκρύβη καὶ ὅστις ἤθελε βεβαίως φονεύσει, κατ'ἀρχὰς τῆς συμπλοκῆς τὸν Κολιόπουλον, ἐὰν ἡ κουμπούρα του ἡ ἐκπυρσοκροτήσασα ἔξωλῃ, ἐκπυρσοκρότει καὶ ἔσωθι. Οἱ Ἀλωνιστιῶται ἐν τούτοις, φοβούμενοι τὰ συμβησόμενα ἔδραξαν τὰ ὅπλα καὶ ἀπεδίωξαν τοὺς Κολιόπουλον καὶ ὁπαδοὺς του τῆς Ἀλωνισταίνης. Εἷς μάλιστα ἐκ τῶν Ἀλωνιστιωτῶν ἐπλήγησε διὰ πυροβολισμοῦ τὸν Κολιόπουλον εἰς τοὺς πόδας καὶ οἱ συντρόφοι του ἠναγκάστησαν ἐφ' ὧμων νὰ τὸν λάβωσι διὰ νὰ σωθῶσιν ὥς καὶ ἐγένετο. Μαθόντες τὸ συμβάν τοῦτο ἐν Τριπόλει οἱ Τοῦρκοι σφόδρα ἠγανάκτησαν, οἱ μαχαιράδες μάλιστα Τοῦρκοι, μὴ ἀκούσαντες τοὺς ἀγάδας, ἀρματώθησαν καὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν Ἀλωνίσταιναν νὰ θύσωσι καὶ νὰ ἀπολέσωσι, πιστεύσαντες ὅτι ἔνεκεν τῶν Ἀλωνιστιωτῶν συνέβησαν οἱ φόνοι. Φθάσαντες εἰς Ἀλωνίσταιναν ἐτοιμάσθησαν διὰ νὰ ἐκδικηθῶσιν, ἀλλ' οἱ προϊστάμενοι τοῦ χωρίου ἐδικοιολογήθησαν πρεπόντως καὶ ἐπειδὴ καὶ οἱ μὴ φονευθέντες Τοῦρκοι, ἐδικοιολόγησαν τοὺς κατοίκους καὶ ἐπειδὴ καὶ οἱ ἐν Τριπόλει ἀγάδες ἔλαβον κατάλληλα μέτρα δὲν συνέβη τι εἰς Ἀλωνίσταιναν. Οἱ Δελιγιανναῖοι ὁμῶς ἐν Τριπόλει ὀλίγον ἔλειψε νὰ φονευθῶσι, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ πολλοὶ ἴσως χριστιανοὶ διότι οἱ Τοῦρκοι ἀπέδιδον εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐν Ἀλωνισταίνῃ φόνους, χάρις ὁμῶς εἰς τοὺς πολυπληθεῖς φίλους των, εἰς τὰ χρήματα τὰ ὅποια ἔδωσαν καὶ εἰς τὴν παρὰ τῇ ἐξουσίᾳ ἐπιρροήν των, ἐσώθησαν, ὑποσχεθέντες ἐπ' ἐγγυήσει ἵνα φονεύσωσι τὸν Κολιόπουλον καὶ τοὺς ὁπαδοὺς αὐτοῦ, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπεμψαν ἔξω ὁπλισμένους, συνέλαβον δὺν χωρικοὺς ὀνομαζομένους Γιαννάκην Ῥόδην, καὶ Νικόλαον Τσατσερώνην καὶ τοὺς ἀπεκεφάλισαν, τὰς δὲ κεφαλὰς αὐτῶν ἔφερον εἰς Τρί-

πολιν, καὶ ἐπέδειξαν αὐτάς εἰς τοὺς Τούρκους, ὡς κεφαλὰς τοῦ Κολιοπούλου καὶ τοῦ Νικηταῤᾳ, οἱ δὲ Τοῦρκοι πιστεῦσαντες ταῦτα ἐφάνησαν ὅτι ἱκανοποιήθησαν καὶ ἡσύχασαν. Οὕτως ἔλαβε πέρας αἴσιον καὶ τὸ ἕτερον τοῦτο συμβάν. Οἱ ἑταῖροι ὁμως, μέγα φρονοῦντες περὶ Κολιοπούλου καὶ Νικηταῤᾳ, καὶ μὴ γνωρίζοντες ἐν βεβαιότητι ὅτι ὄντως ἐφονεύθησαν, μ' ἀπέστειλον ἵνα μάθω τὰ κατ' αὐτοὺς ὅπως δυνηθῶ μυστικότερον, ἀπελθὼν δὲ εἰς τὰ χωρία εἰς ἃ ἐνόμιζον ὅτι θέλω μάθει τὴν ἀλήθειαν, ἐπληροφόρήθην μόνον τὴν πλήγωσιν τοῦ Κολιοπούλου καὶ ὅτι εὐρίσκεται εἰς Ζάτουναν εἰς τοῦ Θείου μου Νικολάου Θανοπούλου τὴν οἰκίαν, τοῦ Νικηταῤᾳ κρυβέντος. Ἀπελθὼν ὅθεν εἰς Ζάτουναν εὔρον τὸν Κολιοπούλου πάσχοντα καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπιστρέψας εἰς Τρίπολιν, διεκοίνωσα τοῖς ἑταῖροις ὅτι ἀνεκάλυψα καὶ οὗτοι μεγάλως ἐχάρησαν διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν.

Ἐν τούτοις κατὰ τ' ἀποφασισθέντα ὑπὸ τῶν ἐτέρων ἑκαστος ἡμῶν μετέβη ὅπου ἀπεφασίσθη, ἐγὼ δὲ μετέβην εἰς Λάσταν, ὅπου ἔμαθον ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Παππαζαφειρόπουλος μετέβη εἰς Καλάβρυτα διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν, ἣν ὡς περιέργον καταχωρῶ ὧδε.

Νύκτα τινὰ τοῦ 86ρίου μηνὸς 1820. ἠκούσθη κρότος εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐν Καλυβίοις τῆς Λάστας (τὰ καλύδια ταῦτα ἀπέχουσι δύο ὥρας τῆς κωμοπόλεως ταύτης καὶ κεῖνται παρὰ τὴν Καμνητίσαν, ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ πεδίου Δάρα, πλησίον τοῦ Λάδωνος ποταμοῦ) οἴκου τῶν πολυκτημόνων ἀδελφῶν Παππαζαφειροπούλων, ἔνθα χάριν γεωργίας κατέβη ὁ ἀδελφὸς τοῦ γαμβροῦ μου Παππᾶ Γεώργιος Παππαζαφειρόπουλος, οἰκονόμος τὸν βαθμὸν καὶ μεγάλας εἰσενεγκῶν ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐπανάστασιν,

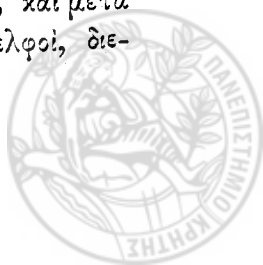

ὕπνῳ δέ τις τοῦ οἴκου ἠγέωξε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθε πε-
ζὸς ἐκ Καλαβρύτων, ὅστις, ἀποχωρήσαντος τοῦ ὑπνέ-
του, ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἔσω μέρους τοῦ παπουταίου του
ἐπιστολὴν ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν Κωνστ. Παππαζαφει-
ρόπουλον καὶ ἐν ἐλλείψει τούτου πρὸς τὸν Παππᾶ Γεώρ-
γιον Οἰκ. Παππαζαφειρόπουλον καὶ ἠρώτησε τίς εἶναι οὗ-
τος. Ὁ Οἰκονόμος ἀπήντησεν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Παππᾶ
Γεώργιος καὶ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι εἰς Λάσταν καὶ ὅ-
τι ἡ ἐπιστολὴ τὴν αὐτὴν νύκτα λαμβάνεται παρ' αὐτοῦ.
Καὶ τῶντι εἰς τῶν ὑπηρετῶν μετὰ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ
τοῦ Οἰκονόμου Ἰωάννου, ἰππεύσαντες πάραυτα δύο ἡμι-
όνους ἀπῆλθον εἰς Λάσταν, μείναντος τοῦ πεζοῦ εἰς κα-
λύβια. Φθάσαντες οἱ ἀπεσταλμένοι εἰς Λάσταν ἐνεχείρι-
σαν τὴν ἐπιστολὴν τῷ Κωνστ. Παππαζαφειροπούλῳ ὅστις
ἀνεῴξας αὐτὴν, ἀνέγνω τὰ ἐξῆς συμβολικὰ γράμματα.
« Τὸ καράδι μὲ τὰς πραγματείας ἔφθασεν εἰς Πάτρας, κί-
νησον εὐθὺς ποῦ λάβῃς τὴν ἐπιστολὴν μου καὶ πέρασε
ἀπὸ ἐδῶ διὰ νὰ ὑπάγωμεν μαζὺ εἰς Πάτρας καὶ παραλά-
βομεν τὰς πραγματείας. Ἀνδρέας Ζαίμης. » ὁ Κωνστ.
Παππαζαφειρόπουλος ἠννόησε τὸν σκοπὸν τῆς προσκλή-
σεως καὶ πάραυτα ἐνδουλὴς ἵππευσε τὸν ἑνα ἡμίονον
καὶ μετὰ τοῦ ὑπνέτου ἐφίππου, ἔφθασεν εἰς Καλύβια,
ὅπου συνομιλήσας μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Οἰκονόμου, πα-
ρέλαβε τὸν γραμματοκομιστὴν καὶ ἐξεκίνησε διὰ Καλά-
βρυτα, ὅπου ἔφθασεν αὐτῇμερόν. Ἐκεῖ συνγενοηθεὶς μετὰ
τοῦ Ζαίμη καὶ τῶν ἄλλων προὔχόντων τῆς Ἐπαρχίας Κα-
λαβρύτων, περὶ τῆς ἐπαναστάσεως, περὶ τῶν μέσων ἄτι-
να εἶχον καὶ περὶ τῶν συνδρομῶν ἃς ἔξωθεν περιέμενον, ἐ-
πανῆλθεν εἰς Λάσταν μετὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ νὰ ἄρῳμεν
πάντες τὰ ὅπλα εἰς ὀρισμένην ἡμέραν.

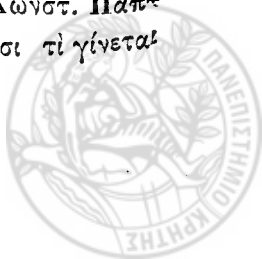
Ἄφου ἐπέστρεψεν εἰς Λάσταν ὁ Κωνστ. Παππαζαφει-
ρόπουλος ἐπεδόθημεν εἰς τὸ ἔργον τῆς κατηχίσεως σπου-
δαιότερον καὶ εἰς τὸ ἔργον τῆς προπαρασκευῆς πρὸς τὴν
ἐπανάστασιν δραστηριότερον, διενήμομεν λοιπὸν ὄπλα,
τσαρούχια καὶ χρήματα εἰς διαφόρους καπετανέους καὶ
κάπους τῶν πέριξ τῆς Λάστας χωρίων καὶ κωμοπόλεων
εἰς ἃς διέπρεπον πρὸ πάντων ἐν μὲν Βαλτεσινίκῳ ὁ Πα-
ναγούλιας, ἐν Καρνεσίῳ, ὁ Χρυσαντάκης, Παναγούλόπου-
λος καὶ Βαρβάκης, ἐν Βυτίνῃ, ὁ Ῥοζῆς, ἐν Λάστα, οἱ
Ἰτανασαῖοι, καὶ Σεμπέκος, ἐν Μαγουλιάνοις ὁ Ζούβελος
καὶ Κοσμόπουλος καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις ἄλλοι, οὓς δὲν
ἐνθυμοῦμαι, καὶ παρηγγείλαμεν αὐτοὺς νὰ ᾔναι ἑτοιμοί
μὲ τὰ παληχάρια τῶν καὶ εἰς τὴν πρόσκλησιν νὰ μᾶς ἀ-
κολουθήσωσι.

Ἐγὼ εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐδέησε νὰ μεταβῶ εἰς Κα-
ρύταιναν καὶ αὖθις, καὶ ἐπεραίωσα ὑπόθεσις μου τινὰς
οἰκιακὰς καὶ συννενοήτην μὲ τοὺς ἐκεῖ ἐταιριστάς καὶ μά-
λιστα ἐν Δημητσάνῃ μὲ τὸν Σπύρον Σπυλιοτόπουλον ὁ ὁ-
ποῖος πολλὰς ἐκδουλεύσεις προσέφερεν εἰς τὴν πατρίδα
καὶ ἰδίως ἐθεωρεῖτο ὁ πρῶτος προπαρασκευαστὴς τῶν
Μπαρουτιῶν ὄλου τοῦ στρατοῦ. Ἀκολούθως ἐπέστρεψα εἰς
Λάσταν, καὶ μετὰ τοῦ Κωνστ. Παππαζαφειροπούλου ἀ-
παύστως ἐβαίνομεν προπαρασκευαζόμενοι. Μετ' ὀλίγας
ἡμέρας μετέδθημεν εἰς Μαγούλιανα νύκτωρ διὰ νὰ συσκε-
φῶμεν περὶ διαφορῶν ἀντικειμένων σχέσιν ἐχόντων μὲ
τὴν ἐπανάστασιν. Ἐκεῖ, ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Δημ. Παππαγι-
αννοπούλου ἐκ Μαγουλιάνων, ἀνδρὸς παρασχόντος οὐ μι-
κρὰς ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει μυηθέντος τὰ τῆς φιλικῆς ἐταιρίας, καὶ μετὰ
τοῦ ὁποίου εἶχομεν γνωρισίῃ πρότερον ὡς ἀδελφοί, διε-

σχέφθημεν ἐπὶ πολλῶν καὶ ἐστείλαμεν ἀποστόλους μέχρη-
ματα εἰς διαφόρους κάπους τῶν χωρίων. Ἐν Μαγουλιά-
νοικς εἶχομεν κατηχήσει καὶ τοὺς Νικόλαον Μπούκουραν,
Ἀναγνώστην Κοσμόπουλον, Βασιλόπουλον, καὶ τίνας ἄλ-
λους, τοὺς ἀγαθοτέρους καὶ φρονιμοτέρους κατοίκους, οὓς
δὲν ἐνθυμοῦμαι, εἰς δὲ Βυτίνην ὅπου μετέβημεν ἀπὸ Μα-
γούλιανα κατηχήσαμεν τὸν ὡς εἴρηται Θεόδωρον Ῥοζήν
ἢ Λιαρόπουλον καὶ τὸν Παναγιώτην Φαρμακόπουλον, εἰς
Βαλτεσινίκον τὸν Σπύρον Ζαντέν καὶ ἄλλους, εἰς τὰ λοι-
πὰ δὲ χωρία Καρνέσιον, Καμηνίτσαν, Ἀγρίδια, Γλα-
νιτσάν, Τοπόριστα κτλ. οὐκ ὀλίγους, ἀπλῶς, οὗτοι δὲ
ὅλοι μετ' ἄλλων συνεταιριστῶν, καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ Ἀνα-
γνώστου Παππαγιαννακοπούλου, ἐκ Μαγουλιάνων, ἀνδρὸς
δραστηρίου καὶ φιλοπάτριδος, ἐκατηχοῦσαν ἀπαύστως τοὺς
φίλους καὶ συγγενεῖς των, καὶ τοὺς προετοιμάζον, καὶ
θαῦμα βεβαίως Κυρίου ἐγένετο, διότι δὲν ἐπροδόθημεν, ~~ὅτι~~
ὅτι δὲν ἀνεκαλύφθημεν. Οὕτω διέκειντο τὰ πράγματα, ὅτε
ἐγώ, [¶] παρηγγέλθην νὰ μεταβῶ εἰς Τρίπολιν, διὰ νὰ εἶδο-
ποιήσω τοὺς ἐταιριστάς περὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ διὰ
νὰ μάθω τί καὶ οὗτοι ἐνήργουν. Φθάσας εἰς Τρίπολιν καὶ
εἶδον καὶ ἕμालον μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι οἱ ἀδελφοί μας,
ἐπραττον ὅσα καὶ ἡμεῖς καὶ εἶχον ἅπαντες ζήλον ὑπέρ-
θερμον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, ὅτι πολλαχοῦ τῆς Πελοπον-
νήσου καὶ στερεᾶς ἐγένοντο πολλοὶ ἐταιρισταί, δι' ὧν δι-
εδίδετο ἡ μέλλουσα ἐπανάστασις καὶ εἰς ἣν προπαρασκευ-
άζοντο ἅπαντες σπουδαίως.

Ἐπειδὴ δὲ ἀκαταπαύστως ἤρχοντο ἐν Τριπόλει κατη-
χημένοι ἢ μὴ, ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Πελοποννήσου,
μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλάκις καὶ ἐγώ καὶ ὁ Κωνστ. Παπ-
παζαφειρόπουλος οὐχὶ μόνον διὰ νὰ μανθάνωσι τί γίνεται

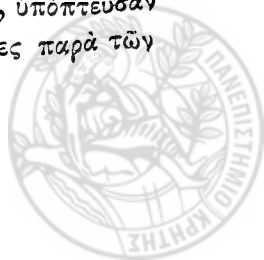

ἀλλὰ καὶ νὰ λαμβάνωσιν ὅ,τι ἀναγκαιοῦσεν αὐτοῖς καὶ εἰς τοὺς περὶ αὐτοὺς διὰ τὴν ἐπανάστασιν, οἱ Τοῦρκοι, λαβόντες ὑποψίας, ἤρχισαν ν' ἀνησυχῶσι, προέβησαν μάλιστα καὶ εἰς ἀπειλὰς κατὰ τῶν χριστιανῶν, οὓς ὑπόπτευον, οὐχὶ ὡς δυναμένους νὰ προμελετήσωσι καὶ νὰ ζητήσωσι μόνοι τὴν ἐλευθερίαν των, ἀλλ' ὡς ἐπικαλουμένους δῆθεν τὴν προστασίαν τῶν Ῥώσσω, οἱ ἐν Τριπόλει ἐταῖροι ὁμως, οἱ ἔχοντες τὸ σπουδαιότερον συμφέρον, ὡς ὑποκείμενοι εἰς τὴν ἀμέσως σφαγὴν, ἵνα τηρῶσι τὴν μεγίστην μυστικότητα καὶ ἵνα καὴ συχάζωσι τοὺς ἀχμάκιδας Τούρκους, διὰ παντοίων ἐπιτηδεύσεων, ἐπολιτεύθησαν τόσον ἐπιδεξίως καὶ φρονίμως, ὥστε μέχρι λόγων περιορίσθησαν οἱ Τοῦρκοι καὶ εἰς οὐδὲν κατὰ τῶν χριστιανῶν πραγματικὸν μέτρον προέβησαν, οὐχ' ἦττον ὁμως, γνωρίζοντες ὅτι ταχύτερον ἢ ἀργότερον θέλουσιν ἀνακαλυφθῆ, ἐλάμβανον ἀκαταπαύστως σπουδαῖα προφυλακτικὰ μέτρα, ἡσφάλιζον τὰ χρήματα καὶ τὰ τιμαλφῇ των πράγματα, ἔκρυπτον τὰ πολυτιμότερα τῶν πραγματειῶν των, ἀπέστειλλον τὰς οἰκογενείας των, ἐκτὸς τῆς Τριπόλεως, χάριν δῆθεν διασκεδάσεως, ἔπεμπον κρυφίως καὶ ἐπιτηδεύως εἰς τοὺς ἐν τοῖς χωρίοις φίλους των, χρήματα, ὅπλα, πολεμοφόδια, τσαρούχια καὶ ἄλλα πρὸς πόλεμον χρήσιμα πράγματα, καὶ ἐλάμβανον καὶ δι' ἑαυτοὺς κατάλληλα προφυλακτικὰ μέτρα.

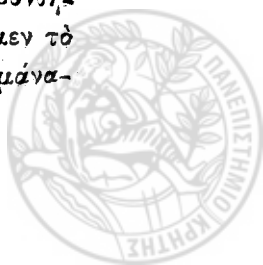
Οἱ ἐν Τουρκίᾳ καὶ ἄλλοις τῆς Εὐρώπης μέρεσι συνεταῖροι, πολλὰ ἔγραφον καὶ ἔλεγον περὶ τῆς μελλούσης ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ δυστυχῶς, ἐνῶ καθεκάστην ἐπεριμένονεν εἰσβολὴν Ῥωσσικῶν στρατευμάτων ἐν Τουρκίᾳ, καὶ συγκρότησιν ἀξιομάχου στρατοπέδου, οὐδὲν ἐδύλομεν καὶ ἐλυπούμεθα κατάκαρδα, οὐχὶ διότι ἐφοδῶμεθα τὴν Τουρ-

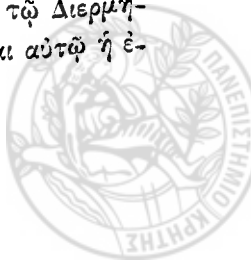
κικήν λύσαν, ἀλλὰ διότι παρετηρούσαμεν ὅτι ἡ πόλη τῇ
 ἡμῶν πατρίς δὲν ἤελε δυνηθῆναι νὰ ἐλευθερωθῇ. Ἐνῶ δέ
 εὐρισκόμεθα ὡς ἐκ τούτων εἰς οὐχὶ μικρὰς ἀνησυχίας περὶ
 τοῦ μέλλοντος, ἦλθεν ἐν Τριπόλει ὁ Ἰωάννης Γκούστης,
 ὅστις εἶπεν εἰς τινὰς γνωστούς αὐτῷ συνεταίρους καὶ οὗ-
 τοι πρὸς τοὺς λοιπούς, ὅτι εἶναι ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν
 Ἰωάννην Καποδίστριαν ἐκ Φωσσίας, ἵνα συμβουλευσῇ
 τοὺς ἐταιριστάς, νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκ' ῥήξιν τῆς ἐπα-
 ναστάσεως πρὸς τὸ παρόν, μέχρις οὗ ἡ Φωσσία κηρύξῃ
 κατὰ τῆς Τουρκίας τὸν πόλεμον καὶ εἰσβάλλῃ ἐν αὐτῇ,
 ἐπρόσθεσε δὲ ἔτι ὅτι ἔχει ἐντολὴν ν' ἀπέλθῃ καὶ εἰς Λαγ-
 κάδια, διὰ νὰ εἴπῃ τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τοὺς αὐτόσε Δεληγιαν-
 ναίους. Ἡ ἀνέλπιστος αὕτη πρότασις τῆς ἀναβολῆς διε-
 δόθη τύχιστα ἀπὸ τοὺς ἐν Τριπόλει συνεταίρους καθ' ὅλα
 τὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου εἰς τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον ἐται-
 ρισταὶ καὶ ὡς ἦτον ἐπόμενον, ἐπέφερε τρομερὰν ἀπελπι-
 σίαν, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ προπαρασκευασμένοι ὄντες δὲν
 ἐγνωρίζομεν τι νὰ κάμωμεν ὅσῳ ἐσυλλογιζόμεθα ὅτι ἐάν
 κινηθῶμεν μόνοι κατὰ τῶν Τούρκων, θέλομεν, ὡς ἐγένετο
 καὶ ἄλλοτε, καταστραφῇ, ἐάν δὲ δὲν κινηθῶμεν, οἱ Τούρκοι,
 ἔχοντες ἤδη περισσοτέρας ἀνησυχίας, καὶ ὑποπτευόμενοι,
 μικρὸν κατὰ μικρὸν περισσότερον, θέλουσι συλλάβει τοὺς
 καλλητέρους καὶ ἰσχυροτέρους Χριστιανούς, καὶ θέλουσι
 τοὺς φονεύσει, διὰ νὰ δυνηθῶσιν εὐκολώτερον, κόπτοντες
 τὰς κεφαλὰς, νὰ ἐκφοδίσωσι τὸν λαὸν καὶ οὕτως ἡ πα-
 τρίς καὶ πάλιν θέλει ἀπωλεσθῇ. Εὐρισκόμεθα λοιπὸν εἰς
 τοιαύτην ἀμφι' ῥεπετὴν στάσιν, ὅτε ἡ ἀπελπισία μας ἡῤῥξη-
 σεν ἐπαισθητότερον, διότι τινὲς χωρικοί, χωρίων τινῶν,
 βλέποντες τὰς ἐπαναστατικὰς προπαρασκευάς, ὑπόπτευσαν
 τὰ γεννησόμενα, ἐνθυμούμενοι δὲ ἡ ἀκούσαντες παρὰ τῶν

πατέρων των, τι ἔπαλον οὗτοι καὶ οἱ πρόγονοί των εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769. ἐφοβέριζον τοὺς γνωστούς των ἑταιριστὰς ἢ ὅσους ἔδλεπον περίφροντας καὶ σημαντικούς νὰ τοὺς παραδώσωσιν εἰς τοὺς Τούρκους, ἢ νὰ τοὺς παραδώσωσι διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ σώσωσιν ἑαυτοὺς, τὰς οἰχογενείας καὶ τὴν περιουσίαν των. Ταῦτα μαθόντες οἱ ἐν Τριπόλει ἑταιρισταὶ σφόδρα ἐταράχθησαν, ἀλλὰ δὲν ἀπελπίσθησαν καὶ συνήλθον νύκτωρ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐκ διαφορῶν μερῶν τῆς Πελοποννήσου καὶ ἰδίως ἐκ τῶν Ἐπαρχῶν Τριπόλεως καὶ Καρυταίνης καὶ ἀπεφάσισαν ἵνα κινήσωμεν τὴν ἐπανάστασιν, ἄλλως κινδυνεύομεν ν' ἀπαλεσιθῶμεν ἐπὶ ματαίῳ, ἐνῷ διὰ τῆς ἐπαναστάσεως δυνατόν καὶ νὰ σωθῶμεν. Οὕτω λοιπὸν ἀπέρριψαν πάντες τὴν περὶ ἀναβολῆς πρότασιν τοῦ Ἰω. Γούστη καὶ ἀφιερῶθησαν εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν, πεισθέντες πλέον ὅτι μὲ τὰς οἰκίας μᾶς δυνάμεις πρέπει νὰ πολεμήσωμεν, καλῶσον ἤδη ἡ Ῥωσσία δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ μᾶς συντρέξῃ. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ὁμῶς καὶ πρὶν τὴν ἀπόφασίν μας κοινὴν καταστήσωμεν εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ ἐξέλθομεν καὶ ἡμεῖς διὰ τὰ περαιτέρω, ἐμάλομεν ὅτι ὁ Σουλεϊμάναγας Ἀρναούτογλους Βοεβόδας τῶν Καλαμῶν συνέλαβεν ἐπιστολὴν τινα, γεγραμμένην τοῖς γνωστοῖς Συμβολικοῖς γράμμασι, τοῦ ἑταίρου Παναγιώτου Κρεββατᾶ, ἣν ἔστειλεν οὗτος εἰς Τρίπολιν, πρὸς τοὺς Κωνσταντῖνον Παππαζαφειρόπουλον, Δημ. Σταμέλον, Π. Ἀρβάλην καὶ πρὸς ἐμέ, καὶ ἔγραφεν, ὡς ἐμάλομεν, ὅτι ἡ ὥρα τῆς ἐπαναστάσεως ἔφθασεν, ὅτι εἰς Μιστρά καὶ εἰς τ' ἄλλα μεσημβρινὰ μέρη τῆς Πελοποννήσου πάντες εἰσὶν ἑτοιμοὶ καὶ περιμένουσι τὸ σῦνθημα ἐκ τῆς πρωτευούσης, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ταχύνωμεν τὸ κίνημα. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔφερεν ὁ Σουλεϊμάν-

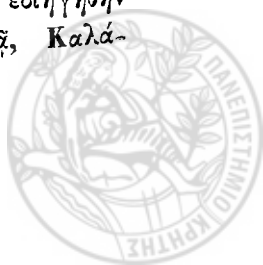
γας εἰς τὸ Σεράγιον καὶ τὴν ἐπαρουσίασε πρὸς τὸν ἀνα-
πληρωτὴν τοῦ Πασσᾶ Χουσρούτ, ὑπάρχοντος τότε εἰς Ἡ-
πειρον καὶ πολεμοῦντος τὸν Ἀλήπασαν, Κεχαγιάμπην,
ὅστις πάραυτα προσκαλεσάμενος τοὺς ἀγάδας καὶ τὸν
διερμηνέα, ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν ἐπιστολὴν διὰ νὰ τὴν ἐξηγή-
σωσι. Οἱ ἀγάδες ἰδόντες αὐτὴν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατα-
νοήσωσι τί γράφει, δι' ὃ τὴν ἐπρόσφερον τῷ διερμηνεῖ καὶ
ἐζήτησαν τὴν ἐξηγήσιν τῆς. Οὗτος ὁμως, ὡς καὶ οἱ ἀγά-
δες, ἀπήντησεν ὅτι ἀγνοεῖ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς, διότι
τὰ γράμματα δὲν εἶναι οὔτε Ἑλληνικά, οὔτε Ἑβραϊκά,
οὔτε Φράγκικα, ἀλλ' ἄλλου εἶδους τὰ ὅποια δὲν κατα-
νοεῖ. Ἡ μὲν ἐξηγήσις τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἡ μεγάλως
ὠφελήσασα, ἔφερε πολλὴν ἀνησυχίαν εἰς τοὺς Τούρκους
καὶ ὡς ἦτον ἐπόμενον, ἐπήνεγκεν οὐχὶ ὀλίγας ὑποφίας,
ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ διεσκεδάσθησαν καὶ αἱ ἀνησυχίαι καὶ αἱ
ὑποφαίαι τῶν Τούρκων, διότι οὐδὲν δυνάμενον νὰ προδῶται
ἐπανάστασιν εἶχε συμβεῖ καὶ διότι οἱ δυνάμενοι Ἕλληνες,
ἐπεριποιήθησαν ἐμφορῶνως τοὺς Τούρκους. Ἐκ τοῦ συμβάν-
τος τούτου πάντες ἐλάβομεν θά'ρρος, εἰπόντες καὶ πά-
λιν, ὅτι ὁ μέγας Θεὸς μας ἐγκρίνει τὴν ἐπανάστασιν καὶ
ἐτύφλωσε τοὺς Τούρκους, ὅθεν δὲν πρέπει ἐπὶ πολὺ πλέον
ν' ἀναβάλλωμεν αὐτήν. Ὁ Διερμηνεὺς ἐν τούτοις ἔλα-
βε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐκεῖ
δὲ προσεκάλεσε τὸν Γραμματέα αὐτοῦ Γεώργιον τὸν Σκα-
λίδην καὶ τὸν παρήγγειλε νὰ εὕρῃ τρόπον ὅπως μάθῃ τὸ
περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς. Ὁ Σκαλίδης ὁμως οὗτος ἐ-
ταιριστῆς κρύφα καὶ ἀγαθὸς πατριώτης, λαβὼν τὴν ἐπι-
στολὴν ἀνέγνω αὐτὴν κατὰ διάνοιαν, στρέφων αὐτὴν δεξιᾷ
καὶ ἀριστερᾷ διὰ νὰ μὴ δώσῃ ὑποφίαν καὶ εἰπὼν τῷ Διερμη-
νεῖ ὅτι παρὰδόξος καὶ πρωτοφανὴς φαίνεται αὐτῷ ἡ ἐ-

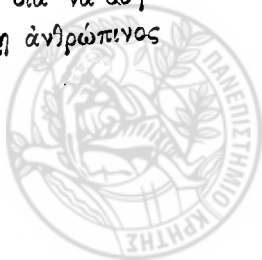
τῆς ἐπιστολῆς, ἣν, ἀφοῦ ἐπιτηδεύως ἔλαβεν ὁ Σκαλίδης καὶ μᾶς τὴν ἐπρόσφερεν, λησμονηθεῖσαν πλέον, καὶ ἀνεγνώσαμεν, κατεκαύσαμεν, συναινέσει τῶν ἐν Τριπόλει συνεταίρων. Ὑποπτεύοντες ὅμως πάντοτε καὶ βαδίζοντες προσεκτικώτατα καὶ φρονιμότατα, ἠπατήσαμεν καὶ πάλιν τοὺς Τούρκους, οἵτινες ἀμέριμνοι, ἔτρωγον καὶ ἔπινον καὶ οὐδαμῶς ἐσυλλογίζοντο τὸν κρατῆρα ὅστις ὑπέκειν ὑπὸ τοὺς πόδας των. Τινὲς ὅμως τῶν συνεταίρων θέλοντες νὰ μάθωσιν ὁποίας ἐντυπώσεις ἄφησεν εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς ἡ ἐπιστολὴ καὶ τί ἀπεφάσισαν, ἐπεφόρτισαν ἐμέ, τὸν Δημητρ. Σταμέλον καὶ Γεωρ. Μπιλίδαν, οἵτινες εἶχομεν πολλὴν φιλίαν, ἐγὼ μὲν μὲ τοὺς Κιαμίλμπεην καὶ Μουφτῆν, ὁ Σταμέλος δὲ μὲ τὸν Μουσταφάγαν Δευτέρ Κεχαγιᾶν, καὶ ὁ Μπιλίδας μὲ τοὺς Σαρατσι-χουσινέους, ἵνα ἐρωτήσωμεν αὐτοὺς. Ἐρωτήσαντες λοιπὸν αὐτοὺς ἐπιτηδεύως, καὶ μετὰ κλαυθμῶν, παραπονούμενοι ὅτι οἱ σπείδες Τοῦρκοι, θέλουσι νὰ βάλλωσι σπαθί, διότι εὐρέθη μία ἐπιστολή, ἡ ὁποία ἐνῶ ἐστάλη ἀπὸ τὸν Ἀλήπασα, διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς χριστιανοὺς ὑπόπτους εἰς τοὺς τούρκους, λέγουσιν ὅτι τὴν ἔγραψαν χριστιανοί, διὰ νὰ πάρωσι στὸ λαιμόν των τὰ γυναικόπαιδα καὶ τοὺς πιστοὺς τοῦ ἀφέντου ὑπηκόους, ἐμάλομεν, ὅτι ὄντως συνέλαβον τὴν ἐπιστολὴν ἣν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξηγήσωσιν, ὅτι ἔχουσι πληροφορίας ὅτι ὑπάρχει ἐταιρία τις τῆς ὁποίας ἀπόστολοι περιφέρονται ἐν Τουρκίᾳ, ζητοῦντες νὰ ἐξαπατήσωσι τὸν ῥαγιᾶ, καὶ τὸν καταστήσωσι μισητὸν εἰς τὸ Δοβλέτι, διὰ νὰ κάμωσιν αὐτοὶ τὰ τέλη των καὶ νὰ πωλήσωσιν ἐκδουλεύσεις εἰς τὸν Σουλτάνον, ἀλλὰ δὲν θὰ κάμωσι τίποτε, διότι ὁ ῥαγιᾶς εἶναι πιστὸς εἰς τὸν ἀφέντην του καὶ ὅτι νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὰ σπήτια μας, νὰ κυτάζωμεν τὴν δουλείαν

μας καὶ νὰ μὴ φοβώμεθα τίποτε. Περὶ τὸν κρίνω ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα τὴν χαρὰν τὴν ὁποίαν ἐδοκιμάσαμεν ἅπαντες οἱ συνεταῖροι, τοιαύτην τυφλότητα βλέποντες εἰς τοὺς καλλητέρους Τούρκους, ἐκ θείας βέβαια προνοίας, τοῦτο μόνον προσβέττω ὅτι ἐπεδόθημεν ἐτι δραστηριότερον, παρασκευαζόμενοι διὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγνωρίζομεν βεβαιωτικῶς τί γίνεται εἰς τὰς ἄλλας Ἐπαρχίας, ἀπεστείλαμεν πιστοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐμάθameν τὰ γινόμενα ἅπερ ἦσαν ὅλα εὐχάριστα καὶ πολλὴν ἡσθάνημεν ἡδονήν. Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐφίλασεν ἀνθρώπος τις ἐν Τριπόλει, ἐκ Καλαβρύτων, καὶ μᾶς εἶπεν ὅτι τὴν δεῖνα ἡμέραν (ἣν δὲν ἐνθυμοῦμαι) θέλει φθάσει εἰς Περθώριον, εἰς ἀνθρώπος ἐνδεδυσμένος φόρεμα ἐπαίτου, ὡς δὴθεν διαβάτης καὶ νὰ φροντίσωμεν νὰ τὸν ἀνταμώσωμεν, διότι ἔχει νὰ μᾶς εἴπῃ σπουδαῖα πράγματα. Συμβουλίου τότε ἐν καιρῷ νυκτὸς γενομένου, ἀπεφασίσθη καὶ ἀπῆλθον εἰς Περθώριον ἐγώ, ὁ ὀλιγώτερον εἰς τοὺς Τούρκους ὑποπτος, καὶ ὡς κυνηγὸς μὲ τὸ ὄπλον μου, εἰς τὴν ὀρισμένην ἡμέραν καὶ ἐκεῖ εὗρον τωόντι τὸν ἐπαίτην, ὅστις κατ' ἀρχὰς μὲ ἐξέλαβεν ὡς Τούρκον, καὶ ἠέλησε νὰ κρυβῇ, ἀλλὰ πλησιάσας αὐτὸν καὶ δοὺς σημεῖα δεικνύοντα, ὅτι εἶμαι Χριστιανὸς καὶ ἀπεσταλμένος διὰ νὰ τὸν ἀνταμώσω, ἐνθ' ἂρ' ῥύνη καὶ γνωρισθέντες ὡς ἐταῖροι, κατησπασήμεν καὶ ἀκολούθως κρυβέντες εἰς τάφρον τινά, μοὶ εἶπεν ὅτι εἶναι ὁ Παππᾶ Φλέσσας, ὅτι ἔρχεται ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς ἐπανάστασεως τὴν Ῥωσσίαν, ὅτι περιῆλθε διάφορα μέρη καὶ εὗρε τοὺς Χριστιανοὺς ἐτοιμοὺς πανταχοῦ πρὸς ἐπανάστασιν, ὅτι ἤδη ἔρχεται ἐκ Καλαβρύτων διὰ νὰ μάθῃ τί πράττομεν εἰς Τρίπολιν. Τότε ἐδιηγῆθην καὶ ἐγὼ τὰ τρέχοντα ἐν Τριπολιτσᾷ, ἐν Μισρᾷ, Καλά-

μας καὶ Καρυταίνῃ καὶ εἶδον αὐτὸν λίαν εὐχαριστημέ-
νον. Ἀποχαιρετίσας με τέλος μοι εἶπε νὰ προσέχωμεν
πολὺ μήπως ἀνακαλυφθῶμεν εἰς τοὺς Τούρκους, νὰ ἔχω-
μεν θά'ρ'ρος πολὺ, διότι μᾶς βοηθοῦν μεγάλαι δυνάμεις,
νὰ γνωστοποιήσω εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι τὸ σχέδιον εἶναι
ἵνα ἔλθωσιν ἀπὸ πᾶσαν Ἐπαρχίαν, ἀνὰ δέκα χιλιάδες
ἄνδρας ἑνοπλοὶ εἰς τὰ περίξ τῆς Τριπόλεως καὶ ἅμα ἀ-
κούσωμεν οἱ ἐν Τριπόλει πυροβολισμοὺς εἰς τὰ Τρίκορφα
συχνούς, τότε θέλομεν εἶδει στρατὸν προχωροῦντα κατὰ
τῆς Τριπόλεως ὅτε νὰ σηκωθῶμεν, ἀφοῦ ὀπλισθῶμεν καλὰ,
καὶ νὰ ὀρμήσωμεν κατὰ τῶν Τούρκων, διότι οἱ πολιορκηταὶ
τάχιστα, ὡς ἀστραπή, θέλουσιν ἐπιπέσει κατὰ τῆς πό-
λεως ἀπὸ διάφορα μέρη καὶ οὕτω κυριεύσει αὐτὴν καὶ κα-
τασφάξει τοὺς Τούρκους καὶ ὅτι αὐτὸς ἀναχωρεῖ διὰ Κα-
λάμας, Μάνην, Μιστρᾶ καὶ ἄλλα μέρη τῆς Πελοποννήσου
διὰ νὰ γνωστοποιήσῃ καὶ εἰς τοὺς αὐτόσε ἑταιριστάς ὅσα
εἰς ἐμὲ εἶπε καὶ νὰ τοὺς διᾶσῃ νὰ συναθροισθῶσι μίαν ὥ-
ραν ταχύτερον καὶ νὰ κινήσωσι κατὰ τῆς Τριπόλεως, ταῦ-
τα δὲ πάντα θέλουσι γίνεαι ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Ἐπα-
νελθὼν εἰς Τρίπολιν ἔκαμον γνωστὰ ὅσα ἤκουσα τοῖς ἑ-
ταῖροις, οἵτινες ἐχάρησαν πολὺ καὶ ἀπεφασίσαμεν ἵνα ἀπὸ
τῆς αὔριον προδῶμεν εἰς ἐτοιμασίας δραστηριοτέρας, καὶ
τῶνόντι, ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἡμέρας ἀρχίσαμεν νὰ κινώμε-
θα σπουδαιότερον, νὰ ὑψώνωμεν τὴν κεφαλὴν μας ἐλευ-
θερότερον, νὰ ἀκονίζωμεν τὰς σπάθας μας, καὶ τὰ για-
ταγάνιά μας, κρυφίως, νὰ γεμίζωμεν τὰ ὅπλα μας καὶ ἐν
ἐνὶ λόγῳ νὰ πράττωμεν ὅσα πράττουσιν οἱ ἐτοιμαζόμενοι
πρὸς πόλεμον καὶ οἱ γείτονες μεταξύ μας ἑταῖροι ἠνοίξα-
μεν μυστικὰ παραπόρτια εἰς τὰς αὐλὰς μας διὰ νὰ συγ-
κοινωνῶμεν ὅτε θέλομεν χωρὶς νὰ μᾶς βλέπῃ ἀνθρώπινος

ὀφθαλμός. Ἀλλ' ὅμως παρῆλθον πολλαὶ ἡμέραι καὶ στρα-
τὸν δὲν ἐβλέπομεν νὰ ἔρχηται καὶ εἰδήσεις ἔξωθι δὲν ἐ-
λαμβάνομεν καὶ ἐπέσαμεν εἰς ἀθυμίαν, μὴ γνωρίζοντες τι
τρέχει καὶ τί πρέπει νὰ πράξωμεν. Εὐτυχῶς καὶ αἰ νέαι
προπαρασκευαί μας δὲν ἀνεκαλύφθησαν τοῖς Τούρκοις. Ἐν
τούτοις ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Καρυταίνης, καὶ ἰδίως κατὰ τὰ
ὄρεινὰ μέρη αὐτῆς, οἱ ἀτρόμητοι κάτοικοι ἀναφανδὸν
περιέπαιζον τοὺς Τούρκους καὶ ἤρνουντο τὴν πληρωμὴν
τῶν φόρων των, τέσσαρας μάλιστα Σπαΐδας ἐφόνευσεν
εἰς νὰ Βλάχικα Καλύβια ὁ Θεόδωρος Καρδαῖς μετ' ἄλ-
λων τινῶν στρατιωτῶν, καὶ ἤρπασε τοὺς φόρους οὓς
εἶχον συνάξει ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς. Μαίοντες οἱ Τούρ-
κοι τὰ γενόμενα ἐν Γορτυνίᾳ, πλήν τοῦ φόνου τῶν Τούρ-
κων, ὃν ἑμαῖον πολὺ ἀργά, ἐταράχθησαν, καθόσον πολὺ
ἐφοβοῦντο τοὺς Καρυτινοὺς, νομίζοντας αὐτοὺς ἀρχη-
γοῦσθαι ἀπὸ τὸν Θ. Κολοκοτρώνην, καὶ προσεκάλεσαν
εἰς τὸ Σεράγιον τὸν Δεόδωρον Δεληγιάννην καὶ τὸν ἡρώ-
τησαν περὶ τῶν διατρεχόντων ἐν Καρυταίνῃ, οὗτος δὲ ἐ-
πιτήδειος καὶ μὲ βαρύτητα παρὰ τοῖς Τούρκοις προεστῶς
τοῖς ἀπήντησεν ὅτι δὲν εἶναι τίποτε, ὅτι πάντες διατε-
λοῦσιν εἰς ἄκραν ἡσυχίαν, ἐργαζόμενοι, ὡς πάντοτε, καὶ
ὅτι τὰ διαδιδόμενα προέρχονται ἀπο τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἀ-
φέντου καὶ τῶν Χριστιανῶν. Οἱ ἀγάδες Τούρκοι ὅμως ἔ-
χοντες σχεδὸν βεβαιότητος πλεόν περὶ τῆς ἐπαναστάσεως
δὲν ἐπίστευσαν τὸν Δεληγιάννην, καὶ ἀπήντησαν παρ' αὐ-
τοῦ ἵνα προσκαλέσῃ ταχέως εἰς Τρίπολιν τοὺς προὔχον-
τας τῶν χωρίων ὅλων τῆς Καρυταίνης, διὰ νὰ δώσωσιν
ἐγγύησιν περὶ τῆς ἡσυχίας καὶ εὐπειθείας τῶν Καρυτι-
νῶν. Οὗτος τότε σκεφθεὶς, ὅτι δὲν ἠδύνατο ν' ἀρνήσῃ τὴν
ἀπαίτησιν τῶν Τούρκων, τοῖς ἀπήντησεν ὅτι εὐχαρίστως

θέλει πράξει τοῦτο, διὰ τὰ τοὺς βεβαιώσῃ περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν λόγων του, καὶ τῶντι διὰ πεζῶν ἔπραξε τοῦτο, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασαν τινὲς προεστοὶ εἰς Τρίπολιν, ἐν οἷς οἱ Νικολ. Μπούκουρας, Δημήτριος Παπαγιαννόπουλος, Παναγιώτης Δημητρακόπουλος κλπ. τοὺς ὁποίους ἐπαρουσίασεν ὁ Δεληγιάννης εἰς τὸν Κεχαγιάμπεη, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὁποίου ἐν πλήρει συνεδριάσει περιέμενον οἱ ἀγάδες, εἰδοποιηθέντες, αὐτούς, ἐκεῖ δὲ τοὺς ἠρώτησαν περὶ τῶν διατρεχόντων ἐν Καρυταίνῃ, οὗτοι δὲ ἀπολογηθέντες εἶπον, ὁδηγηθέντες ἀπὸ τὸν Δεληγιάννην καὶ ἄλλους, ὅτι εἶναι ἄκρα ἡσυχία, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἔχωσι φόβον τινὰ ἀπὸ τοὺς Καρυτινοὺς, ὅτι ψευδοῖατροὶ τινὲς Ζαγορεῖται διαδάντες ἐκεῖθεν διέσπειρον ἐπαίνους ὑπὲρ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ τοὺς παρεκίνησαν νὰ μεταβῶσι πρὸς ὑπεράσπισίν του, ὅτι οἱ κάτοικοι δυσαρεστηθέντες, τοὺς ἀπεδίωξαν διὰ φωνῶν, πιστοὶ θέλοντες νὰ μένωσιν εἰς τὸ Δοβλέτι, ὅτι ὥς ἐκ τούτου οἱ ἐχθροὶ τῶν χριστιανῶν, ὑπόπτευσαν ὅτι κατὶ τρέχει καὶ εἶπον ὅτι τοῖς εἶπον, ὅτι ἡμεῖς ἐπαναλαμβάνομεν νὰ σᾶς εἰπῶμεν μὲ τὸ κεφάλι μας ὅτι δὲν εἶναι τίποτε καὶ ὅτι σᾶς δίδομεν καὶ ἐγγύησιν. Οἱ Τοῦρκοι εὐχαριστηθέντες, τοὺς ἐπαρουσίασαν εἰς τὸν Καδὴν καὶ δόσαντες ἐγγύησιν ὅτι θέλουσι διατηρεῖ τὴν ἡσυχίαν καὶ ὅτι ἐὰν ἤθελε φανεῖ ἐπαναστάτης τις καὶ δὲν τὸν συλλάβουσι καὶ σκοτώσουσι ν' ἀποκρίνωνται αὐτοὶ διὰ τῆς κεφαλῆς των, τοὺς ἄφησαν ἐλευθέρους καὶ οὕτω μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπανήλθον εἰς τὰς οἰκίας των μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ἵνα ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν στείλωσι τὰ Μαχλουπάτια, ἤτοι τὰ χρήματα τῆς φορολογίας τῶν χωρίων καὶ μὲ τὴν ἀπόφασιν ἵνα ἐγείρωσι τάχιστα τὰ ὅπλα, διότι ἡ ἀναβολὴ πλέον εἶναι καταστροφὴ.

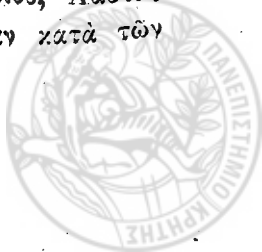
Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἔφθασεν εἰς Τρίπολιν καὶ ὁ Ἀναστάσιος, υἱὸς τοῦ Πετρόμπεη, ἐκ Μάνης, ὡς ὁμηρος, σταλὲς παρὰ τοῦ πατρος αὐτοῦ, ὡς τοιοῦτος, καὶ ἀρχιερεῖς τινὲς καὶ προὔχοντες ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ, καθόσον οἱ Τούρκοι εἶχον ὑποψίαν ἀφ' ὅλους πλέον τοὺς Πελοποννησίους. Ἡ ἀπαίτησις δὲ αὕτη μᾶλλον ἔβλαψεν ἢ ὠφέλησε τοὺς Τούρκους, καθόσον, λαβόντες τὰς ἐγγυήσεις, ἔκλεισαν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀμέριμνοι, ἔδιδον τροφήν πλειοτέραν εἰς τοὺς ἐπαναστάτας, οἵτινες κατ' ἐκάστην ἡῤῃξανον.

Συνέβη ὁμως εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ τὸ ἐξῆς σπουδαῖον γεγονός, ὅπερ ἠνάγκασε πλέον τοὺς Τούρκους νὰ πεισθῶσιν ὅτι ὄντως ἐπαναστασις ἤρξατο.

Ὁ ἐν Καλαβρύτοις Ἱμπραϊμαγας Ἀρναούτογλους, μετ' ἄλλων τινῶν ὁπαδῶν του Τούρκων ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς Τρίπολιν. Πληροφορηθέντες τοῦτο οἱ ἐν Καλαβρύτοις, Γορτυνία καὶ Δάρα ἐταιρισταὶ ἀπεφάσισαν νὰ διακωλύσωσιν αὐτόν, διὸ διαταγῇ αὐτῶν ἐπέπεσον ἐναντίον του κατὰ τὸν Παλαιόπυργον καὶ πυροβολήσαντες κατ' αὐτῶν, καὶ τῶν συντρόφων του, ἐφόνευσαν τινὰς Τούρκους, οἱ δὲ λοιποὶ ἠδυνήθησαν διὰ τῆς φυγῆς νὰ σωθῶσιν καὶ ἐλθόντες ἐν Τριπόλει διεκοίνωσαν τὸ γεγονός εἰς τοὺς ἐκεῖ Τούρκους, οἵτινες ἐπεμφαν ἐν Καλαβρύτοις τὸν Κούνα Τάταρην ὡς ταχύπουν διὰ νὰ μάλῃ ἐμπεριστατωμένως τὰ διατρέξαντα, οὗτος ὁμως προβάς μέχρι τινὰς ἐροβήλῃ νὰ προχωρήσῃ, διότι ἡ σάλπιγξ τῆς ἐπαναστάσεως πανταχοῦ ὅπου διέβαινεν ἤχει φρικωδῶς, καὶ ἐπέστρεφεν εἰς Τρίπολιν, παραλαβὼν μετ' ἑαυτοῦ καὶ τινὰς σπαῖδας οὓς εὗρεν κατ' ὁδὸν ἢ εἰς τὰ χωρία, διότι οἱ πολλοὶ εἶχον φονευεῖ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, καὶ δι' ἡγήθη τοῖς Τούρκοις τοῖς κοιμωμέ-

νόις καὶ ἐν καρφενείοις διαιτωμένοις, ὅτι ὁ ῥαγιαῶς ἐσθ-
κώη ὅλος εἰς τὸ ποδάρι, τότε οὗτοι ἀφυπνίσαντες καὶ
ἐξαγριωθέντες, ἐκλείσαν τὰς θύρας τοῦ φρουρίου Τριπό-
λεως, ἀφ' ὃ πολλοὶ Χριστιανοὶ κρύφα εἶχον ἐξέλθαι πρό-
τερον, καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ Ἰωάννης Τσουράνης, ὃν
οἱ ἐταῖροι ἐστεῖλον εἰς Καλάμας πρὸς τὸν Π. Ζάρκον, καὶ
λοιπούς, διὰ τὰ τοὺς εἰδοποιήσωσιν ὅτι οἱ Καρυτινοί, Κα-
λαβρυτινοὶ κλπ. ἐκίνησαν τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ δράμω-
σιν καὶ αὐτοὶ ἐν τάχει πρὸς ὑποστήριξίν των, πρὸς κατα-
στροφὴν τῶν Τούρκων καὶ πρὸς πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως,
καὶ συσχεφέντες οἱ πρόκριτοι εἰς τὸ Σεράγιον, ἀπεφάσισαν
ἀφ' ἑνὸς νὰ ἐτοιμασθῶσι πρὸς πόλεμον καὶ νὰ δράμωσι κατὰ
τῶν ἐπαναστατῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ συλλάβωσι τοὺς Ἀρ-
χιερεῖς καὶ Προεστοὺς καὶ τοὺς φυλακίσωσι καὶ οὕτω καὶ
ἐπραξαν καὶ πανικός φόβος ἐκυρίευσεν καὶ τοὺς Χριστια-
νοὺς καὶ τοὺς Τούρκους τῆς Τριπόλεως, διότι οἱ μὲν Χρι-
στιανοὶ ἐφοβοῦντο μήπως φονευθῶσι, οἱ δὲ Τούρκοι σφό-
δρα ἐταράχθησαν, διότι ἔβλεπον πλέον ὅτι ὅλαι αἱ ἐπαρ-
χίαι ἤελον σηκωθεῖ εἰς τὰ ὅπλα. Τὰ γινόμενα ταῦτα ἐν
Τριπόλει ἐν τάχει, ἀπὸ τοὺς φυγόντας ἐγένοντο γνωστὰ
εἰς ὅλας τὰς ἐπικρίας, καὶ οἱ προὔχοντες [καὶ οἱ καπετα-
ναῖοι πλέον, ἀφήσαντες τὰς προφυλάξεις, συνέλλεξαν τοὺς
στρατιώτας των καὶ περιέμενον τὴν πρώτην κλαγγὴν τῶν
ὀπλων διὰ τὰ ὁρμήτωσι κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ Κωνσταν-
τῖνος Παππαζαφειρόπουλος, πρὸς ὃν ἔτρεξα καὶ ἐγὼ ἐκ
Τριπόλεως, φυγὼν κρυφίως, συννενοήεις ἐν τάχει μετὰ
τῶν προεστῶν καὶ καπεταναίων τῶν χωρίων Βυτίνης, Μα-
γουλιάνων, Βαλτεσινίκου, Καμηνίτσας, Γλανιτσᾶς, Ἀ-
γριδακίων, Τοπόριστας, Γλόγοβας, Καρνεσίου, Λάστας
κ. λ. π. ἐκηρύξαμεν πρῶτοι τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν

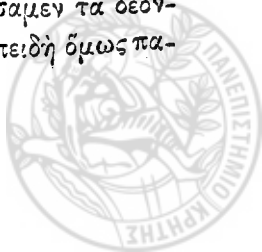

Τούρκων, ἡμέρας τινὰς πρὶν τῆς 25 Μαρτίου, μὴ περιορι-
σθέντες δὲ εἰς λόγους, εἰς ἐκπυρσοχροτήσεις καὶ εἰς ἀλλα-
λαγμούς, ὀπλίσαμεν περὶ τοὺς τριακοσίους ἐκλεκτοὺς
στρατιώτας, οὓς ἐφιλοτιμήθησαν καὶ αἱ γυναῖκες αὐταί,
ὥς ἄλλαι Σπαρτιάτισσαι, νὰ καταστήσωσιν ἀνδριότερους
διὰ τῶν λόγων των, τῶν εὐχῶν των, τῶν συμβουλῶν των,
οἵτινες ἦσαν ἐτοιμοὶ καθ' ὅλα εἰς ἐκστρατείαν καὶ οἵτινες
ἀπὸ τόσον ἐνθουσιασμὸν εἶχον κυριεύῃ, ὥστε ἐνόμιζέ τις
ὅτι θέλουσιν ἀπέλθαι εἰς γάμον καὶ οὐχὶ εἰς πόλεμον κατὰ
τῶν τρομερῶν αὐτῶν τυράννων. Ἐνθουμοῦμαι τὰς δεήσεις
αὐτῶν ἐν τοῖς ναοῖς πρὸς τὸν ὕψιστον καὶ τὰ θυμιάματα
καὶ τὰς προσφορὰς τῶν μελλόντων ἐλευθερωτῶν τῆς πα-
τρίδος καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων αὐτῶν. Ἐνθουμοῦμαι
τοὺς χοροὺς αὐτῶν ἐν Λάστα, κωμοπόλει τῆς συναθροί-
σεως τῶν περίξ χωρίων, περὶ τὴν πλατείαν τοῦ ἀγίου Γε-
ωργίου, τῆς ἐπάνω βρύσεως καὶ περὶ τὰς εὐρυχώρους αὐ-
λὰς τῆς οἰκίας τῶν Παππαζαφειροπούλων, ὧν Κωνσταν-
τῖνος ὁ Παππαζαφειρόπουλος ἐλευρεῖτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς τε
οἰκίας καὶ τῶν ἀπαύστως συναθροιζομένων στρατιωτῶν
καὶ κάπων, οὓς ἐπλήρωσε ὠρεῶν, χάριν τῆς ἐπαναστάσε-
ως. Ἐνθουμοῦμαι τοὺς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀποστελλομένους ἀ-
ποστόλους πρὸς τοὺς καπεταναίους τῶν ἄλλων χωρίων,
διὰ νὰ συναθροισθῶσιν ἐν τάχει. Ἐνθουμοῦμαι τὰς προπα-
ρασχευὰς τοῦ πολέμου αἵτινες πρότερον ἐγένοντο κρυφίως
καὶ ἤδη φανερώς. Ἐνθουμοῦμαι ὅλα ταῦτα καὶ δοξολογῶ
καὶ ἤδη τὸν ὕψιστον διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας μεγά-
λην αὐτοῦ ἐπιείκειαν καὶ ἀγάπην. Ἐβλεπες ἐκεῖ γυναι-
κας καταγινομένας εἰς τὸ προπαρασκευάζειν φουσέκια, ἐ-
κεῖ νεάνιδας ἐστολισμένας καὶ τραγωδούσας ᾄσματα μισο-
τύρανα, καὶ κενῶσας σημαίας. Ἐκεῖ παῖδας καὶ γέροντας

εἰς τὸ προετοιμάζειν, φούρνους, τσαρούχια καὶ ἄλλα χρήσι-
γα τοῖς πολεμισταῖς. Ἐκεῖ γραιάς, ἐτοιμαζούσας παξη-
μάδια καὶ ἄλλα τρόφιμα. Ἐκεῖ νέους ἑγυμναζομένους
εἰς τὸ σημαδεύειν καὶ εἰς τὸ ὀπλασκεῖν. Ἐκεῖ ἱερεῖς
καὶ μοναχοὺς παρακλήσεις ἀπαγγέλλοντας πρὸς τὸν ὕ-
ψιστον, καὶ θρηνῶ σήμερον εἰς τὰ γηρατεῖά μου βλέπων ὅτι
τόσα καὶ τόσα γεραρὰ τέκνα τῆς πατρίδος, ἔμεινον ἀβρά-
βευτα ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς Κυβερνήσεων καὶ ἡ ἀπέθανον
ἐν τῇ ψάθῃ, ἡ ζῶσι σήμερον δίκην ἐπαίτου, ὡς μάρτυρες
ἐπονειδίστου ἀχαριστίας.

Πρὶν ἐκκινήσωμεν τὸν στρατὸν τοῦτον, ἐνομίσαμεν πάν-
τες οἱ πρόκριτοι ἀναγκαῖον, ἵνα ἀπέλθῃ ὁ Κωνστ. Παπ-
παζαφειρδπούλος εἰς Λαγκαδία, διὰ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ
τοῦ ἐξαδέλφου του Κανέλλου τοῦ Δεληγιάννη καὶ εἶδῃ ἐὰν
οὗτος συνήθροισε τὸν ὑπ' αὐτὸν στρατὸν τῶν Λαγκαδίων
καὶ τῶν παρακειμένων αὐτοῖς χωρίων διὰ νὰ τὸν ἐνώσῃ
μετὰ τοῦ ἐδικοῦ μας καὶ οὕτως καθίστωντες ἀρκετὰ ἰσχυ-
ρὸν σῶμα νὰ προδῶμεν κατὰ Τριπόλεως, καθόσον τὸ συμ-
φέρον τῆς πατρίδος δὲν ἀπεδέχετο πλέον ἀναβολῆς πολέ-
μου καὶ καθόσον οἱ Ἀλωνιστιῶται, Ηἰανιῶται, Χρυσοβι-
τσιῶται, Ἀρχουδορεμαῖται, Λαβιῶται, Λιμποβισιῶται,
Ῥοϊνιῶται, Ζαρακοῖται καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν πλησίον χωρίων
τῆς Τριπόλεως, ἦσαν ἐτοῖμοι καὶ τοὺς Καρυτινοὺς περιέ-
μενον ἵνα ἐκκινήσωσι. Ὁ Κανέλλος ὅμως Δεληγιάννης,
ἔχων τὸν ἀδελφὸν του Θεόδωρον ἐν Τριπόλει αἰχμάλωτον
καὶ φυλαχισμένον, ἐζήτησε ν' ἀναβληθῇ ἡ ἐκστρατεία διὰ
τινας ἡμέρας, διότι ἐπίστευεν ὅτι θέλει δυνηθῇ ὁ ἀδελ-
φός του νὰ ἐλευθερωθῇ. Μαθόντες τὴν εἰδησιν ταύτην ὁ-
πόμείναμεν διὰ τινος ἡμέρας, καὶ εἰδοποιήσαμεν τὰ δέον-
τα εἰς τοὺς Ἀλωνιστιῶτας καὶ λοιπούς, ἐπειδὴ ὅμως πα-

ρήρχοντο αἱ ἡμέραι καὶ ὁ Θ. Δεληγιάννης δὲν ἐξήρχετο, ἐπειδὴ οἱ Τούρκοι μετεχειρίσθησαν καὶ τὴν ἀλωπεκῇ, ῥαδιοϋργοῦντες τοὺς ῥαγιαδες φίλους καὶ γνωρίμους των, καὶ ἐπειδὴ ἡ περαιτέρω ἀναβολὴ ἡδύνατο νὰ φέρῃ καταστροφὴν τοῦ κινήματος, ἀπεφασίσαμεν καὶ ἄνευ τοῦ Κανέλλου Δεληγιάννη καὶ ἄνευ καὶ αὐτοῦ τοῦ Κολοκοτρώνου, ὃν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν περιεμένομεν καὶ δὲν ἤρχετο, νὰ κινήσωμεν καὶ οὕτω καὶ ἐπράξαμεν, ἀφοῦ προηγουμένως συναθροισθέντες ἐν τῷ ἐν Λάστα ναῷ τοῦ ἀγίου Γεωργίου ἐπροσευχῆθημεν μετὰ κατανύξεως πρὸς τὸν ὕψιστον, τὴν θεῖαν αὐτοῦ ἀντίληψιν ἐπικαλεσάμενοι. Διαβάντες ἀπὸ Βυτίνην καὶ παραλαβόντες καὶ ἄλλους στρατιώτας ἀπῆλθομεν εἰς Ἀλωνίσταιναν. Οἱ Ἀλωνιστιῶται ἔτοιμοι μᾶς ὑπεδέχθησαν μετὰ ἄκρας ἀγαλλιάσεως. Συνοδευθέντες δὲ καὶ παρ' αὐτῶν ἤλθομεν εἰς τὴν θέσιν Τσιβούρια, πλησίον τῆς Πιάνας, καὶ ἐκεῖ κατεσκηνώσαμεν. Ἐνταῦθα παρατηρῶ ὅτι καὶ εἰς Βυτίναν καὶ εἰς Ἀλωνίσταιναν καὶ εἰς τὰ περίξ ἰσχυρὰ χωρία αἱ γυναῖκες εἶχον κατασκευάσει φούρνους, εἰς οὓς ἔψηνον ἄρτους, κρέατα καὶ ἄλλα φαγητὰ ἅτινα μᾶς ἔφερον αἱ ἴδιαι, μὴ λίπουςαι νὰ μᾶς ἐνθαῖρ' ῥύνωσι. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὡς καὶ τὴν ἐπομένην ἤλθον καὶ ἄλλοι ὀπλοφόροι ἀπὸ τὰ περίξ τῶν Τσιβουρίων χωρία, Πιάναν, Λυμποδίσιον, Ἀρχουδόρευμα, Χρυσοβίτιον, Πλαγιᾶς, Δαδιάς, Ῥοϊνόν, Ζαράκοβαν κτλ. καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐρχόμενοι δὲν εἶχον γενικῶς ὅπλα, ἀδύνατον δὲ μᾶς ἦτο νὰ τοὺς προμηθεύσωμεν τοιαῦτα τότε, ὡς μὴ ἔχοντες, ὀπλίσαμεν αὐτοὺς μετὰ χάρμπας ἀτέχνους, ἐν εἵδει μπαγιονετῶν, ἃς κατεσκεύαζον τινὲς σιδηρουργοὶ εἰς Ἀλωνίσταιναν, Βυτίνην κτλ. καὶ ἃς προσεκολλούσαμεν εἰς ξύλα μακρά. Καὶ ἐνῶ ἐτοιμαζώμεθα νὰ κινήσωμεν πρὸς

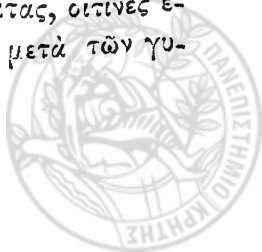
τὴν Τρίπολιν, μανθάνομεν ὅτι ἐκ Τριπόλεως ἐξῆλθον ὡς τριαχόσιοι Τοῦρκοι ἵππεῖς καὶ πεζοί, ὁδεύοντες πρὸς τὴν Πιάναν καὶ τὸν Ῥοῖνόν, ἄγνωστον πρὸς ποῖον σκοπὸν, ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς ὑποπτεύομεν ὅτι ἤρχοντο κατ' ἡμῶν, ἀπεφασίσαμεν νὰ τοὺς χτυπήσωμεν, δι' ὃ κατέβημεν τῶν Τσιβουρίων πρὸς τὴν πεδιάδα τὴν λεγομένην τῶν Δαδιῶν καὶ κατελάβομεν τὰ περίξ βουνάκια πρὸς τὴν Πιάναν καὶ τὸ Ῥοῖνόν. Μετ' οὐ πολὺ εἶδομεν τοὺς Τούρκους ἐρχομένους καὶ συγχρόνως καὶ Ἑλληνας τινὰς Περθωρίτας, Τριπολίτας κλπ. καταβαίνοντας ἀπὸ τὰ Ῥοϊνώτικα βουνάκια καὶ ὀδηγουμένους ἀπὸ τοὺς Παππᾶ Γεώργιον Περθωρίτην, Γεώργιον Πουρναρᾶν καὶ Γεώργιον Χελιώτην, οἵτινες μᾶς ἐνεψύχωσαν περισσότερον καὶ μετὰ τῶν ὁποίων συννενοήντες, ὀρμήσαμεν κατὰ τῶν πλησιασάντων Τούρκων. Οἱ Τοῦρκοι ἐκπλαγέντες, εἰς τοὺς πρώτους πυροβολισμούς μας, διότι δὲν ἤλπιζον νὰ χτυπηθῶσιν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, μετ' οὐ πολὺ ὅμως ἐπανῆλθον συσσωματωθέντες καὶ ὥρμησαν ἐναντίον μας, ἀλλ' εὐτυχήσαμεν καὶ πάλιν τοὺς ἐτρέψαμεν εἰς φυγὴν, φονεύσαντες καὶ ἓνα τῶν ὀδηγούντων αὐτοὺς ἀξιωματικόν. Φοβηθέντες δὲ μήπως πολιορκηθῶσι καὶ φονευθῶσι καὶ πιστεύσαντες ὅτι μεταξύ μας ἦτο καὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ πολὺ περισσότερος στρατός ἀφ' ὃ, τι ἐφαίνετο καὶ τοῦτο ἐσυμπέρανον, διότι τὰ περίξ τῆς μάχης βουνάκια εἶχομεν στολίσαι ἀπὸ πληθὺν σημαίων διαφόρων χρωμάτων καὶ σχημάτων, καὶ τεθειμένων ἐπὶ πασσαλίσκων, ἔφυγον δρομαίως εἰς Τρίπολιν κατησχυμένοι χωρὶς ἡμεῖς νὰ τοὺς καταδιώξωμεν, περιορισθέντες μόνον νὰ φωνάξωμεν κατ' αὐτῶν. Ἡ πρώτη αὐτῇ νίκη καὶ τοι εὐτελής καὶ ἀσήμεντος, ἐχαροποίησεν πάντας καὶ ὅλοι ἐπέδόθημεν εἰς τραγοῦδια, εἰς χοροὺς, καὶ

εἰς εὐθυμίαν, βέβαιοι ὄντες ἐν τῷ ἐνθουσιασμῷ μας, ὅτι τὴν Τουρchiάν ὅλην θέλομεν καταφάγει. Ἡ νίκη αὕτη μεγαλυνθεῖσα, ὡς ἦτον ἐπόμενον, ἐπέφερεν αὐξήσιν τοῦ στρατοῦ μας καὶ γενικὴν ἀγαλλίασιν καὶ παρακλήσεις εἰς τὰ περίξ καὶ μακρύτερα χωρία πρὸς τὸν ὕψιστον.

Ἐνῷ ἐγένοντο τὰ τοιαῦτα, λαμβάνομεν ἐν Πιάνῃ γράμμα ἀπὸ τὸν Κανέλλον Δεληγιάννην, μένοντα εἰσέτι ἐν Λαγκαδίοις, ὅστις μᾶς ἔγραφεν ἵνα στείλωμεν ἕως πεντήκοντα στρατιώτας κατὰ τοῦ Λάλα, διότι ἐξῆλθον οἱ Λαλαῖοι Τούρκοι ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο καὶ προτίθενται νὰ διέλθωσιν ἀπὸ τὰ Τριπόταμα καὶ ἐκεῖθεν νὰ προβῶσι διὰ τῶν ὄρεινῶν μερῶν τῆς Καρυταίνης, διὰ νὰ θύσωσι καὶ ἀπολέσωσι καὶ προβῶσιν ἐναντίον μας καὶ μᾶς θέσωσιν ἐν τῷ μέσῳ δύο πυρῶν, διότι ἐσυγνεοήθησαν μὲ τοὺς ἐν Τριπόλει Τούρκους, ὅπως ἐξέλθωσι καὶ οὗτοι καὶ ὅτε ἡμᾶς καταστρέψωσιν εὐκολὰ ὑποτάσσουν καὶ τὰς ἄλλας ἐπαρχίας. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς ταύτης πολὺ μᾶς ἐτάραξε, μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἡμελήσαμεν παντάπασιν, ἀφ' ἑνὸς ἐστείλαμεν πολλαχόθεν ἀποστόλους διὰ νὰ προσεχωσι τὰ διαδήματα τῶν Τούρκων τοῦ Λάλα καὶ τῆς Τριπόλεως καὶ μᾶς εἰδοποιῶσιν, καὶ διὰ νὰ εἰδοποιήσωσι καὶ τοὺς προσετοὺς τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπέμψαμεν εἰς Τριπόταμα, τοὺς Φώτιον Χρυσανθόπουλον καὶ Δημήτριον Παππαγιαννόπουλον ἐκ Μαγουλιάνων μὲ ἐξήκοντα στρατιώτας καὶ μὲ τὴν πληρεξουσιότητα τοῦ νὰ συνάξωσιν ὅσους δυνήῳσι πλείονας νέους στρατιώτας καὶ ἐμποδίσωσι τὴν εἴσοδον τῶν Λαλαίων εἰς τὰ χῶματα τῆς Καρυταίνης. Οὗτοι κατ' ὁδὸν ἀπῆντησαν καὶ τὸν Δημήτράκην Δεληγιάννην μὲ ἄλλους τόσους στρατιώτας, ἀπερχομένους πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος, ἀλλὰ πλησιάσαντες εἰς

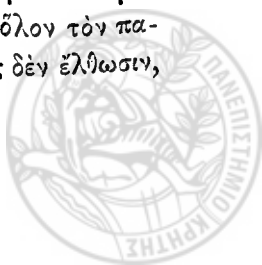
τὰ Τριπόταμα, ἀπήντησαν πεζὸν μὲ γράμμα τοῦ Ἀση-
μάκη Φωτίλα ὅστις τοὺς ἔλεγεν ὅτι οἱ Λαλαῖοι, δὲν ἐξήλ-
θον εἰσέτι ἀλλ' ἔχουσι σκοπὸν νὰ πράξωσι τοῦτο, ὅτι τὸ
γεφύρι καὶ τὰ περίξ αὐτοῦ μέρη ἔπιασεν αὐτὸς καὶ νὰ μὴ
φοβῶνται ἀπὸ τοὺς Τούρκους τούτους, διότι ὑπάρχει ἄρ-
κετὴ Καλαβρυτινὴ δύναμις διὰ νὰ τοὺς πολεμήσῃ καὶ ὅτι
νὰ ἐπανεέλθωσι καὶ νὰ προσέχωσι τοὺς ἐν Τριπόλει Τούρ-
κους, διότι εἰς τούτους κρίνεται τὸ πᾶν. Ὅλοι οὗτοι λοι-
πὸν ἐπέστρεψαν εἰς Λαγκάδια, καὶ ἐκεῖ ἔμαλλον παρὰ τοῦ
Κανέλλου Δεληγιάννη, ὅτι Θεόδωρος ὁ Κολοκοτρώνης ἔ-
φθασεν εἰς Καρύταιναν τὴν κωμόπολιν εἰς ἣν εἶχομεν πο-
λιορχήσει τοὺς Τούρκους, καὶ ταῦτα ἐβεβαίωσεν καὶ ὁ ἐ-
πίτηδες εἰς Λαγκάδια καὶ ἀκολούθως εἰς Πάπεναν ἐλθὼν
καπετὰν Λιάκος ἀπὸ Σινάνου, ὅστις ἔφερε καὶ ἐπιστολὰς
τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς ὅλους τοὺς Καπετανέους τῆς ἐπαρ-
χίας, λέγων εἰς αὐτοὺς ἵνα προφθάσωσιν εἰς τὴν κωμό-
πολιν Καρύταιναν, διότι οἱ Φαναρίται Τούρκοι, πρόκει-
ται νὰ μεταβῶσιν εἰς Τρίπολιν, διὰ ν' ἀποφύγωσι τοὺς
ἐπαπειλοῦντας αὐτοὺς κινδύνους τῆς ἐπαναστάσεως τῶν
Χριστιανῶν. Ἐν τούτοις μαλόντες οἱ Χριστιανοὶ τὴν ἔλευ-
σιν τοῦ Κολοκοτρώνου ἐχάρημεν μεγάλως καὶ ἐπείστη-
μεν ὅτι θέλομεν ἐλευθερώῃ, διαλυθέντος δὲ κατὰ συνέ-
πειαν τοῦ στρατοπέδου τῶν Τσιβουρίων, ἔτρεξαν πάντες
ὥς καὶ ἐκ διαφορῶν ἄλλων μερῶν τῆς Καρυταίνης ὅπου
ἐκαλοῦντο, μεταξὺ δὲ τούτων ἔτρεξα καὶ ἐγὼ μέ τινας
ὀπλοφόρους, διὰ νὰ τεθῶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κολοκο-
τρώνου, ἐπειδὴ δὲ ἐσυνήχθημεν ἄρκετοί, ἐτοποιετήθημεν,
διαταγῇ τοῦ Κολοκοτρώνου, εἰς διάφορα ἰσχυρὰ καὶ κα-
τάλληλα μέρη, περιμένοντες τοὺς Φαναρίτας, οἵτινες ἔ-
φθασαν πανστρατιᾷ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τῶν γυ-

ναϊκῶν καὶ παίδων των καὶ οὕς προσβαλλόντες ἐκ τῶν ὑψωμάτων εἰς τὰ ὁποῖα εἵμεθα τοποθετημένοι, ἐφονεύσαμεν καὶ ἐπνίγησαν εἰς τὸν παρακείμενον ποταμὸν μέχρι τῶν ἡμίσεων αὐτῶν. Οἱ ἐν τῷ Φρουρίῳ τῆς Καρυταίνης Τούρκοι, ἰδόντες τὰς συμφορὰς τῶν Φαναριτῶν, ὥρμησαν ἐκ τοῦ φρουρίου πρὸς βοήθειαν αὐτῶν καὶ ἐκατόρθωσαν ἵνα εἰσάξωσιν· εἰς τὸ φρούριον τοὺς σωθέντας, ἡμεῖς δὲ μὲν ὅλας τὰς προσπάθειάς μας, δὲν ἡδυνήθημεν νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν ἔνωσιν ταύτην, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἵμεθα διεσπαρμένοι εἰς πολλὰ μέρη, δὲν εἶχομεν καὶ ἀρκετὰ ἐνδυναμωθῆ. Ἐν τούτοις τοὺς Τούρκους ἤδη κλεισθέντας εἰς τὸ φρούριον ἐπολιορκήσαμεν, ἀφοῦ ἐνεδυναμώθημεν εἰς τοῦτο τὸ μεταξύ, καὶ μὲ ἄλλον στρατὸν ἐκ Μεγαλουπόλεως καὶ ἐκ Βρουστοχωρείων, τόσῳ στενῶς ὥστε ἀπεφάσισαν νὰ παραδοθῶσι τὴν ἐπομένην ἡμέραν καὶ τοῦτο ἔχον μόνον διὰ νὰ μᾶς ἀπατήσωσι καὶ ἐπέτυχον τῶνόντι, διότι εὐρύνοντες ἄνθρωπον, ἐπεμψαν αὐτὸν κρυφίως εἰς Τρίπολιν καὶ παρέστησαν τοῖς Τριπολίταις Τούρκοις τὴν κατάστασιν των καὶ ἀπήτησαν αὐλωρεὶ συνδρομὴν. Οὗτοι δὲ μὴ ἀμελήσαντες ποσῶς, ἔστειλον μέγα μέρος στρατοῦ ὅστις αἰφνης φθάσας εἰς τὴν Καρύταιναν, μᾶς διεσκόρπισε τάχιστα καὶ ἡλευθέρωσε τοὺς πολιορκουμένους, ἠέλομεν δὲ πᾶν πολλὰ τότε, ἐὰν ὁ Δ. Κολλιόπουλος, στρατηγὸς σημαντικὸς ἀναδειχθεὶς καὶ τὸ δεξιὸν χεῖρ τοῦ Κολοκοτρώνου δειχθεὶς ἀκολούθως, δὲν εἶχε προλάβει νὰ τοποθετηθῇ μὲ τοὺς στρατιώτας του, κατὰ τὴν θέσιν Χαρατσάρι καὶ τὰ πλησίον αὐτῆς βουνά, καὶ δὲν εἶχε πολὺ ἐπασχολήσει τοὺς ἐκ Τριπόλεως ἐλλόντας Τούρκους, οἵτινες ἀναγκασμένοι νὰ πολεμῶσι μὲ αὐτοὺς ἔδοσαν ἡμῖν καιρὸν ἵνα προβῶμεν πέραν πρὸς τὰ παρακείμενα ὄρη, σῶοι, ἀλλὰ

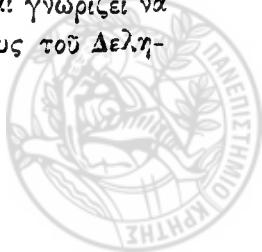
ἐπὶ πολὺ ἀνήσυχοι, μὴ βλέποντες τὸν Κολοκοτρῶνην με-
ταξὺ μας, ὅστις ἐνδυθεὶς βλάβχινη κάππαν, διὰ νὰ μὴ γνω-
ρισθῇ ἐκ τῶν φορεμάτων καὶ τῶν σπαλετῶν του, κατ' ἄλ-
λους μὲν ἐκρύβη, κατ' ἄλλους δὲ καταδιώκετο ἀπὸ τοὺς
Τούρκους, μετ' οὐ πολὺ ὅμως ἀνεφάνη ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν
καὶ ἐχάρημεν πολὺ ἰδόντες αὐτόν. Νύκτα μετ' αὐτοῦ καὶ
ὀλίγων ἔτι στρατιωτῶν, διότι οἱ λοιποὶ διεσχορπίσθησαν
ἐνθεν κακεῖθεν, ἐφθάσαμεν εἰς Στεμνίτσαν κοπιασμένοι ἀπὸ
τὸν κόπον καὶ πολὺ πεινῶντες, οἱ δὲ Τούρκοι Τριπολίται
καὶ Φαναρίται ἐπέστρεφον εἰς Τρίπολιν, ἀφοῦ ἔθεσαν πῦρ
εἰς Καρύταιναν, ὅτε καθ' ὁδὸν εἰς τὸ Φραγκόδρουσον καὶ εἰς
ἄλλα μέρη ἐκτυπήθησαν ὑπὸ τοῦ Νικηταρᾶ καὶ τίνων κα-
πετανέων Μανιατῶν, Μηστριωτῶν, Βαλτετσιωτῶν καὶ Λε-
ονταρίτων καὶ ἐφονεύθησαν τινές, οἱ λοιποὶ δὲ ἤλθον εἰς Τρί-
πολιν καὶ ἐκλείσθησαν ἐντὸς αὐτῆς. Εἰς Στεμνίτσαν ὄν-
τες, ἐμάθομεν ὅτι ὁ Κανέλλος ὁ Δεληγιάννης ἔλαβεν ἐ-
πιστολὴν ἐκ Λαγκαδίων εἰς ἣν τῷ ἔγραφον, ὅτι ὁ Κου-
τσοημάμης ἐν Λαγκαδίοις, ἀνέβη εἰς τὸ Τσαμί καὶ ὁμί-
λησε πρὸς τοὺς Τούρκους, ὅτι ὁ 'Ραγιᾶς θὰ προσκυνήσῃ
καὶ παρεκίνει αὐτοὺς ἵνα φονεύσωσι τοὺς Χριστιανοὺς, διὰ
νὰ προλάβῃ λοιπὸν πᾶν ἀπευχταῖον ἔστειλε καὶ ἐφόνευ-
σεν ἅπαντας τοὺς Τούρκους μέχρι τετρακοσίων. Μετὰ
τοῦτο ὁ Κολοκοτρῶνης, ὁ Δεληγιάννης καὶ οἱ λοιποὶ ἄρ-
χηγοὶ τῆς Καρυταίνης, ἔστειλον καθ' ὅλην τὴν Γορτυνίαν
διαταγὰς ἵνα συναχθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν πλείότεροι ὀ-
πλοφόροι εἰς τὸ διάσελον τῆς Ἀλωνισταίνης, διότι οἱ
Τούρκοι ἔχουσι σκοπὸν νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῆς ἐπαρχίας
καὶ νὰ τὴν καταστρέψωσι καὶ πρέπει νὰ ὑπερασπισθῶμεν
τὴν πατρίδα μ' ὅλας τὰς δυνάμεις μας καὶ μ' ὅλον τὸν πα-
τριωτικὸν ζήλόν μας, ὅσοι δὲ προσκληθέντες δὲν ἔλθωσιν,

εἶναι προδόται τῆς πατρίδος καὶ οὐχὶ μόνον θέλουσι δώσει λόγον εἰς τὸν Θεὸν ἀλλὰ θέλουσι παιδεύῃ καὶ ἀπὸ τὸν στρατὸν διὰ πυρὸς καὶ μολύβδου. Ἐν τούτοις εἰς μὲν τὸ διάσελον τῆς Ἀλωνίσταινας ἐξηκολούθουν ἀκαταπαύστως νὰ συνάζωνται στρατιῶται ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Γορτυνίας, εἰς δὲ τὸ Χρυσοβίτσιον ἔφθασεν ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ διαφόρων καπετανέων καὶ ἀρχετῶν στρατιωτῶν, ἐκεῖ δὲ συγχισθεὶς μετὰ τοῦ Παππᾶ Φλέσσα, ἐπῆλθε τὸ ἀποτέλεσμα ὥστε οὗτος, συννενοηθεὶς μετὰ τινων καπετανέων καὶ στρατιωτῶν ν' ἀναχωρήσῃ διὰ Λεοντάριον καὶ ὁ Κολοκοτρώνης ἔμεινε μὲ ὀλίγους, τοὺς ὁποίους προσκαλέσας παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χρυσοβιτσίου, τοὺς ὁμίλησε πατριωτικὸν λόγον καὶ τοὺς προέτρεψε νὰ προσευχηθῶσι διὰ νὰ τοὺς ἐνδυναμώσῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἀνισὸν πόλεμον, τὸν ὅποιον ἐπεχείρησαν, μετὰ δὲ ταῦτα παραλαβὼν αὐτοὺς ἦλθεν εἰς Πιάναν, ὅπου ἐσυνάχθησαν καὶ τίνες ἄλλοι Καρυτινοὶ καὶ Τριπολιτσιῶται καπεταναῖοι καὶ μετ' ὀλίγον ὅλοι ἀπῆλθον εἰς τὸ διάσελον τῆς Ἀλωνίσταινας καὶ ἐνταμώσαμεν μὲ τὸ ἐκεῖ στρατόπεδον, ὅτε ὁ Κολοκοτρώνης ἔστειλεν αὖθις εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς Καρυταίνης καπεταναίους μὲ στρατιώτας, διὰ νὰ βιάσῃ τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα ὅπως φθάσωσιν εἰς Διάσελον καὶ ὅσοι ἐξ αὐτῶν φεύγουν νὰ συλλαμβάνωνται καὶ στέλλωνται ἐκεῖσε, ὅσοι δὲ ἀρνοῦνται νὰ παιδεύωνται, καὶ ν' ἀπειλῶνται διὰ πυρὸς τῶν οἰκιῶν των κτλ. Τὰ μέτρα ταῦτα γινόμενα μὲ τὴν μεγαλητέραν δραστηριότητα, ἔφερον σπουδαῖα ἀποτελέσματα, καθόσον συνήχθησαν πολλοὶ στρατιῶται καὶ οὕτως ἐνεδυναμώθημεν ἀρκετά. Τότε ὁ Κολοκοτρώνης ἀναβάς εἰς πέτραν τινὰ ὁμίλησεν ἐκταμένως περὶ πατριωτισμοῦ, περὶ ἐλευθερίας μετὰ συντριβῆς καρ-

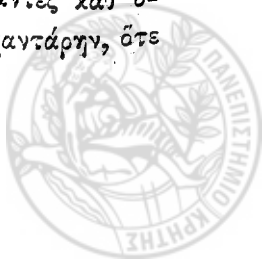
δίας καὶ ἐπὶ τέλους ἐπρόφερε τὰ ἐξῆς. « Ἀδελφοί μου, βλέπω ὅτι φοβεῖσθε, ἀλλ' οὕτω δὲν θὰ κάμωμεν δουλεύα, διατὶ φοβεῖσθε καὶ φεύγετε; Ἐγὼ εἰς αὐτὰ τὰ βουνὰ μὲ εἴκοσι καὶ μὲ σαράντα ἀνθρώπους ἄλλοτε ἐκτυποῦσα τοὺς Τούρκους καὶ δὲν μοῦ ἔκαμον τίποτε καὶ τώρα ὅπου ἐσηκώθη ὁλος ὁ κόσμος φοβεῖσθε ἀπὸ τοὺς παλαιότουρκους; Δὲν ἀκούσατε ἀπὸ τὸν κύρ Κανέλλον Δεληγιάννην, ὅτι οἱ Ροῦσσοι ἐπῆρανε τὴν Ἐνδρενὲ καὶ ἕως τώρα θὰ ἐπῆραν καὶ τὴν πόλιν καὶ μᾶς στέλνουν ἀρχηγὸν ἐδῶ μὲ χρήματα, μὲ μπαγιονέτα δέκα χιλιάδων καὶ μὲ πολεμοφόδια καὶ ὅπλα; (Ἐνταῦθα ὁ κύρ Κανέλλος ἐβεβαίωσε ταῦτα). Πρέπει λοιπὸν ἀδελφοί νὰ συναχθῶμεν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεροι, διότι θταν ἡμεθα πολλοὶ εὐκολώτερον θὰ νικήσωμεν, νὰ μὴ φεύγωμεν, νὰ προκρίνωμεν τὸν θάνατον ἢ ν' ἀφίσωμεν νὰ καταστραφῇ ἡ πατρίς. Πρέπει νὰ διορισθῇ ἐδῶ ἓνας ἀρχηγὸς αὐστηρὸς, ὁ ὁποῖος νὰ διακάζῃ αὐστηρῶς τοὺς κρυπτομένους καὶ φεύγοντας. Νὰ στείλλωμεν νὰ φυλάζωμεν καὶ τὰ ἄλλα διάσελα καὶ ὅποιος πιασθῇ ὅτι φεύγει νὰ φονεύηται καὶ νὰ μοιράζεται ἡ περιουσία του εἰς τὸν στρατόν. Ἐγὼ λοιπὸν ὅλα ταῦτα τὰ εὐρίσκω ἀναγκαῖα καὶ προτείνω ὡς ἀρχηγὸν τὸν Κύρ Κανέλλον Δεληγιάννην ». Ταῦτα εἶπεν ὁ Κολοχοτρώνης καὶ μόλις ἐκάθησε καὶ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Κανέλλος Δεληγιάννης, ὅστις κεντήσας τὴν φιλοτιμίαν τῶν παρευρεθέντων καὶ δοὺς διὰ τῶν λόγων του θάρρος καὶ ἐλπίδας, ἀπεφάνθη ὡς πρὸς τὴν προτεινομένην πρὸς αὐτὸν ἀρχηγίαν, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι κατάλληλος ὡς ἀρχηγός, καθὼ πολιτικός, ὅτι κατάλληλος εἶναι Θεόδωρος ὁ Κολοχοτρώνης ὅστις παιδιόθεν ἔμαθε τὸ ὅπλον καὶ γνωρίζει νὰ πολεμῇ καὶ νὰ διοικῇ. Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Δελη-

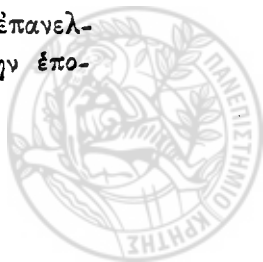
γιάννη ἀπεδέχθησαν πάντες οἱ Καπεταναῖοι καὶ οὕτως ὁ Κολοκοτρώνης κατέστη, συναινέσει ὅλων τῶν στρατιωτικῶν τῆς Γορτυνίας καὶ τῆς Τριπόλεως, ὁ Ἀρχιστράτηγος τοῦ στρατοῦ. Μὴ δυνάμενος ὁ Κολοκοτρώνης ν' ἀποφύγῃ τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην, ἔλαβε τότε τὸν λόγον καὶ εὐχαριστήσας τοὺς ἐκλέξαντας αὐτόν, τοῖς ὑπεσχέθη νὰ καταβάλλῃ πάντα ἀγῶνα, ἵνα φανῇ ἄξιος ἀρχηγὸς καὶ ἵνα καταστρέψῃ τὴν Ὀθωμανικὴν τυραννίαν, καὶ ἐπὶ τέλους ἐξήτησεν ἵνα διορισθῇ πενταμελὲς ἐφορία, διὰ νὰ φροντίζῃ περὶ πάντων τῶν ἀφορόντων τὸν στρατὸν καὶ ἐπρότεινεν ὡς Πρόεδρον αὐτῆς τὸν Κανέλλον Δεληγιάννην, ὃν πάντες παρεδέχθησαν. Ἀκολουθῶς δὲ ἐκλέξαμεν καὶ τὰ ἕτερα τέσσαρα μέλη τῆς ἐφορίας τὰ ὅποια ἀποτελοῦντο ἀπὸ τοὺς Σπύλιον Κουλαῦν, Νικόλαον Ταμπακόπουλον, Γεώργιον Δημητρακόπουλον καὶ Δημ. Παππαγιαννόπουλον. Ἀκολουθῶς ἀπήτησεν ἀπὸ ὅλους ὑπακοήν, δραστηριότητα, καὶ ταχεῖαν ἐνέργειαν πάσης διαταγῆς τοῦ ἀρχηγείου, διότι ἀνευ τούτων στρατὸς δὲν δύναται νὰ διατηρηθῇ καὶ οἱ Τούρκοι θέλουσιν εὐχόλως μᾶς καταστρέφει, καὶ ἐπὶ τέλους προσέθηκεν. « Ἐγὼ ἀδελφοί, ἐάν δὲν εἶχον ἄκραν ἐπιθυμίαν ἵνα συνεργήσω εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, δὲν ἠρχόμην ἐδῶ, διότι καὶ ὑπόληψιν πολλὴν εἶχον εἰς τὰ Ἐπτάννησα καὶ θέσιν μεγάλην, καὶ ἐάν δὲν ἦμην πλούσιος ἔζων ὅμως μ' ὅλην τὴν ἀφοβίαν, φανεῖτε λοιπὸν μιμηταί μου, ἐνῶντήτε μὲ ἐμὲ ἀδελφικῶς, ἀκούετε τὰς παραγγελίας μου καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Θεὸς θέλει μᾶς ἐλευθερώσει ». Μόλις εἶπε τοὺς λόγους τούτους καὶ ὅλοι οἱ παρευρεθέντες εἰς τὸ διάσελον κατενθουσιάσθημεν καὶ παρεδόθημεν χερσὶ καὶ ποσὶν εἰς τὴν διάβειν τόσον γενναίου καὶ φρονίμου ἀρχηγοῦ.

Εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ οἱ Τοῦρκοι, ἐνῆλ' ῥυνθέντες ἀπὸ τὴν ἐν Καρυταίνῃ νίκην των καὶ μαθόντες τὴν ἐνδιασέλω τῆς Ἀλωνισταίνης συγκρότησιν στρατοῦ Ἑλληνικοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ τὸν κτυπήσωσι, διότι ἐνόμισαν ὅτι καταστρέφοντες καὶ τὸν στρατὸν τοῦτον οὐχὶ μόνον ἐκδικοῦνται ἀλλὰ καὶ ἀποδειλιάζουσι τοὺς χριστιανοὺς καὶ οὕτως ἐπαναποκτῶσι τὴν κυριαρχίαν των. Μαθὼν ὁ ἀρχιστράτηγος τὴν ἀπόφασιν τῶν Τούρκων ἔσπευσε ὁρμαίως νὰ κατέλθῃ τοῦ διασέλου καὶ νὰ καταλάβῃ τὰ περὶ τὴν Πιάναν μέρη, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐπροχώρουν εἰς τὸ πεδῖον Λαβίων εἰς μέγαν ἀρίθμὸν περὶ τὰς πέντε χιλιάδας, ἐνῶ ἡμεῖς μόλις εἴμεθα περὶ τὰς δύο χιλιάδας καὶ ὁ φόβος ἤρχισε νὰ πάλῃ τὰ στήθη τῶν μὴ εἰσέτι γυμνασμένων εἰς τὰ ὅπλα Ἑλλήνων μήτε ἐτοιμασίεντων δεόντως ὥς ἐκ τῆς βίας, καὶ μετ' ὀλίγον προέβησαν ἐναντίον μας μετὰ ἀλλοπαγμῶν, ὅτε ἐδέησε, κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, ν' ἀρχίσωμεν τὴν μάχην δι' ἀκροβολισμοῦ, ἥτις δὲν διήρκεσε πολὺ, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐτοιμοὶ καὶ καλῶς ὀπλισμένοι, ἐνῶ ἡμεῖς κατὰ μέγα μέρος εἴμεθα ἄοπλοι, διέ' ῥρηξαν τὰς τάξεις μας καὶ μᾶς διεσκόρπισαν· τότε πάντες κυριευέντες ἀπὸ πανικὸν φόβον ἔτρεχον ἐνῆεν καχεῖλεν, σωτηρίαν ζητοῦντες. Εἰς μάτην ὁ ἀρχιστράτηγος, ἐφώναζεν, ἠπείλει, παρεκάλει, ἡ ἀταξία διεδόθη ἐν ἀκαρεὶ εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπερ πλέον διεσκορπίσθη πρὸς τὰ πλησιέστερα ὄρη κατὰ τὸ διάσελον τῆς Ἀλωνισταίνης. Οἱ Τοῦρκοι τοιουτοτρόπως διεβησαν ἀπὸ τὰς θέσεις ἐν αἷς πρότερον εἴμεθα ἡμεῖς ἀλλοαλάζοντες ἐκ χαρᾶς καὶ ἄνευ νέας μάχης, ἐκτὸς ἀκροβολισμῶν τινῶν, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀκουομένων, καὶ προέβαινον πρὸς τὴν Ἀλωνίσταιναν, φονεύσαντες καθ' ὅδον καὶ τοὺς Δημ. Σταμέλον καὶ Δημ. Τσοχαντάρην, ὅτε

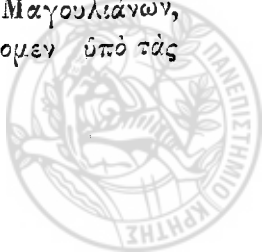
ὁ Κολοκοτρώνης ὑποπτεύει ὅτι δυνατόν νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὰ ὄρεινὰ μέρη τῆς Καρυταίνης διὰ νὰ ῥύσῃ καὶ ἀπολέσῃ, προέλαβε δρομαίως καὶ κατέλαβε τὸ διάσελον καὶ τὰ παρακείμενα πρὸς τὴν Ἀλωνισταίναν ὄρη. Φθάσαντες οἱ Τούρκοι ἐν Ἀλωνισταίνῃ εὗρον αὐτὴν σχεδὸν ἔρημον καὶ λέγομεν τοῦτο, διότι οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἀνεχώρησαν, πλὴν ὑπεργήρων τινῶν μὴ θελησάντων, ἢ μὴ δυναμένων νὰ φύγῃ εἰς τὰ παρακείμενα ὄρη, οὓς εὐρόντες οἱ Τούρκοι ἐφόνευσαν. Ἀφεὺ ἀνεπαύησαν ὀλίγον ἀπεφάσισαν ἵνα προβῶσιν πρὸς τὸ διάσελον, καὶ τὴν διάσχεψίν των ἔβησαν εἰς ἐνέργειαν, ἀλλ' ἡ ἀπελπισία τῶν ἐν τῷ διασέλω ὀπλοφόρων Ἑλλήνων, αἱ συμφοραὶ αἵτινες ἐπρόκειτο νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν γυναικοπέδων καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, τῶν φίλων, τῶν συγγενῶν καὶ συνεπαιχτιῶν των, ἡ προυνσία τοῦ Κολοκοτρώνου καὶ αἱ παρὰ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπαρχηγῶν, ἐνεὶ ἄρ' ῥυτον αὐτοὺς καὶ οὐχὶ μόνον ἔπεισαν ἵνα κωλύσῃ τὴν διάβασιν τῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ διασέλου, ἀλλὰ καὶ νὰ καταλάβῃ αὐτορμήτως καὶ ἄλλας θέσεις περὶ τῆς Ἀλωνισταίνης καὶ πολεμήσῃ τοὺς Τούρκους μέχρι τῆς τελευταίας ῥανίδος τοῦ αἵματός των. Ταῦτα ἰδὼν ὁ Κολοκοτρώνης ἡδύχαριστήν τὰ μέγιστα καὶ τοποθέτησας αὐτοὺς καταλλήλως, τοὺς διέταξεν ἵνα προβῶσι κατὰ τῶν Τούρκων μετὰ προφυλάξεως, χωρὶς νὰ καταβῶσιν εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς κοιλάδος τῆς Ἀλωνισταίνης. Οἱ Τούρκοι ἤδη προχωροῦντες, ἀλλὰ πυροβολούμενοι πολλαχόθεν με καρτερίαν καὶ ἐπιτηδεϊότητα καὶ φοβούμενοι μήπως κλεισθῶσιν εἰς τὰ στενὰ ταῦτα καὶ πάθῃσι τῶν παθῶν των τὸν τάραχον, ἀντὶ νὰ προβῶσιν ὀπισθοδρόμησαν καὶ ἐπανεληθόντες εἰς Ἀλωνισταίναν διηγουκτέρευσαν καὶ τὴν ἐπο-

μένην πρωίαν θέσαντες πῦρ εἰς Ἀλωνίσταιναν ἐπανάκαμψαν εἰς Τρίπολιν. Καί' ὁδὸν ὁμῶς δὲν ἔμεινον ἀπρόσβλητοι ὀλοτελῶς, ἐκτυπήθησαν ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους καταβάνας ἐκ τῶν ὀρέων καὶ ἀπὸ ἄλλους ὀπλοφόρους Ἑλληνας, κατὰ διαλείμματα εἰς διαλείμματα.

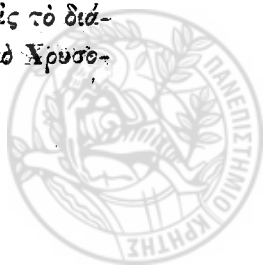
Μετὰ τὴν ἀδόξον πρὸς ἡμᾶς νέαν ταύτην μάχην, καί' ἦν πολλοὶ ἐκ φόβου ἔφυγον ἢ ἐκρύβησαν, ὁ Κολοκοτρώνης, ἀφοῦ ἔστειλεν καταλλήλους ὀπλαρχηγοὺς ἐν οἷς καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Πάνου, εἰς διάφορα τῆς Καρυταίνης μέρη, διὰ νὰ συναθροίσωσιν αὖτις ὀπλοφόρους, καὶ τοὺς φέρωσι πρὸς τὴν Πιάναν, ἐπὶ ἀπειλῇ δημεύσεως τῶν πραγμάτων των καὶ καταστροφῆς τῶν οἰκιῶν των, μετέβη εἰς τὰ χωρία Πάπαρι καὶ Βαλτέσιον ὅπου εἶχον συναθροισθῆ ἄλλα στρατεύματα διὰ νὰ συσχερῇ μετὰ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν.

Ἐν τούτοις εἰς Πιάναν καὶ εἰς τὰ παρακείμενα μέρη συνηθροίζοντο ἀπαύστως καὶ ἐκ νέου ἐκ τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης ὀπλοφόροι καὶ ἐνεδυναμώμεθα, περιμένοντες τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου διὰ νὰ ἐπιπέσωμεν κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἐκπλύνωμεν τὸν ῥύπον τῆς Ἀλωνισταίνης. Ἀλλ' ἐνῷ περιεμένομεν τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἔκτακτοι πεζοὶ ἔφθασαν ἐκ Λεβειδίου, προσκαλοῦντας μας ἵνα μεταβῶμεν ἐκεῖσε, διότι οἱ Τούρκοι ἐκ Τριπόλεως πανστρατιᾷ ἐξεκίνησαν διὰ Λεβειδί, διὰ νὰ καταστρέψωσι καὶ τὸ ἐκεῖ στρατόπεδον, τῶν Σωτηρίου Χαραλάμπους, Πετιμεζαίων, Στριφτόμπολα, Σολιώτου, Σκαλτσᾶ, Ἀρβάλη καὶ λοιπῶν. Εὐθὺς τότε ὁ Κωνστ. Παππαζαφειρόπουλος, ἐγὼ καὶ τινες ἄλλοι καπεταναῖοι παραλαβόντες περὶ τοὺς 300. στρατιώτας μας ἐκ Λάστας, Μαγουλιάνων, Βαλτεσινίκου καὶ ἄλλων χωρίων, οὓς εἶχομεν ὑπὸ τὰς

ἀμέσους διαταγὰς καὶ ἐμπνεύσεις μας, ἐδράμομεν πρὸς τὸ Λεβειδίον καὶ ἐταποθετήθημεν κατ' ἀρχὰς περὶ τὰ παρακείμενα εἰς αὐτὸ ὄρη, ὅπου ἰδόντες πολιορκουμένους τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοὺς Τούρκους ἐρρίψαμεν μίαν παταρίαν καὶ προὐδαίνομεν καταβαίνοντες πρὸς τὸ Λεβειδίον, φωνάζοντες, « βαρῆτε τοὺς βρώμβιτους ἀδελφια καὶ ἐφθάσαμεν μετὸν Κολοχοτρώνην διὰ νὰ εἶδουν τί ἐστὶ Καρυτινὸν τουφέκι ». Ἀλλ' οἱ Τούρκοι λυσσώδεις εἶχον φρονεῦσαι τὸν Στριφτόμπολον καὶ πληγῶσαι τινὰς καὶ εἶχον κατορθῶσαι εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ νὰ τρέψωσιν εἰς φυγὴν τοὺς περισσοτέρους Ἕλληνας καὶ δὲν ἔμεινον ἢ ὀλίγοι πολιορκούμενοι εἰς τὰς οἰκίας μετὴν ἀπόφασιν ἢ νὰ νικήσωσιν ἢ νὰ χαλῶσι. Ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον ἐφθασαν ὑπὸ τὸν Δημήτριον Κολιόπουλον καὶ ἄλλους καπεταναίους καὶ ἄλλα στρατεύματα μέχρι τριακοσίων, ἅτινα ἠγνώθησαν μετ' ἡμῶν, καὶ ἅπαντες πυροβολοῦντες ἀπαύστως κατὰ τῶν Τούρκων καὶ φωνάζοντες πρὸς ἐμφύχωσιν τῶν πολιορκουμένων, κατορθώσαμεν τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας, καὶ τὸ τσάκισμα καὶ τὴν φυγὴν τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι εἶχον πυρπολήσει καὶ οἰκίας τινὰς ἐν Λεβειδίῳ.

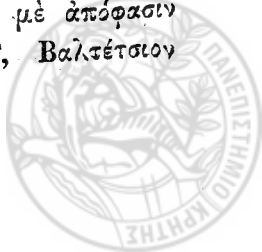
Ἡ μάχη αὕτη πολλῶ σπουδαιότερα ἔκείνης τῆς Ἀλωνισταίνης, διότι πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ τοὺς Τούρκους εὐρέθημεν καὶ καρτερικῶς ὑπομείναμεν τοὺς πυροβολισμοὺς αὐτῶν, ἔπεισε τοὺς δειλοτέρους νὰ πιστεύωσιν ὅτι οἱ Τούρκοι δὲν εἶναι ἀνίκητοι. Μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Τούρκων καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν εἰς Τρίπολιν ἡμεῖς εὐρύντες Τούρκους τινὰς λεηλατοῦντας τὸ Λεβειδίον συνελάβομεν καὶ ἐφρονεύσαμεν, καὶ ἀκολούθως μετ' ὅλου τοῦ στρατοῦ τῆς Καρυταίνης ἐπανήλθομεν εἰς τὸ διάσελον καὶ κατέλαβομεν αὐτό, τὴν Πιάναν καὶ τὸ Χρυσό-

οἷτσιν μετὰ τοῦ λοιποῦ ἐκείσε στρατοῦ, φοβούμενοι ἄφ' ἑνὸς μήπως οἱ Τούρκοι θελήσωσιν αὖτις νὰ διαβῶσι διὰ διασέλου ἵνα λεηλατήσωσι καὶ καταστρέψωσι τὰ ὄρεινά μέρη τῆς Καρυταίνης, καὶ ἄφ' ἑτέρου δυνάμενοι νὰ συνενεοῦμεθα μετὰ τὸν λοιπὸν στρατὸν τῶν ἐπαρχιῶν Τριπόλεως καὶ Καρυταίνης διαμένοντα εἰς διάφορα ἰσχυρὰ μέρη, καὶ ὅλην τὴν δυτικόμεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς πεδιάδος τῆς Τριπόλεως καὶ πέραν αὐτῆς.

Ὁ Καλοκοτρώνης ἐν τούτοις εὗρίσχετο εἰσέτι εἰς Βαλτέτσιον μετ' ἀρχετῶν στρατιωτῶν Καρυτινῶν καὶ Μεγαλουπολιτῶν, ὅπου ἦσαν καὶ διάφοροι ὅπλαρχηγοί, τῆς Μάνης, τοῦ Μιστρός, τῆς Κυπαρισίας, τῆς Μεσσηνίας, τοῦ Φαναρίου. Ἐκεῖ ἀπῆλθον καὶ ἐγὼ με μέρος τοῦ στρατοῦ μας ἐκ διασέλου καὶ με τινὰς ἐδικοὺς μας καπεταναίους κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὅπου γενομένου συμβουλίου, ἀπεφασίσθη νὰ στήσωμεν κεντρικὸν στρατόπεδον εἰς τὴν κωμόπολιν ταύτην τοῦ Βαλτετσίου. Κατεσκευάσθησαν λοιπὸν ἐκ τοῦ προχείρου ταμπούρια τινά, κατελήφθησαν τὸ Καλογεροδοῦνιον, μίαν περίπου ὥραν μακρὰν ὄν τῆς Τριπόλεως, καὶ τὰ παρὰ κείμενα βουνὰ καὶ ἐστάλησαν πανταχοῦ διαταγαὶ διὰ νὰ συναθροισθῶσι καὶ ἄλλα στρατεύματα, διότι τὰ ἐν Βαλτετσίῳ ὑπάρχοντα μόλις ἔφθανον τὰς τρεῖς χιλιάδας.

Μαθόντες εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ οἱ Τούρκοι, ὅτι κατελήφθη τὸ Βαλτέτσιον, ὅτι δηλ. προχωροῦσιν οἱ Ἕλληνες ἀπαύστως πρὸς τὴν Τρίπολιν καὶ φοβούμενοι μήπως ἐνδυναμόντες καταλάβωσι καὶ ἄλλα πλησιέστερα μέρη καὶ τοὺς πολιαρχήσωσιν, ἐξεκίνησαν ἐναντίον των περὶ τὰς ἐννέα χιλιάδας με ἀπόφασιν νὰ τοὺς ἀποδιώξωσιν ἀπὸ Καλογεροδοῦνιον, Βαλτέτσιον

χτλ. ἐὰν δὲν δυνήθῃσι νὰ τοὺς αἰχμαλωτίσωσιν, ἢ φονεύσωσι. Οἱ παρὰ τὸ Καλογεροβούνιον καὶ τὸ παρακείμενα αὐτῷ μέρη στρατιῶται μας ἰδόντες τόσον στρατὸν πεζικὸν καὶ ἵππικὸν χινοῦντα ἐναντίον των, μόλις ἥλλαξαν πυροβολισμοὺς τινὰς καὶ ἔφυγον πρὸς τὸ Βαλτέτσιον ὅπου ἐδιηγήθησαν τὰ συμβαίνοντα. Ὅλοι κατεχυριεύθησαν τότε ἀπὸ φόβου, ὅστις μετ' οὐ πολὺ κατέστη πανικός, ὅταν εἶδον τοὺς Τούρκους ἐπιπίπτοντας ἐναντίον των με ἀπόφασιν ζωῆς καὶ θανάτου, καὶ καταλαμβάνοντες τὸ Βαλτέτσιον, ὅπερ παρέδωσαν εἰς τὸ πῦρ, ὅθεν μόλις ἠδυνήθησαν διὰ τῆς φύγῃς, νὰ σωθῶσιν, ἤϊελον δὲ πολὺ πάθει τότε, ἐὰν δὲν ἤρχετο καὶ αὖτις ὁ Κολιοπούλος με τὸν στρατὸν τοῦ Χρυσοβιτισίου καὶ τῆς Πιάνας καὶ με νέους νεοσυλλέκτους, καὶ δὲν κατελάμβανε τ' ἀπέναντι μέρη καὶ ἀντεστέκετο πρὸς τοὺς Τούρκους, οἵτινες ἔκυνήγουν τοὺς Ἑλλήνας οὓς ἤϊελον νὰ θύσωσι καὶ ἀπολέσωσιν. Ἡ ἔλθευσις τοῦ Κολιοπούλου, ἔφερε καὶ ἕτερον μέγα ἀποτέλεσμα. Φοβούμενοί οἱ Τούρκοι μήπως περικυκλωθῶσιν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας καὶ τοὺς κλείσωσι τὴν διάβασιν ἀπεφάσισαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς Βαλτέτσι καὶ ἀκολούως εἰς Τρίπολιν, οὐχὶ ἀπρόσδῳλοι καὶ ἀμέριμνοι, διότι ὡς πρότερον ἔκυνηγοῦσαν οὗτοι τοὺς Ἑλλήνας οὕτω καὶ τώρα ἀντιστρόφως οἱ Ἕλληνες τοὺς ἐκυνήγησαν εἰς τὴν ἐπιστροφὴν των, μέχρι τοῦ χωρίου Μπολέτα καὶ πέραν πλησίον τῆς κάρτσοβας, πέντε λεπτὰ πρὸς δυσμὰς τῆς Τριπόλεως, πληγώσαντες καὶ φονεύσαντες τινάς.

Μετὰ τὴν εὐτυχῇ ταύτῃ σωτηρίαν, συνηθροίσθησαν οἱ διεσπαρμένοι Ἕλληνες εἰς Βαλτέτσιον, ἀφ' ὅπου διεσχορπίσθησαν αὖτις καὶ ὁ μὲν Κολοκοτρώνης με τοὺς Καρυτινοὺς, ἐπέστρεψεν εἰς Χρυσοβίτισιον, οἱ δὲ λοιποὶ Κα-

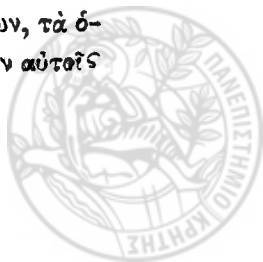

πεταναῖοι τῶν ἄλλων Ἐπαρχιῶν, ἀπῆλθον εἰς Λεοντα-
ριον καὶ ἄλλα μέρη πλησίον μὲν τῆς Ἐπαρχίας Καρυ-
ταίνης καὶ Τριπόλεως ἀλλὰ καὶ πλησίον τῆς Μεσσηνίας
καὶ τοῦ Μισθρός. Ἀπὸ Χρυσοβίτσιον μετέβη ὁ Κολοκο-
τρώνης εἰς Πιάναν πρὸς συγκρότησιν συμβουλίου, ὅπου
ἀπεφασίσθη ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ Κανέλλου Δεληγιάννη καὶ τῶν
ἄλλων καπετανέων, ἵνα συστήσωμεν δύο στρατόπεδα, ἓν
εἰς Πιάναν καὶ ἓν εἰς Χρυσοβίτσιον, εἰς χωρία ἰσχυρὰ καὶ
πλησίον κείμενα, ὑπὸ τὴν ἄμεσον μὲν ἀρχηγίαν τοῦ Κολο-
κοτρώνου, ὑπὸ τὴν ἔμμεσον ὅμως ἐπαγρύπνησιν τῆς ἐφορί-
ας, ἥτις ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶχε τὴν φροντίδα τῶν ζωοτροφιῶν,
τῶν πολεμοφοδίων, τῆς νεοσυλλεξίας, ἐξήσκει καὶ ἀνωτάτην
ἐπὶ τοῦ στρατοῦ κυριαρχίαν. (διωρίσθη δὲ τότε καὶ ὁ ἐκ Δη-
μητσάνης Ἀνδρέας Παπαδιαμαντόπουλος, στρατιωτικὸς
Ἀστυνόμος, ὅστις γινώσκων κατὰ τακτικήν, ἐγύμναζε
τοὺς στρατιώτας, ἀνδρεῖος δὲ καὶ καθαρὸς ὢν πα-
τριώτης, ἐνεφύχωνε διὰ λόγων καὶ ἔργων τὸν στρατόν.) Ἐ-
κεῖθεν διαβλέπομεν τὰ κινήματα τῶν ἐν Τριπόλει Τούρ-
κων καὶ συννενοούμεθα εὐκόλως μὲ τοὺς τῶν ἄλλων Ἐ-
παρχιῶν Καπεταναίους. Ἀπὸ Χρυσοβίτσιον ὁ Κολοκο-
τρώνης ἔγραψεν εἰς τοὺς ἐν Λεονταρίῳ κτλ. ὀπλαρχη-
γούς, ὅτι τὸ Καρυτινὸν στράτευμα ἐνεδυναμώθη ἄρκετὰ
καὶ ὅτι πρέπει καὶ αὐτοὶ νὰ σπεύσωσι νὰ καταλάβωσι τὸ
Βαλτέτσιον αὐτῆς. Οὗτοι ὑπακούσαντες, ἦλθον πράγματι
καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς Βαλτέτσιον καὶ ἐνησχολοῦντο εἰς
τὴν κατασκευὴν ταμπουρίων καὶ ἄλλων προμαχόνων δυ-
νατοτέρων ἢ τῶν πρότερον, πρὸς φύλαξιν των κατὰ τῶν
Τούρκων, εἰάν καὶ πάλιν θελήσωσι νὰ ἐξέλθωσι καὶ κτυ-
πήσωσιν αὐτούς. Τὸ στρατόπεδον τοῦτο τοῦ Βαλτετσίου,
ἐτροφοδοτεῖτο τακτικότερα ἀπὸ τὴν ἐφορίαν τοῦ στρατοῦ

τῆς **Ηιάνας** καὶ **Χρυσοβιταίου**. Ἐν τούτοις ὁ ἀρχιστράτηγος δὲν ἐκοιμᾶτο σχεδὸν ἐκ τῆς μερίμνης. Ὡς ἄξιος στρατηγός, ὡς ἀληθὴς Ἕλλην, ὡς πραγματικὸς πατριώτης περὶ ὅλων ἐφρόντιζε μετὰ τῆς Ἐφορίας. Ἔστειλεν ὀπλαρχηγούς εἰς Ἄργος, Κόρινθον, Ἀργολίδα καὶ ἄλλα μέρη καὶ τινὰς στρατιώτας μὲ τὸν Γεώργιον Πουρναρᾶν καὶ **Ηαππᾶ** Γεώργιον Περίερίωτην καπεταναίους εἰς τὴν Ἐπάνω Χρέπαν, μονήν, ἐν τῷ ὁμωνύμῳ ὄρει καὶ ἀπέναντι τῆς Τριπόλεως, διὰ νὰ βλέπωσι τὰ κινήματα τῶν ἐν Τριπόλει Τούρκων καὶ εἰδοποιῶσι τὸ ἀρχηγεῖον καὶ τ' ἄλλα στρατόπεδα διὰ σημείων ἐκ καπνοῦ, τὰ ὅποια βλέποντες οἱ πλησιέστεροι, εἰδοποιοῦν τοὺς ἀπωτέρω διὰ τουφεκισμῶν ἢ φωνῶν, κατὰ σύνθημα ῥιπτομένων ἢ ἀπαγγελομένων, καὶ οὕτω πάντες ἐπροφυλάττοντο καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς **Ηελοποννήσου**, ἂν καὶ ἐνίοτε συνέβησαν ὡς ἐκ τοῦ καπνοῦ λάβῃ τινὰ ἀνευ βλάβης.

Οἱ ἐν Τριπόλει Τούρκοι εἰς τοῦτο τὸ μεταξὺ ἐνεδυναμώθησαν μὲ ἀρκετὸν νέον στρατὸν φθάσαντα εἰς Τρίπολιν ὑπὸ τὸν **Κεχαγιάμπεη** καὶ ἄλλους ἀρχηγούς Ἀλβανούς καὶ αὐτοὶ μὲν ἐχάρησαν μεγάλως, ἡμεῖς ὅμως σφόδρα ἐλυπήθημεν, ὁ Ἀρχιστράτηγος ὅμως διὰ τῶν πειστικῶν λόγων του, τῆς ἀνδρίας καὶ τοῦ παραδειγματισμοῦ του μᾶς ἐπαρηγόρει καὶ μᾶς κατέστησε μᾶλλον ἀνδρείους καὶ ἀποφασιστικούς ἀφ' ὅτι πραγματικῶς εἴμεθα, φοβούμενος δὲ μήπως οἱ Τούρκοι ἐκκινήσωσι διὰ **Βαλτέταιον** καὶ ἀποδειλιάσωσι τὸ ἐν αὐτῷ στρατόπεδον, ἀπῆρχετο καὶ ἐκάστην εἰς αὐτὸ κατέδιδε τὰς ἀπαιτούμενας συμβουλὰς καὶ ἐνεψύχωνεν αὐτὸ καὶ τὸ ἐβούλει, διὰ στρατιωτῶν ἐκ **Χρυσοβιταίου**, εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ταμπουρίων, τὰ ὅποια, ἀρκοῦ καλῶς ἐτοιμάσθησαν, ἔμεγε πλέον ἐν αὐτοῖς

τάς νύκτας τὸ ἐν Βαλτετσιῳ στρατόπεδον ἐκ χιλίων σχεδὸν ἀνδρῶν συνιστάμενον ἀφοδὸν καὶ ἰσχυρὸν καὶ προσέχον διὰ σκοπῶν τοποθετηθέντων καταλλήλως.

Τὰ ἐν Πιάνῃ καὶ Χρυσοβίτσιῳ στρατόπεδά μας ἐν τούτοις ἀπαύστως ἐνεδυναμώνοντο καὶ ἐγκαρδιόνοντο καὶ οὐχὶ μόνον κατέδαινον εἰς τοὺς πρόποδας τῆς παρακειμένης πεδιάδος τῶν Δαβιῶν καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὰ ὄπλα καὶ εἰς ἄλλας ἀσκήσεις ὑπὸ τοῦ Παππαδιαμαντοπούλου καὶ ἄλλων ἀφθόως, ἀλλὰ προέβαινον καὶ μέχρι Σιλίμνης καὶ ἐκεῖθεν μέχρι Τρικόρφων βλέποντες τὴν Τρίπολιν. Πολλάκις μάλιστα ἠναγκάστημεν νὰ ἐλθῶμεν εἰς ἀκροβολισμοὺς μέ τινας Τούρκους, ἐξελθόντας κατὰ πρόσκλησίν μας, γενομένην διὰ πυροβολισμῶν καὶ φωνῶν, οὐχὶ μακρὰν τῆς Τριπόλεως. Πολλὰς δὲ νύκτας, πολλοὶ εὐτολμοὶ στρατιῶταί μας ἤρχοντο μέχρι σχεδὸν τοῦ φρουρίου τῆς Τριπόλεως, καὶ ὅσους Τούρκους εὕρισχον τοὺς ἐφόνευον, ὅ,τι δὲ εὕρισχον τὸ ἐσχύλευον. "Ὅλα δὲ ταῦτα οὐδὲν ἕτερον ὑπεδείκνυσεν ἢ ὅτι ἐλάδομεν θά'ρρος. "Ὁ κρότος τῶν ὀπλῶν δὲν μᾶς ἐτρόμαζεν ὡς πρότερον καὶ ὁ στρατὸς τῶν Τούρκων δὲν μᾶς ἐφόδιζε, μάλιστα δὲ μετὰ τινας ἡμέρας ἐκτυπήσαμεν ὡς οὐδέποτε ἄλλοτε γενναίως Τούρκους τινάς, ἐξελθόντας ἀπὸ Τριπόλεως καὶ ἐρχομένους πρὸς τὸ Χρυσοβίτσιον, καὶ τοὺς ἠναγκάσαμεν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Τρίπολιν, ἀφοῦ κάμπουσους ἐφονεύσαμεν καὶ ἐπληγώσαμεν μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸν "Ομέραγαν τοῦ Μπίμπαση, σπένῃ Τούρκων. "Ὅλα βεβαίως ταῦτα εἰς τὸ ἄκρον παρόργιζον τοὺς Τούρκους, δι' ὃ ἀπεφάσισαν, μὴ ὑποφέροντες πλέον τὴν ὕβριν, καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὰς ἐπιπληῆξεις τῶν γυναικοπαίδων καὶ τῶν γερόντων, νὰ ἐξέλθωσι πανστρατιᾷ καὶ μᾶς πολεμήσωσιν, ἔτρεξαν δὲ πάλιν

εἰς τὸ Βαλτέτσιον ὅπου ὁ πλεῖστος στρατός μας ἦτον συνηθροισμένος. Πρῶταν λοιπὸν τινὰ ἐκ διαλειμμάτων εἰς πέντε σώματα, ἐξήλθον περὶ τὰς 12,000. πεζοὶ καὶ ἵππεις, ὀδηγούμενοι ἀπὸ τοὺς καλλητέρους αὐτῶν ἀρχηγούς καὶ ἀκολουθούμενοι ἀπὸ φορτηγὰ ζῶα καὶ ἀπὸ σείζιδας καὶ ὑπηρέτας, διὰ τὰ σκύλλα καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν φονευήσομένων, διότι ἦσαν βέβαιοι ὅτι θέλουσι νικήσει εἰς τὴν μάχην ταύτην, ἣτις ἐπρόκειτο, ὥς ἐσκέπτοντο, νὰ φέρῃ τὴν γενικὴν τῆς Πελοποννήσου ὑποταγὴν. Διὰ νὰ φέρωσι τὴν γενικὴν καταστροφὴν κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ νὰ γεννήσωσι μείζονα φρίκην εἰς τοὺς ῥαγιαδας, ἔταξαν κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον τὰ πέντε σώματα. Τὸ μὲν τὸ καὶ ἰσχυρότερον ἐκ νέων Τουρκαλβανῶν καὶ Βαρδουνιωτῶν καὶ ἐκ τριῶν περίπου χιλιάδων ὀδηγουμένων ἀπὸ τὸν Ῥουμπὴ Μπαρδουνιώτην, ἓνα τῶν τρομεροτέρων τούρκων, διετάχθη νὰ προβῇ κατ' εὐθείαν ἐκ Τριπόλεως εἰς Βαλτέτσιον, τὸ δὲ νὰ φιάσῃ εἰς Βαλτέτσιον διὰ τῶν Ἀραχαμιτῶν, τὸ δὲ νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ φραγκοβρύσου καὶ ὅταν προσκλήθῃ νὰ σιάσῃ εἰς Βαλτέτσιον, τὸ δὲ νὰ διαβῇ κατ' εὐθείαν πρὸς δυσμὰς διὰ τοῦ Καλογεροβουνίου καὶ τὸ τελευταῖον, εἰς ὃ ὑπῆρχε καὶ τὸ πυραβολικὸν νὰ φιάσῃ εἰς Βαλτέτσιον ἐκ δυσμῶν διὰ τοῦ χωρίου Ἀλίκα. Μόλις ἔλαβεν ὁ ἀρχιστράτηγος τὴν εἶδησιν τῆς ἐξόδου τῶν Τούρκων ἀπὸ τοὺς ἐν ἐπάνω χρέπα σκοποὺς καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς μένοντας εἰς διαφόρους θέσεις πρὸς τὰ ὅρη τοῦ Βαλτετσίου καὶ εἰδοποίησε κατὰ πρῶτον τὸ ἐν Βαλτετσίῳ στρατόπεδον νὰ δεχέῃ τοὺς Τούρκους ἐν ἀνδρίαις τὰ ταμπούριά του, καὶ θέλει φιάσει καὶ αὐτός, ἀκολουθῶς δὲ ἐν τάχει εἰδοποιήσας τὸ ἐν Πιάνῃ στρατόπεδον νὰ ἐκκινήσῃ πάραυτα πρὸς τὸ Βαλτέτσιον, καὶ ἀποστείλας

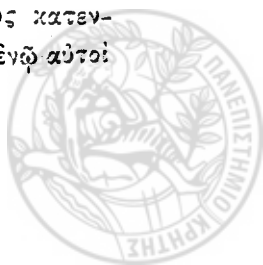
τινας καπεταναίους εἰς τὰ χωρία τῆς Καρυταίνης διὰ νὰ συναΐωσι καὶ νέους νεοσυλλέκτους καὶ νὰ φιάσωσιν εἰς Βαλτέτσιον, ἐξεκίνησε πρὸς τὴν κωμόπολιν ταύτην, μὲ τὸν στρατὸν τοῦ Χρυσοβιτισίου.

Τὸ πρῶτον σῶμα τῶν Τούρκων ἐν τούτοις ἔφθασε κατὰ τὸ Βαλτέτσιον καὶ εἶδε τὰ περιχαρακώματα τῶν χριστιανῶν καὶ ἠπόρησε, διότι ἐνόμιζεν ὅτι θέλει εὔρει αὐτοὺς ἐκτελειμένους ὥς εἰς τὴν πρώτην ἐν τῷ μέρει τούτῳ μάχην, δὲν ἀπεδειλίχασεν ὁμῶς, ἐδραμεν ἐμπρὸς, κατέλαβε τὴν βρύσιν καὶ τὰ φρέατα καὶ οὕτως ἐστέρησε τοὺς Ἕλληνας τοῦ ὕδατος καὶ ἤρχισε νὰ πυροβολῇ κατὰ τῶν περιχαρακωμένων χριστιανῶν, οἵτινες οὐδαμῶς δειλιάσαντες, ἐπολέμουν αὐτοὺς μὲ ἀνδρίαν καὶ καρτερίαν. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν γενομένων τούτων ἔφθασε καὶ ὁ Κολοκοτρώνης πλαγίως τῶν πολιορκουμένων οἵτινες ἐτέθησαν μετὰ τῶν δύο πυρῶν, ἀλλ' εἰς τοῦτο τὸ μεταξύ, ἐνῶν μάχῃ εἶχε σπουδαία καταστῆ, ἔφθασε τὸ τέταρτον τουρκικὸν σῶμα καὶ εἶσε τὸν στρατὸν τοῦ Κολοκοτρώνου, ἐκ χιλίων συνιστάμενον ἐν τῷ μέσῳ δύο ἐπίσης πυρῶν. Μετὰ τινος ὥρας, ἔφθασε ὁ Δ. Πλαπούτας μὲ τὸ σῶμα τῆς Πιάνας καὶ ἐτέθη εἰς κατάλληλον θέσιν, διότι καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ τέταρτον σῶμα τῶν Τούρκων ἐπολέμει καὶ τοὺς ἐν τοῖς ταμπουρίοις ἐνεὶά' ῥ' ῥυνε καὶ τὸ σῶμα τοῦ Κολοκοτρώνου ἐδορήσει. Ἐκτοτε ἡ μάχῃ κατέστη ὄντως λυσσώδης. Ἐν τούτοις ἔφθασαν προσκληθέντα καὶ τὰ ἑτερα Τουρκικὰ σώματα, καὶ ἐκ διαφόρων μερῶν καὶ τίνα χριστιανικὰ στρατεύματα τὰ ὅποια ἐτοποιοῦντο ἀπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον, καὶ ἡ μάχῃ κατέστη γενικὴ καὶ φοινικὴ πρὸς τοὺς Τούρκους, διότι οὗτοι βέβαιοι ὄντες διὰ τὴν νίκην ὥς ἐκ τῆς πληθύος, καὶ τῆς προλήψεως, ὅτι οὐδὲν σημαίνου-

σιν οἱ Χριστιανοὶ στρατιῶται, ἔμενον ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς σφαῖρας τῶν ἐχθρῶν των, ἐνῷ οὗτοι, γινώσκοντες τὴν ἀδυναμίαν των, ἐπροφυλάττοντο ἐπιτηδείως ὀπίσθεν τῶν πετρῶν καὶ τῶν περιχαρακωμάτων καὶ τὸ βόλι αὐτῶν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς σῶμα ἀνθρώπινον εἰσήρχετο, ἐνῷ τὸ τῶν Τούρκων ἐκτύπα εἰς τὴν πέτραν.

Ταῦτα πάντα ὁ ἀετωσιδὴς ὀφθαλμὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου ἔδλεπε καὶ ἐχαίρετο, διὰ τὴν δώση δὲ εἰς μὲν τοὺς Ἑλλήνας πλείονα καρτερίαν, τοὺς δὲ Τούρκους ν' ἀποδειλιάσῃ ἔκραζε μὲ τὴν βροντώδη αὐτοῦ φωνήν, « βασταύετε καλὰ τὰς θέσεις Σας ἀδελφοί, κτυπᾶτε τοὺς βρωμότουρκους καὶ ἔφθασεν ὁ Κολοκοτρώνης μὲ 10,000. στρατὸν καὶ ὁ Πετρόμπεης μ' ὅλους τοὺς Μανιάτας ». Οἱ λόγοι οὗτοι ἔφερον μεγάλα ἀποτελέσματα, διότι οἱ μὲν Τούρκοι ἀπεδειλιάσαν, οἱ δὲ Χριστιανοὶ ἐνέλα' ῥρύνθησαν καὶ ἀντεστέκοντο εἰς τὰ γιουρούσια τῶν Τούρκων πεισματωδῶς καὶ ἐπιτηδείως, λαβόντες δὲ ἐφόδια καὶ πολεμοφόδια οἱ Ἕλληνες, κατεστάλησαν μᾶλλον ἀτρόμητοι. Πολλοὶ μάλιστα Ἕλληνες ἐξῆλθον τῶν προμαχόνων καὶ ἐπολέμησαν μὲ τοὺς ἐκτὸς αὐτῶν Τούρκους θαυμασίως καὶ ἐπέφερον οὐχὶ μικρὰς βλάβας εἰς αὐτούς.

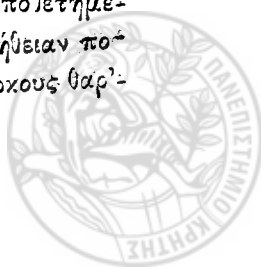
Ὁ Ἥλιος ἐν τούτοις ἔδυσεν, ἡ νύξ ἐπῆλθε καὶ ἐνῷ οἱ Ἕλληνες ὀχυρώθησαν προστηκόντως καὶ ἐδοξολογοῦν τὸν Θεόν, διότι νικηταὶ ἐφάνησαν τὴν ἡμέραν ταύτην πολλὰκις κατὰ τῶν Τούρκων, οἱ Τούρκοι διεσκέπτοντο, πῶς νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Μόλις λοιπὸν ἀνέτειλεν ἡ αὐγὴ τῆς ἐπομένης ἡμέρας καὶ οἱ Τούρκοι τοῦ Α' σώματος διὰ σημείων καπνοῦ ἔδωσαν εἰς τὰ λοιπὰ σώματα τὸ σύνθημα τῆς ἀναχωρήσεως. Ὁ ἀρχιστράτηγος ὁμῶς κατενόησε τὸν σκοπὸν τοῦ σημείου, καὶ ἐφώνησεν, ἐνῷ αὐτοὶ

Ξεις των ἀλλ' ὑπεράσπιζον αὐτὰς γενναίως καὶ τέλος ἐθεώρουν τοὺς Τούρκους οὐχὶ ὡς ἄνδρας. Δὲν ἔλειψαν ὁμῶς καὶ τότε καὶ πρότερον καὶ μετὰ ταῦτα νὰ δοξολογῶσιν ἐκάστοτε τὸν Θεὸν εἴτε διὰ τὰς ἡττας των, εἴτε διὰ τὰς νίκας των.

Οἱ Τούρκοι θελήσαντες νὰ ἐκπλύνωσι τὸν ῥύπον ὃν ἔλαβον εἰς Βαλτέσιον, ἀπεφάσισαν νὰ συγκροτήσωσι νέαν μάχην, οὐχὶ πλέον εἰς Βαλτέσιον, ἀλλ' εἰς Βέρβαινα ὅπου ἦτο συγκεκροτημένον ἕτερον στρατόπεδον. Δέκα λοιπὸν περὶ χιλιάδες ἐξ αὐτῶν καλῶς ὀπλισμένοι καὶ μ' ὅλα τ' ἀναγκαῖα προμηθευμένοι καὶ μετὰ κανονίων, ἐξεκίνησαν διὰ Βέρβαινα, ἀλλ' ἐπεὶδὴ σῶμά τι στρατιωτικὸν Ἑλλήνων μέχρι τῶν 300. διέμενεν εἰς Δολιανὰ, ἀπεφάσισαν ἵνα πολεμήσωσιν αὐτό, δι' ὃ Κεχαγιάμπεης ἄρχηγὸς τοῦ Τούρκικοῦ στρατοῦ, ἀπέστειλε μίαν μοῖραν τοῦ στρατοῦ του κατὰ τῶν ἐν Δολιανοῖς, αὐτὸς δὲ μετὰ πλείστον μὲν μέρος τοῦ στρατοῦ του ἀπῆλθεν εἰς Βέρβαινα, ἕτερα δὲ μοῖρα αὐτοῦ, διέβη τὴν ψιλὴν ῥαχὴν, ἀνωτὴ τῶν Δολιανῶν, μετὰ τὴν διαταγὴν τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς Βέρβαινα ἀπὸ τὸ ἀντίθετον μέρος διὰ νὰ θέσωσι τὰ Βέρβαινα καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς πολιορκουμένους μεταξὺ δύο πυρῶν.

Ἐν τούτοις, οἱ μὲν ἐν Δολιανοῖς 300. ἀρειμάνιοι στρατιῶται, διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ Τούρκοφάγου Νικηταρᾶ, τυχαίως εὐρεθέντες ἐκεῖ, κλεισθέντες εἰς τὰς ὀχυροτέρας οἰκίας, ἐμάχοντο πρὸς τοὺς Τούρκους γενναίως καὶ ἀποτελεσματικῶς, διότι ἐφόνευσαν τινὰς τῶν πολιορκητῶν, οἱ δὲ ἐν Βερβαίνοις Ἕλληνες, καλῶς τοποθετημένοι ἐν ταμπουρίοις, καὶ ἔχοντες ἀρκετὴν προμήθειαν πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν, περιέμενον τοὺς Τούρκους θάρ-

ῥαλέως καὶ ἅμα ἐφάνησαν, ἤρχισαν ἀκατάπαυστον πῦρ. Οἱ Τούρκοι Μπαρδουνιώται ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸν Φουμπήν, καὶ στενοχωρούμενοι πολὺ ἀπὸ τὸ πῦρ τῶν πολιορκουμένων, ἐξέβαλον τὰς σπάθας καὶ γιαταγάνια τῶν καὶ ὥρμησαν κατὰ τῶν ὀχυρωμένων, ἀλλ' αὐτοὶ τόσον ἐπιτυχῶς τοὺς ἀντέκρουσαν, ὥστε, ἀφοῦ ἐφόνευσαν ἀρχετούς, ἠνάγκασαν τοὺς λοιποὺς νὰ ὀπισθοδρομήσωσι καὶ ἐπειδὴ καὶ οὗτοι καὶ οἱ λοιποὶ πολιορκηταί, ἐπύθον πολλὰς ζημίας, ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσυρῶσιν ὀλοτελῶς ἐκ Βερβαίνων, συνασπισθέντες λοιπὸν ὅλοι ἔστρεψαν τὰ νῶτα, φεύγοντες δρομαίως πρὸς τὰ Δολιανὰ, ὅπου ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοι Τούρκοι. Οἱ ἐν Ταμπουρίοις Ἑλληнес τότε ἐξήλθον αὐτῶν καὶ τοὺς κατεδίωξαν ἀπηνῶς. Τότε οἱ Τούρκοι διεσπάρησαν καὶ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν τινὲς καὶ τέλος διήλθον τὰ Δολιανὰ, ὅτε οἱ Ἑλληнес ἐσταμάτησαν πλέον, ἐκπυρσοχροτοῦντες διὰ τὴν νίκην καὶ ὑβρίζοντες τοὺς Τούρκους. Οἱ ἐν Δολιανοῖς τότε Τούρκοι, βλέποντες τοὺς ὁμοθρήσκους τῶν, φεύγοντας, ἐφοβήθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Τοῦτο ἰδόντες οἱ πολιορκούμενοι, ἐξήλθον τῶν οἰκιῶν καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς καὶ ἐφόνευσαν οὐκ ὀλίγους.

Οἱ Ἑλληнес ἐδοξολόγησαν τὸν μέγαν Θεὸν τῶν διὰ τὰς δύο ταύτας νίκας, καθ' ἃς ἐκέρδησαν οὐκ ὀλίγα, μετὰ τῶν ὁποίων κανόνια, τουφέκια, πολεμοφόδια, κάπας, τσαντίρια κτλ. καὶ τὸ ἀτρόμητον τῆς καρδίας, ὁπερ τὸ σπουδαιότερον.

Ἐνῶ ὁμως ἐνίκων οἱ Ἑλληнес διπλὴν νίκην εἰς Δολιανὰ καὶ Βέρβена, ἕτεροι Ἑλληнес, ἀνδρεῖοι καὶ ἀποφασιστικοί, ἔδρεπον τοὺς καρπούς νέων νικῶν κατὰ τῶν Λαλαίων Τούρκων, οἵτινες πρότερον δὲν ἠδυνήθησαν νὰ

ἔλθωσιν εἰς Τρίπολιν, ὥς ἐσκόπουν κατ' ἀρχὰς ἐμποδα-
σθέντες ἀπὸ τὰ πολιορκοῦντα αὐτοὺς στρατεύματα. Ἰδοὺ δὲ
τὶ ἡμεῖς γινώσκομεν διὰ τὰ κατὰ τὸ Λάλα.

Τοὺς Λαλαίους εἶχον πολεμήσει πολλάκις οἱ περὶ τὸ
Λάλα συγκεντρωθέντες, Γαστουινῶται, Καλαβρυτινοὶ καὶ
Ἐπτανήσιοι. ἀλλ' οὐδὲν ἔφερον σπουδαῖον γενικὸν ἀ-
ποτελεσμα, διότι οἱ Λαλαῖοι Τούρκοι καὶ πολλοὶ καὶ
ἰσχυροὶ ἦσαν, ἀνέβαινον περὶ τὰς 3,000 μαχίμων ἀν-
δρῶν, δι' ὃ ἔγραψαν εἰς τὸν Κολοκοτρῶνην, ὅστις ἐπεμ-
ψεν ἀρκετὸν νέον στρατὸν ἐκ Καρυτινῶν, Φαναριτῶν καὶ
Ἀρχάδων, ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς Γεωργάκην Πλαπλούταν,
ἀνδρεῖον καὶ ἄξιον ἀρχηγόν, καὶ τὸν Δημήτριον Δεληγι-
άννην, οἵτινες ἅμα ἐφύασαν, συννεοήθησαν μὲ τοὺς ἐ-
κεῖσε ἀνδρείους ἀρχηγούς, Ἀνδρ. Μεταξᾶν, Γ. Σισίνην,
Παναγ. Φωτήλαν κτλ. καὶ ἀπεφάσισαν νὰ νικήσωσιν ἢ
νὰ ἀποθάνωσι. Συνεκρότησαν λοιπὸν μάχην εἰς τὴν πε-
διάδα τοῦ Πούσης, κατ' ἣν ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες, ἐφονεύθη
ὁμῶς ὁ Γ. Πλαπλούτας πολιορκηεὶς, ἀφοῦ ἔδειξε τέρατα
ἀνδρείας καὶ πολλοὺς Τούρκους ἐστελεν εἰς τὸν ἄδην. Οἱ
Λαλαῖοι νικηθέντες εἰς τὴν σπουδαίαν ταύτην μάχην, ἐ-
πεμψαν εἰς Πάτρας ζητοῦντες βοήθειαν ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ
Τούρκους, οἵτινες ἐπεμψαν μετὰ τοῦ Ἰσοῦφ Πασσᾶ περὶ
τοὺς χιλίους καὶ ἐνεδυνάμωσαν τοὺς Λαλαίους. Μόλις οἱ
Ἕλληνες ἔμαθον τὴν ἔλευσιν ταύτην τῆς ἐπικουρίας τῶν
Τούρκων εἰδοποίησαν τὸν Κολοκοτρῶνην καὶ ἀπήτησαν
νέαν ἐπικουρίαν, ὃ δὲ Κολοκοτρῶνης ἐστειλε τοιαύτην
ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Δημ. Πλαπλούτα, ὅστις, ἀφοῦ συνο-
μίλησε μὲ τοὺς λοιποὺς ἀρχηγούς, ἀπεφασίσθη ἵνα πο-
λεμήσωσιν ἐκ τοῦ συστάδην τοὺς Λαλαίους καὶ τοὺς ἐπι-
κόρους αὐτῶν καὶ οὕτω καὶ ἐγενετο. Οἱ Ἕλληνες κα

τοὶ στέρουμένοι τροφῶν καὶ ὕδατος, ἐπολέμουν ἐκτὸς τοῦ Λάλα μετὰ γενναιότητος καὶ καρτερίας, καὶ ἀφοῦ ἐφόνευσαν ἀρκετοὺς ἐχθροὺς, ἔτρεψαν τοὺς λοιποὺς εἰς φυγὴν καὶ ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ κλεισθῶσιν εἰς τοῦ Λάλα, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐτραβίχθησαν εἰς τὴν κωμόπολιν Δίβρην. Οἱ Τοῦρκοι ὁμῶς βλέποντες, ὅτι δὲν δύνανται ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς φάλαγγας τῶν Ἑλλήνων, ἀπεφάσισαν νὰ φύγωσιν εἰς τὰς Πάτρας, δι' δ τὴν 17 Ἰουνίου, χωρὶς νὰ γινώσκουσιν οἱ Ἕλληνες, θέσαντες πῦρ εἰς διαφόρους οἰκίας τοῦ Λάλα, καὶ παραλαβόντες τὰ γυναικόπεδα καὶ τὰ τιμωρότερα αὐτῶν πράγματα, ἀνεχώρησαν. Μόλις οἱ Ἕλληνες ἔμαθον τὴν ἀναχώρησιν τῶν Τοῦρκων, ἐσυσυρματώθησαν καὶ ὥρμησαν ἐναντίον των καὶ ἐπέφερον ἀρκετάς εἰς αὐτοὺς νέας ζημίας, κατ' ὁδόν. Οὕτω λοιπὸν ἐσώθησαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἀπὸ τοῦ Λαλαίου καὶ ἐδόξα-
σαν τὸν Θεόν, διότι καὶ ἐνταῦθα νικηταὶ ἀνεδείχθησαν.

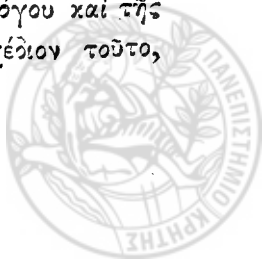
Ἐνῷ ταῦτα ἐλάμβανον χώραν, ὁ ἀρχιστράτηγος, δὲν ἔμεινεν ἀδιάφορος, οὔτε περιωρίσθη νὰ χαρῇ διὰ τὴν σημαντικὴν νίκην τοῦ Βαλτετσίου. Ἀφήσας, ὡς ὑπῆρχε, τὸ ἐνταῦθα στρατόπεδον, παρέλαβε τὸν πλεῖστον στρατὸν τῶν στρατοπέδων Πιάνας καὶ Χρυσοβιτσίου καὶ ἦλθεν εἰς Ζαράκοβαν. Ἐκεῖ στήσας τὸ ἀρχηγεῖον, ἐντὸς μεγάλου τι-
νὸς Ὑψοῦ Τουρκικοῦ, ἐτοποθέτησε τὸν στρατὸν του πρὸς τὰ ἄνω καὶ μέρη τῶν Τρικόρφων, μέχρι τοῦ Διασέλου τῆς Ἐπάνω χρέπας, διὰ νὰ προφυλάττηται ἐν περιπτώσει καθ' ἣν οἱ Τοῦρκοι, θελήσωσι νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτοῦ, εἴτε ἐκ Ἡερῶριου, εἴτε ἐκ Σιλίμνης. Θέλων δὲ νὰ καταλάβῃ καὶ τὴν Σιλίμναν, ἐπεμφε καὶ ἦλθεν τὸ ἐν Βαλτετσίῳ στρατόπεδον. Οὕτω λοιπὸν ἐπλησιάσαμεν πρὸς τὴν Τρίπολιν, καταλαβόντες τὰ ὄρη τῆς δυτικῆς αὐτῆς πλευρᾶς

ἀπὸ Σιλίμνης καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Διασέλου τῆς Ἐπάνω Χρέπας καὶ κάτωθι ἐν μέρει πρὸς τὰς ῥεματιὰς, τὰς σχηματιζούσας τὰ ῥεύματα τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου. Εἰς ὅλα τὰ μέρη ταῦτα πρῶτον ἤδη κατεσκευάσαμεν ἐκλεκτὰ ταμπούρια καὶ ἐπεριμέναμεν τοὺς Τούρκους, διὰ νὰ τοὺς δείξωμεν τί ἐστὶν Ἑλληνικὸν καρυοφίλιον. Οἱ Τούρκοι ὅμως ἡσύχαζον, δι' ὃ ἡμεῖς λαβόντες θά'ρρος προέβημεν χαμηλότερα, κατεσκευάσαμεν ταμπούρια καὶ εἰς τὸ κυρίως Τρίκορφα καὶ εἰς τὸ βουνὸν τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα βουνὰ φαίνεται ἡ Τρίπολις, ἡμῖσαιαν ὥραν οὔσα μακρὰ καὶ ἅπασα σχεδὸν ἡ πεδιάς. Ἐκεῖθεν ἐβλέπομεν πάντα τὰ κινήματα τῶν Τούρκων, ἀλλ' εἰς μάτην τοὺς ἐπροσκαλοῦσαμεν νὰ ἐξέλθωσι, διὰ τῶν φωνῶν καὶ τῶν τουφεκισμῶν μας, αὐτοὶ δὲν ἐξήρχοντο, φοβούμενοι γέας ἤττας, διότι, οἱ δυστυχεῖς, εἶχον ἀποδεδιλάσει, καὶ ἐπίστευσαν πλέον ὅτι ὁ ῥαγιαῖς θέλει τοὺς κατασφάζει. Ἐκ διαλλειμμάτων ὅμως ἐξήρχοντο εὐ-ἀρήμοι Τούρκοι, διὰ νὰ μας φοβίσωσι καὶ διὰ νὰ βλέπωσι τὴν καρδίαν μας ἀλλ' ἡμεῖς τοὺς ἐκτυπούσαμεν πάντοτε με' αἴσιον ὑπὲρ ἡμῶν ἀποτέλεσμα. Μάλιστα ἡμέραν τινὰ ἐγὼ μέ τινας ἄλλους περὶ τοὺς τριάκοντα, ἐνῶ εἰμένα ἀπέναντι τοῦ πηγαδίου τοῦ ἁγίου Βλασίου εἰς τὸ βουνόν, πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ Τριπόλεως εἰς Καρύταιναν, ἥτις χωρίζεται, καὶ ἡ μὲν πηγαίνει εἰς Σιλίμναν, ἡ δὲ εἰς Ζαράκοβαν, καὶ ἐκτυπούσαμεν σῶμά τι Τουρκικὸν ἐκ 500 ὡς ἑγγιστα, ἐπερικυκλώθημεν αἰφνης παρ' αὐτῶν διὰ νὰ συλληφθῶμεν καὶ μολοντόι ἐπολεμούσαμεν γενναίως καὶ καρτερικῶς, ἠθέλομεν ὅμως φονεῦθαι ἢ συλληφθῆναι, ἐὰν ὁ Δ. Πλαπούτας δὲν ἀπέστελεν ἐπικουρίαν, ἥτις κατόρθωσε τὴν διάλυσιν τῆς πολιορκίας καὶ τὴν φυγὴν τῶν

Τούρκων ἐξ ὧν ἐφονεύθησαν δύο ἢ τρεῖς.

Ἐνῶ ἡμεῖς διαμένομεν εἰς τὸ νέον τοῦτο στρατόπεδον, ἕτερα δὲ στρατόπεδα συνεκεντροῦντο εἰς διάφορα ἄλλα μέρη περὶ τὴν πεδιάδα τῆς Τριπόλεως, μανθάνομεν ὅτι Δημήτριος ὁ Ὑψηλάντης ἔφθασεν εἰς Ὑδραν καὶ ἐκεῖθεν ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ εἰς Ἄστρος καὶ ν' ἀνέοῃ πρὸς τὰ στρατόπεδά μας. Ἡ εἰδοσις αὕτη ἐνέπλησεν ὅλους χαρᾶς καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἀνάγκη νὰ συννενοηθῇ ὁ ἀρχιστράτηγος μετ' αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς Ἄστρος, μετὰ διαφόρων ἄλλων ὀπλάρχῃγων, ἐγκαταστήσας εἰς τὴν θέσιν τοῦ προσωρινῶς τὸν υἱόν του Πᾶνον. Ὑποδεχθέντες οἱ ἐν Ἀστρει τὸν Ὑψηλάντην μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν, παρέλαβον αὐτὸν καὶ ἔφερον εἰς τὸ ἐν Βερβαίνοις στρατόπεδον, ὅπερ τὸν ὑπεδέχθη διὰ παρατάξεως καὶ διὰ ζητωκραυγῶν καὶ πυροβολισμῶν. Μετὰ τὰς πρώτας ταύτας ὑποδεξιώσεις, ὁ Ὑψηλάντης ἐζήτησε τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν, ὡς πληρεξούσιος τοῦ γενικοῦ ἐπιτρόπου τῆς ἀρχῆς, ὃν ἡμεῖς οὐτε ἐγνωρίζομεν, οὔτε ἐδέχθημεν ποτέ εἰς τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν καὶ ἀφ' ὃν οὐδὲν ποτέ ἐλάβομεν, αἱ πλεῖστοι ἀρχηγοὶ ὅμως τοῦ στρατοῦ καὶ οἱ προὔχοντες δὲν ἐδέχθησαν τὸ τοιοῦτον, δι' ὃ δυσαρεστηθεὶς ὁ Ὑψηλάντης, ἔφυγε διὰ Καλάμας. Ἐν τούτοις διὰ τινων ῥαδιουργιῶν ἀγνοοῦμεν, μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Ὑψηλάντου, ὀλίγον ἔλειψε νὰ γίνῃ τρομερὰ ὀχλαγωγία ἀπὸ τινος στρατιωτικούς, ζητοῦντας νὰ σκοτώσωσι τοὺς προὔχοντας ὡς μὴ δεχομένους δῆθεν ν' ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τὴν διοίκησιν ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην, ἀλλ' ὁ Κολοκοτρώνης, παραλαβὼν ἰδιαιτέρως τοὺς πρωτοεργούς τῆς μελλούσης ὀχλαγωγίας καὶ ὁμιλήσας αὐτοῖς, τοὺς ἔπεισε διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς μεγάλῃς ὑπολήψεώς του ἵνα ἀφήσωσι τὸ σχέδιον τοῦτο,

ὅπερ ἔσεται ἡ κατὰστροφὴ τῆς πατρίδος, καὶ νὰ περιορί-
σῶσιν εἰς μικροτέρας ἀπαιτήσεις, τοῖς ὑπεσχέθη δὲ νὰ
προσκαλέσῃ τὸν Ὑψηλάντην καὶ τοῦ παραδώσῃ τὴν ἀνω-
τάτην διοίκησιν τοῦ στρατοῦ του. Καὶ οὕτω καὶ ἐπραξεν,
ἀφοῦ παρεδέχθησαν, τὴν γνώμην του οἱ στρατιωτικοὶ οὗτοι.
Ἐπεμψε λοιπὸν τότε τοὺς Ἀναγνωσταρᾶν καὶ Ἀρχιμαν-
δρίτην Φλέσσαν, εἰς Λεοντάριον ὅπου ἦτον εἰσέτι ὁ Ὑ-
ψηλάντης καὶ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Τρι-
κόρφων, καὶ κατέστησεν ἀρχηγὸν τῆς πολιορκίας
τῆς Τριπόλεως ὅπερ ἀγωγγίστως παρεδέχθημεν ὅλοι,
χάριν τοῦ Κολοκοτρώνου, χάριν τῆς πατρίδος. Οὕτω λοι-
πὸν ὁ Κολοκοτρώνης ἀπέδειξεν οὐχὶ μόνον ἄκρον πατριω-
τισμὸν, ἀλλὰ καὶ ἀπαράμιλλον πολιτικὴν σύνεσιν, καὶ ἔ-
σωσε τὴν Πελοπόννησον ἀπὸ ἀφρευκτον ἐμφύλιον πόλεμον.
Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, Ἰούνιον τοῦ 1821 ἄρχεται ἡ
διάδοσις τοῦ πρώτου μιάσματος τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς
διαίρέσεως, ἀλλὰ καὶ ἡ τακτικὴ τῆς Τριπόλεως πολιορκία.

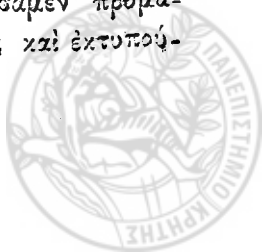
Ἐν τούτοις οἱ ἐν Τριπόλει Τούρκοι, γνωρίσαντες ὅτι
ὁ Κολοκοτρώνης ἄφησε τὸν στρατὸν του, πρὸς δὲ ἀγανα-
κτῆσαντες, διότι μία χούφτα Ἑλλήνων εἰς τὸν κάτω Μή-
τικα ἔτρεφεν εἰς φυγὴν σῶμά τι ἱππικοῦ καὶ πεζῶν ἐρ-
χόμενον ἐκ τῆς πεδιάδος εἰς ἣν ἀπῆλθε διὰ νὰ συνάξῃ γεν-
νήματα, ἀπεφάσισαν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ νὰ κτυπήσωσι
τὸ ἐν Τρικόρφοις στρατόπεδόν του, δι' ὃ ἐξελλόντες τῆς
Τριπόλεως, ἔδραμον πρὸς τὸ Μερκοβούνιον καὶ ἐκεῖθεν ἀ-
ναβάντες τὰ βουνά, ἐπρότίθεντο νὰ μᾶς κτυπήσωσι ἐκεῖ-
θεν. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Πάνος Κολοκοτρώνης ἔλαβε μέρος τοῦ
στρατοῦ καὶ κατέβη πρὸς τὴν πεδιάδα καὶ ἐκυνήγησεν ὁ-
πίσθεν τοὺς Τούρκους, ἐνῶ οἱ λοιποὶ ἐν Τρικόρφοις ἐτοι-
μοὶ ἦσαν ἵνα κτυπήσωσιν αὐτοὺς κατὰ μέτωπον. Οἱ Τούρκοι

φοβηθέντες, ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσι. Τότε τὸ ἱππικὸν τῶν Τούρκων ἀφ' ἐνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἐπανερχόμενοι Τούρκοι ἐπέπεσον κατὰ τοῦ μικροῦ σώματος τοῦ Πάνου, κατὰ τὸν Μικρὸν Μίτυχα τοῦ Μερκοδουνίου καὶ ἤνοιξε πεισματώδης μάχη, καὶ ἦν συμπτυκνυθέντες οἱ Ἕλληνες, ὡς πράττουσιν οἱ τακτικοὶ στρατιῶται, ἐπολέμησαν τόσον ἐπιτηδείως, ὥστε ἔτρεψαν τοὺς Τούρκους ἱππεῖς καὶ πεζοὺς εἰς φυγὴν, ἀφοῦ ἐφόνευσαν κάμπτους ἐξ αὐτῶν.

Ἡ μικρὰ αὕτη μάχη ἐδόξασεν αὖτις τὰ ὄπλα τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες πλέον ἐπέσκησαν ὅτι καὶ ἐν τοῖς πεδίοις δύνανται νὰ πολεμῶσι καὶ ἐχάρησαν μεγάλως. Ὁ Κολοκοτρώνης ὁμῶς, ἐπανελθὼν, ἐπέπληξε τὸν υἱὸν του, διότι ἐτόλμησε νὰ ἐκίεσῃ πρὸς μάχην τοὺς Ἕλληνας εἰς πεδίον.

Ἐλθόντος τοῦ Ὑψηλάντου εἰς Τρίκορφα, καὶ ἐγκατασταθέντος εἰς τὴν ἀρχηγίαν, ὁ Κολοκοτρώνης διέταξε τὸ στρατόπεδον καὶ κατέβη χαμηλότερον. Κατελάδομεν, λοιπόν, ἀφ' ἐνός τὸν ἅγιον Βλάσσην καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τῆς Κάρτσοδας, τὸν Ἀγιάννην, τὸν ὑψηλὸν ὄμον καὶ τὸ χωρίον Θάνα καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ κάτωθι μέρη τοῦ Βουνοῦ τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ πέραν μέχρι Μπεντενίου καὶ συχνάκις ἐρχόμεθα εἰς ἀκροβολισμοὺς μὲ τοὺς Τούρκους, καθόσον μὴ βλέποντες αὐτοὺς πλέον νὰ ἐξέρχωνται, τοὺς ἐρεΐζομεν ἡμεῖς ἐκάστοτε, πηγαίνοντες μέχρι τῶν ἐπάλλξεων τοῦ φρευρίου καὶ ἀρπάζοντες ὅ,τι εὐρίσκομεν, καὶ ἐφονεύσαμεν πολλοὺς Τούρκους, ἀλλ' ἐφονεύθησαν καὶ τινες ἐδικοὶ μας. Περὶ τὴν Κάρτσοδαν ἐν τούτοις κατεσκευάσαμεν προμαχῶνα δυνατόν εἰς ὃν ἐλέταμεν καὶ κανόνια καὶ ἐκτυπού-

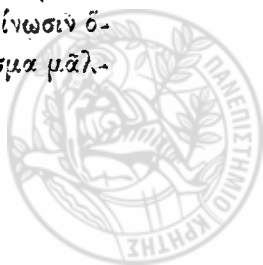

σαμεν τὴν μεγάλην τάπιαν καὶ κατορθώσαμεν ὥστε νὰ μείνωσιν ἄχρηστα τὰ κανόνιά της καὶ οἱ Τοῦρκοι νὰ μὴ φαίνωνται εἰς τὰς ἐπάλξεις ποσῶς, διότι ἀκαταπαύστως τοὺς ἐπυροβολούσαμεν καὶ διὰ νὰ μάλωμεν νὰ σημαδεύωμεν καλῶς καὶ διὰ νὰ ἐκφοβίζωμεν τοὺς Τούρκους. Ἐνταῦθα ἐκάμαμεν καὶ ὑπόνομον ἥτις δὲν ἐτέλῃ εἰς ἐνέργειαν, διότι εὔρομεν πέτρας, καὶ διότι ἐλπίζομεν ταχίστην τὴν παράδοσιν τῆς Τριπόλεως. Κατὰ τὴν θέσιν Κάτω Μήτικα τῆς Τριπόλεως καὶ ἐκεῖθεν κατὰ τοῦ Λουκᾶ καὶ πέραν πρὸς τὸ Νεοχώριον, Ζευγαλατεῖον, καὶ ὅλον τοῦτον σκεδὴν τὸν ζυγὸν τῶν βουνῶν ὑπῆρχε σῶμα τι ἐπίσης Ἑλλήνων στρατιωτῶν ἐνάστοτε χτυποῦν τοὺς Τούρκους, ὁσάκις διέβαινον ἐκεῖθεν καὶ ἐδίδοντο εἰς τὴν ἀρπαγὴν γεννημάτων ἀπὸ τὰ χωρία τῆς πεδιάδος τῆς ἀρχαίας Μαντινείας, ἢ ἐκ τῶν ἄλλων χωρίων τοῦ Ζευγαλατείου κτλ. Τοῦτο δὲ ἐγένετο καὶ ἐκάστην σχεδὸν καὶ πολλάκις ὅλη ἡ πεδιάς ἐπληροῦτο ἀπὸ γυναικόπαιδα ἀσταχολογούντα ἐκ τῶν ἀγρῶν. Τὸ σῶμα λοιπὸν τοῦτο ὁ Κολοκοτρώνης μεταβάς αὐτοπροσώπως εἰς Μήτικα καὶ Λουκᾶ, διέταξε νὰ συγκεντρωθῇ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Μήτικα καὶ τοῦ ἀπέναντι βουνοῦ πρὸς τὸ Λουκᾶ, διὰ νὰ παρατηρῇ τὰ κινήματα τῶν Τούρκων καὶ χτυπᾷ αὐτοὺς ὁσάκις τῷ εἶναι δυνατόν. Ἰδὼν δὲ ὅτι ἡ θέσις ἢ μεταξὺ Μήτικα καὶ τοῦ ἀπέναντι βουνοῦ ἦτο κατάλληλος δι' ἐνεῶραν, διέταξε τὴν κατασκευὴν γράνας τινὸς διὰ τῶν κατοίκων τῶν παρακειμένων χωρίων οὓς ἐπὶ τούτῳ προσεχάλεσε καὶ ἔφερεν. Εἰς τὴν γράναν ταύτην ἠδύναντο νὰ εἰσέρχωνται οἱ Ἕλληνες καὶ νὰ χτυπῶσι τοὺς διαβαίνοντας Τούρκους, χωρὶς αὐτοὶ νὰ παθαίνωσι. Εἶχε σχεδὸν τελειώσει τῆς γράνας ἡ κατασκευὴ πλὴν ὀλίγου μέρους πρὸς τὸ ἀντίπερα

μέρος τοῦ Μήτικα πρὸς τὸ βουνόν, ὅτε οἱ Τούρκοι στενω-
χωρούμενοι ἐκ τῆς πείνας ἐξήλθον περὶ τὰς 8,000. πε-
ζοὶ καὶ ἵππεις ἀπὸ τὴν λεγομένην πόλιν τοῦ Σεραγιοῦ καὶ
διέβησαν ἀπὸ τὸ πηγάδιον τῆς Βολιμῆς καὶ ἐκεῖθεν ἐτρά-
βιξαν πρὸς τὸ χωρίον Ζευγαλατεῖον, ὅπου διηρέησαν εἰς
δύω σώματα, ἐξ ὧν, τὸ μὲν ἐκ τριῶν χιλιάδων, ἀνέβη πρὸς
τὸ βουνόν τῆς Μονῆς Βαρσῶν, καὶ ἐκεῖθεν διέβη διὰ τοῦ
Λουκᾶ ἀρπάζον ὅτι εὑρίσκει καὶ ὁδόν, βόας, αἰγίδια,
πρόββατα κτλ. τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἐπιλοΐκου στρατοῦ μετὰ τοῦ
ἵππικου ἐπροχώρησε πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Μαντινείας καὶ
διέβη διὰ τοῦ μέρους ἐνθα δὲν ὑπῆρχε γράνα, ἰδὼν δὲ τὴν
γράναν οὐδαμῶς ὑποπεύθη στρατήγημα, ἀλλ' ἔλεγεν ὅτι
οἱ Ἑραγιάδες ἤρχισαν νὰ μοιράζωσι τὰ χωράφια τῶν. Ἐ-
κεῖθεν μετέβη εἰς τὰ πλησιέστερα χωρία, Λουκᾶ, Τσιπι-
ανά, Σάγκα, Πικέρνι, Καχοῦρι κτλ. καὶ ὅ,τι τρόφιμον εὑ-
ρεν, ἤρπασε καὶ φορτώσας ἕως χίλια ζῶα ἐπέστρεφεν εἰς
Τρίπολιν. Διαβαῖνον δὲ ἐν σῶμα Τούρκων ἀπὸ τὸ ἀνατο-
λικὸν μέρος τῆς γράνας πρὸς τὸ χωρίον Λουκᾶ, εὔρεν
ἀντίστασιν ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Δαγρέ καὶ ἐβιάσθη νὰ πο-
λεμήσῃ. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐφονεύθησαν τινὲς Χριστι-
ανοί, ἀλλ' οἱ Τούρκοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διέλθωσι καὶ ἡ-
ναγχάσθησαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσι. Ὁ Κολοκοτρώνης ὧν
τότε εἰς τὸ κεντρικὸν στρατόπεδον τῶν Τριχόρφων, ἤκου-
σε τὸν πυροβολισμὸν καὶ ὑποπεύσας μάχην γενικὴν ἔ-
δραμεν εἰς τὸν Μήτικα, μετὰ δύο ὡς ἔγγιστα χιλιάδων
στρατοῦ ἀνήκοντος εἰς τὰ σώματα τῶν ὀπλαρχηγῶν, Δημ.
Πλαπλούτα, Δημητρίου Δελιγιάννη, Στεφ. Στεφανοπού-
λου, Κωνστ. Παππαζαφειροπούλου καὶ ἄλλων τινῶν, καὶ
ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὴν Γράναν μετὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ
πολεμήσῃ μετὰ τοὺς ἐρχομένους Τούρκους τοὺς ληστεύ-

σαντας τὰ χωρία τῆς Μαντινείας. Ἐκτὸς τοῦ στρατοῦ
τούτου ὁ Στρατηγὸς ἐτοποθέτησε καὶ ἄλλον στρατὸν ἐν-
τὸς τῶν ἀμπέλων καὶ εἰς τὸν μήτικα καὶ τὴν ἀπέναντι αὐ-
τοῦ ἀνατολικὴν πλευρὰν κατὰ τὸ χωρίον Λουκᾶ. Ἀφοῦ
δὲ ἐγένοντο ὅλα τὰῦτα μετὰ τάξεως καὶ φρονήσεως, ὁ Κο-
λοκοτρώνης ἔπεμψε τὸν Γενικὸν αὐτοῦ Ὑπασπιστὴν Φώ-
τιον Χρυσανθόπουλον πρὸς τὰ Τσιπιανὰ διὰ νὰ εἶδῃ τί γί-
νονται οἱ Τούρκοι, οὗτος δὲ ἐπέστρεψε μετ' ὀλίγον κα-
ταδιώχόμενος ἀπὸ πολλοὺς Τούρκους ἵππεις, οἵτινες εὐ-
τυχῶς δὲν ἤδυνήθησαν νὰ τὸν συλλάβωσιν, οὐχ' ἤττον δ-
μως πλησιάσαντες πρὸς τὴν γράναν, εἶδον αὐτὴν περι-
φρουρημένην ἀπὸ ὀπλίτας, τότε δὲ, χωρὶς νὰ ἐξακολουθή-
σωσι καταδιώκοντες τὸν Χρυσανθόπουλον ὀπισθοδρόμησαν
καὶ εἰδοποιήσαν τοὺς ἔνθεν κακεῖθεν εἰς τὴν πεδιάδα δια-
σκορπισμένους Τούρκους οὓς οἱ Ἕλληνες στρατιῶ-
ται εἶχον ἀφήσει ἀκαταδιώκτους, περὶ τῆς ἐνέδρας.
Οἱ Τούρκοι μαθόντες τοῦτο καὶ θαρ' ῥοῦντες εἰς τὴν δύ-
ναμίν των δὲν ἐθαλίασαν, ὅθεν ἐτοιμάσθησαν νὰ διέλθωσι
τὴν γράναν, καὶ διὰ νὰ φέρωσιν ἀντιπερισπασμὸν καὶ δει-
λίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, διηρέθησαν εἰς τρία σώματα, ἐξ
ᾧ τὸ ἐν ἔδραμει πρὸς τὸ μέρος τοῦ χωρίου Λουκᾶ καὶ ἐ-
κεῖθεν ὅπου ἡ γράνα δὲν εἶχεν ἐκτανύῃ καὶ ὅπου ἦτον, ὡς
προεῖρηται, τὸ σῶμα τοῦ Δαγρέ, τὸ δεύτερον συνιστάμε-
νον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σχεδὸν ἀπὸ ἱππεῖς πλεον τῶν χιλίων,
διέβη διὰ μάχης τὴν γράναν, ἀνευ πολλῆς ζημίας του, τὸ
τρίτον τὸ καὶ ἰσχυρότερον καὶ πολυπληθέστερον, τὸ ἔχον
ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὰ λαφυραγωγηθέντα, ἐρχόμενον
βραδύτερον, ἐσυσσωματώθη καὶ ἀπεφάσισε διὰ πάσης θυ-
σίας νὰ διέλθῃ τὴν γράναν. Ἐν τούτοις, πρὶν γίνωσιν ὅ-
λα ταῦτα, ὁ Κολοκοτρώνης, διὰ νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα μάλ-

λον ὠφέλιμον καὶ ἐνδοξον εἰς τὰ Ἑλληνικά ὄπλα, ἀφοῦ εἶδεν ὅτι ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Τρίπολιν, εἰδοποίησε τὸν Ὑψηλάντην καὶ τοὺς λοιποὺς ὀπλαρχηγοὺς τοῦ στρατοπέδου τῶν Τριχόρφων, νὰ πλησιάσωσι τὴν Τρίπολιν καὶ νὰ δώσωσιν ἀφορμὴν εἰς γενικὴν μάχην καὶ τοῦτο διὰ νὰ προέλλῃ ἀντιπερισπασμός, μεταξὺ τῶν ἔξω καὶ ἔσω Τούρκων ἐξ ὧν οἱ μὲν ἔσω φοβούμενοι ἔφοδον δὲν ἤλελον τολμήσει νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως καὶ νὰ δράμωσι πρὸς τοὺς ἐρχομένους ἐκ Μαντινείας, οἱ δὲ ἔξω μανθάνοντες τὴν ἔφοδον, ἤλελον σπεύσει νὰ δράμωσιν εἰς Τρίπολιν, ὅτε ἀνευ πολλῆς σκέψεως καὶ ἐπιμονῆς, ἤλελον παραβλέπει τὰ πάντα καὶ διαβεῖ τὴν γράναν, ὅτε οἱ Ἕλληνες ἤλελον ἐπετύχει νίκην περίφανη. Ἡ διαταγὴ αὕτη τοῦ Κολοκοτρώνη, πάραυτα ἐπραγματοποιήθη. Ὁ στρατὸς τῶν Τριχόρφων ἐπλησίασε τὴν Τρίπολιν καὶ ἤρχισεν ἀκατάπαυστον πυροβολισμόν, καὶ ὑποδείκναιον προσποιημένως ὅτι βούλεται νὰ καταλάβῃ ἐξ ἐφόδου τὴν Τρίπολιν. Οἱ ἐντὸς τῆς Τριπόλεως Τούρκοι, φοβούμενοι ἔφοδον ἡμείνοντο καὶ ἀπελπιστικῶς, δὲν ἠδύναντο νὰ βαρύνωσι τοὺς ἔξω. Τὰ γενόμενα ταῦτα ὁ Κολοκοτρώνης ἔμαθε διὰ πεζῶν καὶ εἶδεν, ἀναβὰς εἰς ὑψηλὸν μέρος, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ ἰδίως διὰ τοῦ τηλεσκοπίου του καὶ ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, διότι αἶδεν ὅτι νίκη περισπούδαστος θέλει δοξάσει τὰ Ἑλληνικά ὄπλα. Ἐν τούτοις τὸ δεύτερον σῶμα τῶν Τούρκων, τὸ διαβὰν τὴν τάφρον εὐρέθη εἰς μεγάλην ἀμφοιταλάντευσιν, ἀγνοοῦν ποῦ νὰ ὑπάγῃ, πρὸς τὴν Τρίπολιν ὅπου ἤκουεν ἀκατάπαυστον πυροβολισμόν, ἢ πρὸς βοήθειαν τῶν πέραν τῆς γράνας ἐρχομένων. Τέλος ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ ὅπῃ ἔβλεπεν πρὸς βοήθειαν τῶν δύο ἐτέρων σωμάτων ἅτινα ἀφῆ-

σε πέραν τῆς γράνας καὶ ἐξ ὧν τὸ τρίτον ἐπλησίαζε πρὸς τὴν γράναν ταύτην, ἀλλ' ἀπληρίασαντα τὰ σώματα ταῦτα εἰς βολὴν τουφεκίου, εὗρον τρομερὰν ἀντίστασιν ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ γράνᾳ, οἵτινες, κατὰ διαταγὴν τοῦ Κολοκοτρώνου, εἶχον τετὴ οὕτως ἀνά δύω, ὥστε ὁ μὲν εἰς στρατιώτης ἐπολέμει τὸ τρίτον σῶμα, ὁ δὲ τὸ δεύτερον μὲ ἀκατάπαυστον καὶ ζωηρὸν πῦρ. Ἡ ἀπελπισία ὁμῶς πολλὰκις κάμνει θαύματα. Οἱ Τούρκοι τοῦ δευτέρου σώματος διέβησαν αὖθις ἐκ τοῦ κάτω μέρους τοῦ βουνοῦ ἐνία δὲν ὑπῆρχε τάφος καὶ ἠνώλησαν μὲ τὸ τρίτον σῶμα, ἐπαῖον ὁμῶς οὐχὶ μικρὰς ζημίας. Τὸ πρῶτον σῶμα, πολεμοῦν πρὸς τὸν Δαγρέ, κατίσχυσε καὶ ἐκινδύνευσε νὰ καταστρέψῃ τὸ ὑπὸ τοῦτον σῶμα, ὅπερ ἔκλειπεν εἰς σπῆλαιόν τι, ἐὰν δὲν ἐπρόφτανον ἄλλοι στρατιῶται σταλέντες πρὸς βοήθειαν ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη, οἵτινες ἔλυσαν εὐτυχῶς τὴν πολιορκίαν καὶ ἐπέφερον, κυνηγοῦντες τοὺς Τούρκους, νέας πρὸς αὐτοὺς καταστροφάς. Οἱ Τούρκοι ὅλοι ἤδη ἠνώλησαν, ἀκούοντες δὲ τὸν πρὸς τὴν Τρίπολιν πυροβολισμόν καὶ ὑποπτεύοντες εἰσβολὴν τῶν Χριστιανῶν, ἀπεφάσισαν νὰ τρέξωσιν πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων, διὸ σκεφθέντες, ἐξεκίνησαν κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον συσσωματοθέντες. Ἐμπροσθεν ἔθεσαν τοὺς γενναϊότερους πεζοὺς, ἐν τῷ μέσῳ τὰ φορτώματα, ὀπίσθεν ἑτέροους πεζοὺς καὶ εἰς τὰ πλάγια τὸ ἵππικόν, οὕτω λοιπὸν ἐβάδιζον πρὸς τὴν γράναν, ἀλλὰ μόλις ἐπλησίασπιν καὶ δίζυγον ἤρχισαν πῦρ, οἱ ἐν τῇ γράνᾳ καὶ οἱ πέραν αὐτῆς τοπολητημένοι Ἕλληνες.

Οἱ Τούρκοι καρτερῶς ἀντιστάλησαν, ἀλλὰ ὑπέφερον σημαντικὰς ζημίας ἰδίως ἀπὸ τοὺς ἐν τῇ γράνᾳ οἵτινες προφυλακτιῶμενοι καλῶς, δὲν ἐφοδοῦντο τὰς ἐχθρικὰς σφαίρας,

ἠναγκάσθησαν λαβεῖν καὶ ἄφρησαν ἅπαντα τὰ φορτηγὰ ζῶα καὶ ὅλα τὰ ληστευθέντα καὶ ὥρμησαν ἀπελπιστικῶς καὶ τὸ μὲν σῶμα τῶν ἱππέων διέδωκεν, πάλιν μεγάλας ζημίας καὶ πληγωθέντος θανασίμως τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, ἀδελφοῦ ὄντος τοῦ Κεχαγιάμπεη καὶ ἀνδρείου στρατιώτου καὶ ἐπιτηδεύου ἀρχηγοῦ, ὅστις ὡς ἐμάλουμεν, ἀπεδίωσεν ἀκολούθως ἐν Τρίπολει, τὸ δὲ πεζικὸν ἠναγκάσθη νὰ συμπλακῇ πλέον χεῖρας μὲ χεῖρας, μὲ τοὺς Ἑλληνας, ἀφοῦ ὑπέστη ἀπεριγράπτους συμφοράς, καὶ οἱ ἰσχυρότεροι τὴν σωματικὴν ῥώμην ἐγένοντο οἱ ἐπικρατέστεροι καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ἑλληνες, ἐπεταὶ ὅτι ἐπέφερον εἰς τὴν συμπλοκὴν ταύτην νέας σημαντικὰς πρὸς τοὺς Τούρκους ζημίας. Οἱ Τούρκοι τέλος πάντων διέβησαν καὶ οἱ σωθέντες ἐπέστρεψαν εἰς Τρίπολιν, μετὰ φρίκης διηγούμενοι τὰ ὅσα ἔπαθον. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐνδόξῳ μάχῃ μόλις 40. ἐπληγώθησαν καὶ ἐφονεύθησαν Ἑλληνες ἐνῶ Τούρκοι ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς 400. καὶ ἐπληγώθησαν πολλοὶ πλείονες. Μόλις ἔφθασαν οἱ Τούρκοι οὗτοι εἰς Τρίπολιν καὶ οἱ πολιορκοῦντες αὐτὴν Ἑλληνες ἀπεσύρθησαν πρὸς τὸ στρατόπεδον, ὅπου γενομένου συμβουλίου ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς καὶ καπεταναίους, ἀπεφασίσθη ἵνα ὅλα τὰ σώματα πλησιάσωσι τὴν Τρίπολιν, καὶ τοῦτο καὶ ἐγένετο, πλησιάσαντες μέχρι βολῆς κανονίου. Κατελάβομεν τὸ Μαντσαγρὰ καὶ τὰ ἐκεῖσε χοματοδοῦνια, πρὸς ἄρκτον, τὴν βολιμὴν καὶ τοὺς περίξ λόφους κατ' ἀνατολὰς, τὸ πετροβοῦνι εἰς ὃ εἶναι ἡ καταβολή τισα πρὸς Μεσημβρίαν, ἔξωθεν τῆς πύλης Μιστρῶς, καὶ τὰ περίξ τῆς Κάρτσοντας πρὸς τὴν Τρίπολιν μικρὰ βουνάκια πρὸς δυσμὰς. Οὕτω λοιπὸν ἐπολιορκήσαμεν τακτικῶς πλέον τοὺς ἐν Τρίπολει Τούρκους καὶ διὰ τὸν φόβον τοῦ ἱππικοῦ αὐτῶν

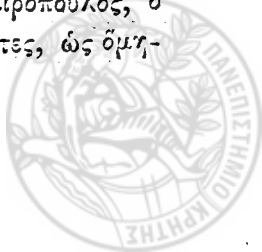
κατεσκευάσαμεν καὶ γρανίτσας τινὰς καὶ Ταμπούρια. Ἐκτότε οἱ Τοῦρκοι ἐφέροντο ἀγαθώτερον πρὸς τοὺς ἑσθ' τῆς Τριπόλεως καὶ ἐξω Χριστιανούς καὶ ἔπαυσαν τοῦ νὰ ἐξυβρίζωσιν αὐτούς.

Τὴν 12 7δρίου οἱ Τοῦρκοι στενοχωρηθέντες πολὺ ἐστείλον πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, Κολοκοτρώνην καὶ λοιποὺς ἀρχηγούς, ἀνθρώπους καὶ ἐζήτησαν νὰ ὁμιλήσωσι διὰ νὰ παραδοθῶσι. Οἱ ἀρχηγοὶ ἐδέχθησαν τὸ τοιοῦτον καὶ προσδιόρισαν τόπον συνεντεύξεως τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον. Ἐκεῖ λοιπὸν τρεῖς συνήλθον οἱ καλλήτεροι Τοῦρκοι μετὰ τῶν καλλητέρων Χριστιανῶν εἰς συνδιάσκεψιν ἀλλ' οὐδὲν ἀπεφασίσθη, διότι οἱ μὲν Ἕλληνες ἐζήτησαν ἵνα οἱ Τοῦρκοι παραδώσωσι καὶ αὐτὰ τ' ἄρματα τῶν, ἐνῷ οὗτοι, οὐχὶ μόνον τοῦτο δὲν ἐδέχοντο, ἀλλ' ἀπήτουν καὶ ζῶα διὰ νὰ τοὺς μεταφέρωσιν εἰς Μύλους καὶ τροφὰς καὶ πάντα ταῦτα ὠρεάν. Ἐπὶ τέλους ἐκλείσθη συνθήκη τις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν, καθ' ἣν ἀπεφασίσθη ἵνα μετὰ τινὰς ἡμέρας φύγωσιν οἱ Ἀλβανοί, ἵνα τοὺς συντροφεύσῃ Ἑλληνικὸς στρατὸς μέχρι Βοστίτσης ὅπου νὰ ἐμβαρκαρισθῶσι καὶ ν' ἀπέλθωσιν ὅπου θέλωσι καὶ ἵνα λάβωσι μετ' ἑαυτῶν τὸν ὅπλισμόν των καὶ τὰ πολυτιμότερα πράγματα των. Πρὸς πίστωσιν τῆς συνθήκης ταύτης ἐδόθησαν ἀμφοτέρωθεν ὄμηροι καὶ ἐσυγχωρήθη πλέον ἐλευθέρως ἵνα εἰσέρχωνται ἐν Τριπόλει Ἕλληνες καὶ ἵνα ἐξέρχωνται Τοῦρκοι, εἴτε πρὸς περιδιάβασιν, εἴτε πρὸς ἐντάμωσιν φίλων καὶ συγγενῶν. Οἱ ἐντόπιοι Τοῦρκοι μαθόντες τὴν μεταξὺ Ἀλβανῶν καὶ Χριστιανῶν συνθήκην πολὺ ἐταράχθησαν καὶ ἐφοβήθησαν, οὐδαμῶς ὁμῶς προσέβαλον κατὰ τι τοὺς εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους ἐκ τῶν στρατοπέδων Ἕλληνας, εἴτε σεβόμενοι, εἴτε φοβούμενοι τοὺς

Ἀλβανούς, δι' ὧν προήλθε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἀπ' ἐναντίας ἐδέχοντο καὶ οὗτοι τοὺς Ἑλληνας καὶ ἐξήρχοντο πολλάκις μετ' αὐτῶν καὶ ἀνανέωνον μὲ τοὺς γνωστούς των τὴν ἀρχαίαν φιλίαν των, διὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ σωθῶσι μετὰ τῶν οἰκογενειῶν καὶ πραγμάτων των, διότι ἐπίστευον πλέον ὅτι θέλουσι παραδοθῇ. Πολλοὺς δὲ μὴ Ἀλβανούς Τούρκους, ἀλλ' ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Πελοποννήσου, ὡς Μπαρδουνιώτας, Καρυτινούς, Φαναρίτας, κτλ. ἀφοῦ ἐξήρχοντο τῆς πόλεως δὲν τοὺς ἐδέχοντο αὐτὴς ἐντὸς αὐτῆς, οἱ ἐντόπιοι Τούρκοι, ὅθεν ἔμενον ἐκτὸς αὐτῆς περὶ τὸ φρούριον, οὐδαμῶς ἐνοχλούμενοι ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς κατὰ διαταγὴν τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν.

Τὰ ἐντὸς ὅμως τῆς Τριπόλεως εἶχον περιπλεχίῃ καὶ οὐδεὶς ἐγίνωσκε τί ἡδύνατο νὰ συμβῇ ἀπὸ τοὺς στρατιώτας Χριστιανοὺς εἰὰν εἰσῆρχοντο ἐν αὐτῇ. Ταῦτα βλέποντες οἱ Τριπολίται Τούρκοι συνήλθαν εἰς τὸ Σεράγιον, κατὰ τὴν 23 Ἰβρίου διὰ νὰ σκεφθῶσι περὶ τῶν μέτρων τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ λάβωσι πρὸς σωτηρίαν των καὶ προσεκάλεσαν καὶ τοὺς Μπέηδας Ἀλβανούς, οἵτινες ἀπῆλθον μὲν ἀλλὰ περιφρουρούμενοι, διότι ἐφοβοῦντο ἀπιστίαν τινὰ ἀπὸ τοὺς ὁμοθρήσκους των, ἀλλ' ἐνῶ εἰσῆλθον εἰς τὸ Σεράγιον ἠκούσθησαν πολλοὶ τουφεκισμοὶ κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Σεραγίου καὶ τρόμος κατέλαβε πάντας, ὅτε μάλιστα εἰσπρηδῆσαντες Ἑλληνες τινὲς ἐντὸς τῶν ἀπεράντων αὐλῶν τοῦ Σεραγίου ἐπυροβόλουν κατὰ τῶν Ἀλβανῶν, ἐξ ὧν ἐφόνευσαν τινάς. Εὐτυχῶς ὅμως τὸ κακὸν ἐπεριορίσθη, διότι ὁ Φώτιος Χρυσανθόπουλος, ὁμηρος δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς τὸν Ἑλμά Μπέην, ὁ Δ. Πλαπλούτας, ὁ Κωνσταντῖνος Παππαζαφειρόπουλος, ὁ Ἀναγνώστης Ζαφειρόπουλος ἐν Σεραγίῳ ὄντες, ὡς ὁμη-

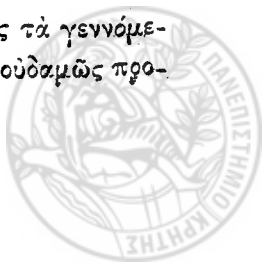

ρὸι ἐπίσης, παρεμβάντες καὶ εἰπόντες εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅτι εἶναι οἱ Ἀρβανῖται Τούρκοι μετὰ τῶν ὁποίων ἐκλείσαμεν συνθήκην, ἡνάγκασαν αὐτοὺς καὶ ἀνεχώρησαν. Οἱ Ἀλβανοὶ ὁμῶς δὲν ἐδέχθησαν πλέον νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸ συμβούλιον, ἐξήλθον ἔκτος τοῦ φρουρίου καὶ ἐτραβίχθησαν πρὸς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Βαρβάρας ὅπου κατεσκήνωσαν καὶ περιέμενον καὶ ἄλλους Ἀλβανούς, οἵτινες ἐκ διαλειμμάτων ἤρχοντο ἐκ Τριπόλεως καὶ ἡνώνοντο μετὰ τοὺς λοιποὺς καὶ οἵτινες ἐντὸς ὀλίγου, μετὰ τὴν ἐφοδὸν, περὶ ἧς παρακατιόν, καὶ τὴν ἐξοδὸν τῶν τελευταίων Ἀλβανῶν, ἐξεκίνησαν πρὸς ἀναχώρησιν, ἔχοντες μαζὺ τῶν καὶ τοὺς ὁμήρους, Χρ. Κολοκοτρώνην, Βασιλ. Δημητράκπουλον, Χρῆστον Ἀλεξανδρόπουλον, Δημ. Πλαπλούταν, καὶ τινες ἄλλους. Καθ' ὁδὸν περὶ τὰ Σουδενά, ἀπήντησαν Καλαβρυτινοὺς στρατιώτας οἵτινες ἤρχοντο ἐπὶ σκοπῷ νὰ κτυπήσωσι τοὺς Ἀλβανούς ἀλλ' ὁ Πλαπλούτας κατόρθωσε καὶ δὲν ἐκτυπήθησαν καὶ φάσαντες εἰς Βοστίτσαν ἐδαρχίσθησαν καὶ ἀνεχώρησαν.

Εἰς τοῦτο τὸ μεταξύ σκηνήτρομερὰ ἔλαβε χώραν ἐν Τριπόλει, διακόσιοι σχεδὸν Ἀλβανοὶ θέλοντες νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως καὶ ἀκολουθήσωσι τοὺς ἤδη ἀναχωρησάντας συμπολίτας τῶν συνεπλάκησαν μετὰ Καρυτινοὺς, Ὑδραίους καὶ ἄλλους στρατιώτας εὐρέιέντες ἐντὸς τῆς πόλεως οἵτινες ἐφόνευσαν μέχρι ἐνὸς αὐτοὺς, ἀφαιρέσαντες καὶ τὰ ὅπλα τῶν καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶχον ἐπ' αὐτῶν, ἀλλ' οἱ φόνοι οὗτοι ἐπρόχaleσαν καὶ ἄλλους κατὰ τῶν ἐντοπίων Τούρκων οἵτινες ἀμυνόμενοι ἀπὸ τὰς οἰκίας τῶν ἐφόνευσαν οὐχὶ ὀλίγους Ἕλληνας. Ταῦτα πάντα ἦσαν βέβαια προμηνύματα τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως ἥτις παράδοσις ἐγένετο ὡς ἑξῆς.

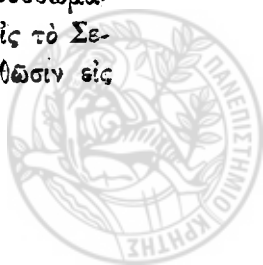

Οἱ ἰσχυροὶ Τοῦρκοι, ὡς προείπομεν, συναχθέντες εἰς τὸ σεράγιον μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Ἀρβανίτων διεσκέπτοντο, πῶς ἐντιμότερον νὰ παραδοῖωσι, καλῶσον ἀντίστασις περαιτέρω ἔβλεπον ὅτι ἦτον ἀνωφελής, οἱ λοιποὶ Τοῦρκοι ἐκ περιεργείας κινούμενοι ἄφησαν καὶ τὰς τάπιας καὶ αὐτὰς τὰς οἰκίας των καὶ ἐσυσσωρεύθησαν περὶ τὸ σεράγιον, διὰ νὰ μάλωσι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διασκέψεως των, ὅπερ ἀπέβλεπε τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν καὶ τῶν οἰχογενειῶν των. Τοῦτα ἰδόντες οἱ ἐντὸς τῆς Τριπόλεως ὀπλοφόροι, εἰδοποίησαν τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς Ἑλληνας, πρῶτοι λοιπὸν τινὲς τῶν εὕρισκομένων κατὰ τὴν πύλην Ναυπλίου, διὰ σχοινίων ἀνέβησαν εἰς τὴν τάπιαν, φοβηθέντες ἀπὸ τοὺς ἐπ' αὐτῆς ὄντας Ἑλληνας ἐκ τῶν προεισελθόντων καὶ καταβάντες τὰς ἐπάλξεις, ἠνέωξαν τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθον καὶ ἄλλοι πολλοί, ἀνήκοντες εἰς τὸ σῶμα τῆς Κυνουρίας, ἀρχηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀκούρου καὶ ἄλλων καπεταναίων, οἵτινες πάραυτα ἔστρεψαν τὰ κανόνια κατὰ τοῦ Σεραγίου καὶ κατέλαβον καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Μουσταφάμπη εἰς ἣν ἔβλεσαν καὶ τὴν σημαίαν των. Τούτους ἐμιμήθησαν καὶ ἕτεροι Ἀγιοπετρίται πρὸς τὸ προάστιον τοῦ Μπασάκου ὄντες, οἵτινες εἰσῆλθον διὰ τῆς Πύλης τοῦ Σεραγίου. Συγχρόνως μὲ αὐτοὺς σχεδὸν, διὰ τῆς αὐτῆς πύλης εἰσῆλθεν καὶ ὁ ὑπὸ τὸν Δημ. Δελιγιάννην στρατός, ἐσκηνωμένος εἰς Μαντσαγραῖ. Μόλις οὗτοι εἰσῆλθον ἀπὸ τὰς δύο ταύτας πύλας καὶ ἕτεροι, ὑπὸ τοὺς Κεφάλαν καὶ Παπατσώνην εἰσῆλθον διὰ τῆς Πύλης Μισθρός. Μὲ τούτους ὅλους εἰσῆλθον καὶ τὰ λοιπὰ στρατεύματα, ἀπὸ τὰς λοιπὰς θύρας τῆς πόλεως καὶ ἤρχισαν ἀκατάπαυστον πυροβολισμόν. Οἱ ἐν Σεραγίῳ Τοῦρκοι μαλόντες τὰ γεννόμενα, ἔτρεξαν δρομαίως πρὸς τὰς οἰκίας των, οὐδαμῶς προ-

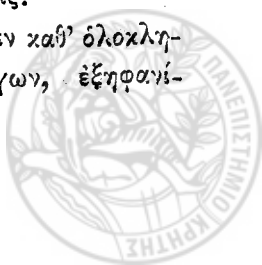
σέχοντες πρὸς τὰς εἰσόδους τῆς πόλεως καὶ πρὸς τὰς ἐπάλλξεις τοῦ φρουρίου ἀφ' ἧς εἰσῆρχοντο ἢ ἀνέβαινον ἀπαύστως οἱ Ἕλληνες, οἵτινες κατεκυρίευσαν ὅλας τὰς τάπιαις, πλὴν τῆς μεγάλης, καὶ πολλὰς ὀχυράς οἰκίας, ἔξωθι τῶν ὁποίων εἰς τὰ παράθυρα ἀπήρτων Ἀγίας εἰκόνας πρὸς ἐνδείξιν ὅτι ἐκυριεύθησαν ἀπὸ Ἑλλήνας. Πλείστοι δὲ ὅσοι Τούρκοι ὀχυρώθησαν εἰς ἄλλας ὀχυράς οἰκίας καὶ εἰς τὴν μεγάλην τάπιαν. Ἐκτοτε ἤρχισεν ἄμυνα λυσώδης ἣτις ἔφερε τινὰς μὲν Ἑλλήνας εἰς τὸν τάφον, ἐπέφερεν ὅμως μεγάλην θραῦσιν εἰς τοὺς Τούρκους, οἵτινες τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας κατεσφάζοντο ἀνηλεῶς, μὴ φεισθέντος τοῦ σιδήρου ἢ τοῦ μολύβδου, οὔτε γερόντων, οὔτε παιδων, οὔτε γυναικῶν. Ὅλοι ὅσοι ἀπηντῶντο καθ' ὁδὸν ἢ συνελαμβάνοντο εἰς τὰς οἰκίας ἐφονεύοντο ἀσπλάγχχνως. Εἰς μάτην πολλοὶ Τούρκοι ἐζήτησαν ὑπεράσπισιν ἀπὸ τοὺς γνωρίμους των Ἑλλήνας καπεταναίους, οὗτοι κατὰ φιλάνθρωπίαν τοὺς ἐπροστάτευσαν ἀλλ' οἱ στρατιῶται αὐτῶν ἢ ἄλλων ἐπυροβόλουν αὐτοὺς διὰ νὰ ἐκδικήσωσι τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφούς καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους των, οἵτινες πολλὰ ὑπέφερον ἀπὸ τοὺς φονευομένων, μόλις δὲ ἐσώθησαν τινὲς Τούρκοι, δείξαντες ἐν τῇ ἰσχυί των καλοκάγαθον χαρακτῆρα πρὸς τοὺς Χριστιανούς. Τοὺς τοιούτους Τούρκους οὐχὶ μόνον δὲν ἐφόνευσαν, ἀλλὰ καὶ ἐπεριποιήθησαν μεγάλως ὡς ἀδελφούς, ἀποδείξαντες καὶ ὥδε οἱ Ἕλληνες, ὅτι τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀγάπην ἐσεβάσθησαν πάντοτε.

Τριακόσιοι ὡς ἑγγιστα Ἀλβανοὶ μὴ ἀναχωρήσαντες πρότερον μετὰ τῶν λοιπῶν, ἢ μὴ φονευθέντες, συσσωματωθέντες εἶχον κλεισθῆ, ἅμα ἤρχισεν ἡ σφαγὴ, εἰς τὸ Σερράγιον καὶ πρὸς τὸ δειλινὸν ἐζήτησαν νὰ παραδοθῶσιν εἰς

τὸν Κολοκοτρώνην πρὸς ὃν εἶχον ὅλα τὰ πιστά. Ὁ Κολοκοτρώνης ἦλθεν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὸν ἐγνώριζε τις ἐξ αὐτῶν προσωπικῶς, καὶ φοβούμενοι ἀπιστίαν τινα δὲν ἐδέχθησαν νὰ παραδοθῶσιν. Εἰς μάτην ὁ στρατηγὸς ὁμνυεν ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ Κολοκοτρώνης, αὐτοὶ δὲν τὸν ἐπίστευσαν καὶ τὸν ἄφησαν καὶ ἀνεχώρησεν, οἱ δὲ Ἕλληνες τότε ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰ οἰκήματα εἰς ἃ διέμενον οἱ Ἀλβανοί, ἐξ ὧν τινὲς ἐκάησαν, τινὲς ἐφονεύθησαν καὶ ὁδὸν φεύγοντες, καὶ τινες ἐσφύθησαν εἰς τὸ ἐξω στρατόπεδον τῶν Ἀλβανῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἡ σφαγὴ ἐξαχολούβει καὶ ἡ ἀρπαγὴ ὑπερεχορυφώθη. Πλείστοι ὅσοι Ἕλληνες μὴ ἔχοντες ὅπλα, ὀπλίσθησαν ἤδη καὶ ἐνεδύθησαν μὲ χρυσοῦφанта καὶ ἄλλα πολυτελῆ φορέματα ἅτινα ἤρπασαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἐπλήρωσαν δὲ τὰς κρύπτας τῶν φορεμάτων τῶν καὶ μὲ χρυσὸν καὶ τιμαλφῇ πράγματα. Τινὲς δὲ Ἕλληνες καπταναῖοι ἐπλήρωσαν ὀλοκλήρους οἰκίας ἀπὸ λάφυρα, ἀλλ' ἕτεροι ἰσχυρότεροι ἢ πονηρότεροι τοὺς τ' ἀφῆρπασαν. Ἐν τούτοις οἱ κλεισμένοι εἰς τὴν μεγάλην Τάπιαν Τούρκοι ἐκ τῶν καλλητέρων, οὐχὶ μόνον δὲν παρεδίδοντο ἀλλὰ καὶ ἀντεστέκοντο καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθησαν πολλοὶ στρατιῶται ν' ἀπέλθωσι κατ' αὐτῶν, ἐξ ὧν ἀρκετοὶ ἐφονεύθησαν. Τοῦτο μαθὼν ὁ Κολοκοτρώνης διέτάξεν ἵνα ἀπομακρυνῶσιν οἱ πολιορκηταὶ διὰ νὰ μὴ γίνωσι περισσότεροι φόνοι, καθόσον μάλιστα οἱ πολιορκούμενοι ἐζήτησαν νὰ παραδοθῶσι πρὸς αὐτόν. Οἱ πολιορκηταί, σεβασλέντες τὴν διαταγὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἀπευθυνθεὶσαν διὰ τοῦ γενικοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Φ. Χρυσανθοπούλου, ἀπεσύρθησαν καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐγένετο πλήρης ἡ παράδοσις.

Οὕτω λοιπὸν τὴν Τρίπολιν ἐκυριεύσαμεν καὶ ὀλοκληρίαν καὶ οἱ δυστυχεῖς Τούρκοι, πλὴν ὀλίγων, ἐξηφανί-

αἶψαν, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος.

Μετὰ τὴν κυρίευσιν τῆς πόλεως ἡ διαίρεσις μεταξύ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ τρομακτικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἄνευ τῆς φρονήσεως τοῦ Κολοκοτρώνου νέον αἷμα ἤϊελεν χυθεῖ, οὐχὶ πλέον Τουρκικόν, ἀλλὰ χριστιανικόν, ἀδελφικόν.

Ὁ στρατὸς, μετὰ τὴν περίδοξον τῆς πόλεως ἐκπόρθησιν, ἐδόθη εἰς χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἀκολούως κατὰ διαταγὴν τῶν ἀρχηγῶν, ἡτοιμάσθη διὰ νὰ προβῇ εἰς ἕτερα ἔργα ἐνδοξα, τὰ ὅποια θάφοροι Ἱστοριογράφοι ἐξέληκον ἐμπεριστατωμένως καὶ τὰ ὅποια ἡμεῖς κρίνομεν περιττὸν νὰ ἐπαναλάβωμεν, ἀρκούμενοι εἰς ὅσα ἐγράψαμεν μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς πρωτεύουσας τῆς Πελοποννήσου.

Πρὶν ἢ δώσωμεν ὁμῶς πέρας τῶν ἀπομνημονευμάτων τούτων, κρίνομεν τὰ μέγιστα ἀναγκαῖον νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἐδῶρα τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξεν ἡ Τρίπολις, ὅτι οἱ πολῖται αὐτῆς, ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν ὁρμώμενοι, ἐδείξαν ἀνεξαίρετως σχεδὸν πάντες, πατριωτισμὸν πολὺν καὶ συνεισιν μεγάλης ἀξίας, ὅτι αἱ περισσότεραι συνεισφοραὶ ἐγένοντο ἀπὸ τοὺς κατοικοὺς τῆς πόλεως ταύτης, ἄνευ τῶν ὁποίων ἀδύνατος ἀπέβαινεν ἡ πρόοδος τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ὅτι οἱ πλουσιότεροι ἐξ αὐτῶν, μὴ ἀρκεσθέντες δι' ὅσα προσέφερον διὰ τὴν Πελοπόννησον, προσέφερον μυριάδας γροσίων καὶ διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ὀλύμπου ἦν προεπαρασχεύασαν ἐκεῖσε οἱ Γρηγόριος Σάλλας, Διαμαντῆς Νικολάου, Νικόλαος Κωνστ. Κασομούλης, Σωτήριος Ἰωάννου Παππαγιαννόπουλος, Τσήνος καὶ ἄλλοι τινὲς φιλελεύθεροι Ἕλληνες. Ἐνθυμούμαι μάλιστα ὅτι ὅτε τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1822 ἦλθεν ὁ Σωτήριος Ἰωάννου

Παππαγιαννόπουλος, ὡς πληρεξούσιος διὰ τὴν πρώτην συγκροτήθεισαν Συνέλευσιν ἐν Τριπόλει, σταλεῖς ἀπὸ τὸν Γρηγόριον Σάλλαν καὶ λοιποὺς ἀρχηγοὺς τοῦ Ὀλύμπου, εὔρε μεγάλην ὑποδεξίωσιν ἀπότε τὸν Δημήτριον Ἐψηλάντην καὶ ἀπὸ πολλοὺς προύχοντας καὶ καπεταναίους, οἵτινες ἀσμένως ἐδέχθησαν τὸν ἀπόστολον τοῦτον, ὃν ἐπρομήθευσαν, ἐκτὸς τῶν ὡς εἴρηται χρημάτων, καὶ μὲ διάφορα ὅπλα καὶ πολεμοφόδια καὶ μὲ τινὰς στρατιώτας οὓς ἠῤῥησε μεταβάς εἰς διαφόρους νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς τὴν στερεάν Ἑλλάδα, καὶ μετὰ τῶν ὁποίων ἐφάσεν εἰς Ὀλυμπον, ὅπου συνεκροτήθησαν τινὲς ἀψιμαχίαι αἵτινες ἐπροκάλεσαν τὴν φυγὴν τῶν ἐκστρατευσάντων, διότι ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἦτο πολὺς, μικρὰν δὲ περίθλψιν εὔρον παρὰ τοῖς ἐγγχωρίοις, καὶ τὴν ἔλευσιν αὐτῶν εἰς τὰ Ψαρά, εἰς ἃ ἐπολέμησαν τόσον ἀνδρείως ὥστε μὲ ὅλας τὰς συμφορὰς ἃς ἐπαλόν ἐκεῖ οἱ χριστιανοί, ἡ Ἱστορία εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα θέλει μνημονεύει τὴν ἀνδρίαν καὶ ἀφοσίωσιν αὐτῶν εἰς τὴν πατρίδα, εἰς τὴν ἐλευθερίαν.

Τ Ε Λ Ο Σ.

TIMATAI Δραχ. 1.

